ი. სტალინი

თხზულებანი

12

იგეჭდება
საქართველოს
კომუნისტური პარტიის
(ბოლშევიკების)
ცენტრალური კომიტეტის
დადგენილებით

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

ИНСТИТУТ МАРКСА—ЭНГЕЛЬСА—ЛЕНИНА при ЦК ВКП(б)

И.В. СТАЛИН

СОЧИНЕНИЯ

★

ГОСУДАРСТВЕННОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ
Москва · 1949

პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით!

სსრკ კ. პ. (ბ) ც. კ-თან არსებული მარქს-ენგელს-ლენინის
ინსტიტუტის საქართველოს ფილიალი

ი. ბ. სტალინი

თხზულებანი

★

სახელგამი
პოლიტიკური ლიტერატურის სექტორი
თბილისი . 1950

ი.ბ.სტალინი

ტომი

12

აპრილი 1929–ივნისი 1930

მემარჯვენე ზადახრის შესახებ საკავშირო კომუნისტურ პარტიაში (ბ)*

სიტყვა საკავშირო კ. პ. (ბ) ცენტრალური კომიტეტისა და ცენტრალური საკონტროლო კომისიის პლენუმზე 1929 წ. აპრილში [1]

(სტენოგრამა)

ამხანაგებო! მე არ შევეხები პირად მომენტს, თუმცა პირადი მომენტი ბუხარინის ჯგუფის მონაწილე ზოგიერთი ამხანაგის სიტყვებში საკმაოდ მნიშვნელოვან როლს ასრულებდა. არ შევეხები, ვინაიდან პირადი მომენტი წვრილმანია, ხოლო წვრილმანებზე შეჩერება არა ღირს. ბუხარინი ლაპარაკობდა პირად მიწერ-მოწერაზე ჩემთან. მან წაიკითხა რამდენიმე წერილი, რომლებიდანაც ჩანს, რომ ჩვენ, ჯერ კიდევ გუშინ პირად მეგობრებს, ახლა პოლიტიკაში ერთმანეთთან უთანხმოება გვაქვს. იგივე კილო გამოსჭვიოდა უგლანოვისა და ტომსკის სიტყვებში. ეს როგორ მოხდა: ჩვენ ძველი ბოლშევიკები ვართ, და ჩვენს შორის კი უთანხმოებაა, ერთმანეთის პატივისცემა არ ვიცითო.

მე ვფიქრობ, რომ მთელი ეს საყვედური და გოდება გახვრეტილ ფარად არა ღირს. ჩვენ ოჯახური წრე, პირად მეგობართა არტელი კი არა გვაქვს, არამედ მუშათა კლასის პოლიტიკური პარტია. არ შეიძლება დავუშვათ, რომ პირადი

* სიტყვაში აღდგენილია 30 გვერდზე მეტი ტექსტი, რაც თავის დროზე პრესაში არ გამოქვეყნებულა. რ ე დ.

მეგობრობის ინტერესებს საქმის ინტერესებზე მაღლა აყენებდნენ.

თუ ჩვენ მხოლოდ იმისათვის გვეწოდება ძველი ბოლშევიკები, რომ **ძველები** ვართ, ცუდად ყოფილა ჩვენი საქმე, ამხანაგებო. ძველი ბოლშევიკები იმიტომ კი არ სარგებლობენ პატივისცემით, რომ **ძველები** არიან, არამედ იმიტომ, რომ ამავე დროს ისინი მუდამ ახალი, დაუბერებელი რევოლუციონერები არიან. თუ ძველმა ბოლშევიკმა რევოლუციის გზას გადაუხვია ან მოეშვა და პოლიტიკურად გახუნდა, თუნდაც ასი წლისა იყოს, მას უფლება არა აქვს ძველ ბოლშევიკად იწოდებოდეს, უფლება არა აქვს პარტიისაგან პატივისცემას მოითხოვდეს.

შემდეგ, არ შეიძლება პირადი მეგობრობის საკითხები გავუთანაბროთ პოლიტიკის საკითხებს, ვინაიდან, როგორც იტყვიან, მეგობრობა სხვაა და სამსახური სხვა. ჩვენ ყველანი მუშათა კლასს ვემსახურებით, და თუ პირადი მეგობრობის ინტერესები რევოლუციის ინტერესებს არ ეთანხმება, მაშინ პირადი მეგობრობა განზე უნდა გადაიდოს. ჩვენ სხვანაირად ვერ დავაყენებთ საკითხს, როგორც ბოლშევიკები.

არც იმ გადაკრულ მითითებებსა და პირადი ხასიათის ფარულ ბრალდებებს შევეხები, რომლებითაც სავსე იყო ბუხარინული ოპოზიციის მონაწილე ამხანაგების სიტყვები. ამ ამხანაგებს, ეტყობა, სურთ გადაკრული მითითებებითა და მიკიბ-მოკიბვით დაფაროს ჩვენი უთანხმოების პოლიტიკური საფუძველი. მათ სურთ პოლიტიკანობით შეცვალონ პოლიტიკა. ამ მხრივ განსაკუთრებით დამახასიათებელია ტომსკის სიტყვა. მისი სიტყვა იყო ტიპიური სიტყვა ტრედუნიონისტი პოლიტიკანისა, რომელიც ცდილობს პოლიტიკანობით შეცვალოს პოლიტიკის საკითხები. მაგრამ ეს ფანდი არ გაუვათ.

გადავიდეთ საქმეზე.

I

ერთი თუ ორი ხაზი?

ერთი საერთო გენერალური ხაზი გვაქვს ჩვენ, თუ ორი ხაზი, — ეს არის ძირითადი საკითხი, ამხანაგებო.

რიკოვი აქ თავის სიტყვაში ამბობდა, გენერალური ხაზი ჩვენ ერთი გვაქვს, ხოლო თუ ზოგიერთი «უმნიშვნელო» უთანხმოება გვაქვს, ეს იმიტომ არის, რომ გენერალური ხაზის გაგებაში სხვადასხვა «ელფერი» არსებობსო.

მართალია თუ არა ეს? სამწუხაროდ, არ არის მართალი. და არა თუ მართალი არ არის, არამედ პირდაპირ ეწინააღმდეგება ჭეშმარიტებას. მართლაც, თუ ხაზი ერთი გვაქვს და მხოლოდ ელფერი განგვასხვავებს, მაშ რატომ იყო, რომ ბუხარინი დარბოდა გუშინდელ ტროცკისტებთან, კამენევის მეთაურობით, და ცდილობდა მოეწყო მათთან ფრაქციული ბლოკი ცენტრალური კომიტეტისა და მისი პოლიტბიუროს წინააღმდეგ? განა ფაქტი არ არის, რომ ბუხარინი იქ ლაპარაკობდა ცენტრალური კომიტეტის ხაზის «დამღუპველობაზე», პარტიის ცენტრალურ კომიტეტთან ბუხარინის, ტომსკისა და რიკოვის პრინციპულ უთანხმოებაზე, ცენტრალური კომიტეტის პოლიტბიუროს შემადგენლობის ძირფესვიანი შეცვლის აუცილებლობაზე?

თუ ხაზი ერთია, რატომ მოხდა, რომ ბუხარინი კონსპირაციულად უთანხმდებოდა გუშინდელ ტროცკისტებს ცენტრალური კომიტეტის წინააღმდეგ და რატომ უჭერდნენ მას მხარს ამ საქმეში რიკოვი და ტომსკი?

თუ გენერალური ხაზი ერთია, როგორ შეიძლება დავუშვათ, რომ პოლიტბიუროს ერთი ნაწილი, რომელიც ერთ საერთო გენერალურ ხაზს ემხრობა, ორმოს უთხრიდეს პოლიტბიუროს მეორე ნაწილს, რომელიც იმავე გენერალურ ხაზს ემხრობა?

განა შეიძლება დავუშვათ გადაფრენ-გადმოფრენის ასეთი პოლიტიკა, როცა ერთი საერთო გენერალური ხაზი არსებობს?

თუ ხაზი ერთია, საიდან გაჩნდა ბუხარინის 30 იანვრის დეკლარაცია, რომელიც მთლიანად და სავსებით მიმართულია ცენტრალური კომიტეტისა და მისი გენერალური ხაზის წინააღმდეგ?

თუ ხაზი ერთია, საიდან გაჩნდა სამეულის (ბუხარინის, რიკოვის, ტომსკის) 9 თებერვლის დეკლარაცია, რომელშიც პარტიას თავხედურად და უხეშ-ცილისმწამებლურად აბრალებენ: ა) გლეხობის სამხედრო-ფეოდალური ექსპლოატაციის პოლიტიკას, ბ) ბიუროკრატიზმის დანერგვის პოლიტიკას, გ) კომინტერნის დაშლის პოლიტიკას?

იქნებ ეს დეკლარაციები ბუნებაში აღარ არსებობს? იქნებ ისინი, ეს დეკლარაციები, ახლა მცდარად ითვლება? იქნებ რიკოვი, ბუხარინი და ტომსკი თანახმა არიან უკან წაიღონ ეს უთუოდ მცდარი და ანტიპარტიული დეკლარაციები? მაშ პირდაპირ და პატიოსნად გვითხრან ეს. მაშინ ყველასათვის ნათელი იქნება, რომ ჩვენ ერთი ხაზი გვაქვს და მხოლოდ უმნიშვნელო ელფერი განგვასხვავებს. მაგრამ მათ ასე მოქცევა არ მოისურვეს, როგორც ბუხარინის, რიკოვისა და ტომსკის სიტყვებიდან ჩანს. და არა თუ ასე მოქცევა არ მოისურვეს, არამედ არც აპირებენ მომავალში ხელი აიღონ თავიანთ დეკლარაციებზე და აცხადებენ, რომ კვლავ იცავენ ამ დეკლარაციებში ჩამოყალიბებულ თავიანთ შეხედულებებს.

მაშ სადღაა ერთი საერთო გენერალური ხაზი?

თუ ხაზი ერთია, ხოლო პარტიის ხაზი, ბუხარინის ჯგუფის აზრით, იმაში მდგომარეობს, რომ გლეხობის სამხედრო-ფეოდალური ექსპლოატაციის პოლიტიკა გავატაროთ, ნუთუ ბუხარინს, რიკოვსა და ტომსკის სურთ კი არ ებრძო-

ლონ ამ დამღუპველ პოლიტიკას, არამედ ჩვენთან ერთად გაატარონ იგი? ეს ხომ რაღაც აბდაუბდაა.

თუ ხაზი ერთია, ხოლო პარტიის ხაზი, ბუხარინული ოპოზიციის აზრით, იმაში მდგომარეობს, რომ ბიუროკრატიზმი დავნერგოთ, ნუთუ რიკოვს, ბუხარინსა და ტომსკის სურთ კი არ ებრძოლონ ბიუროკრატიზმს პარტიაში, არამედ ჩვენთან ერთად დანერგონ იგი? ეს ხომ რაღაც უაზრობაა.

თუ ხაზი ერთია, ხოლო პარტიის ხაზი, ბუხარინული ოპოზიციის აზრით, იმაში მდგომარეობს, რომ კომინტერნში რღვევა შევიტანოთ, ნუთუ რიკოვს, ბუხარინსა და ტომსკის სურთ კი არ ებრძოლონ კომინტერნის დაშლის პოლიტიკას, არამედ ჩვენთან ერთად დაშალონ კომინტერნი? როგორ შეიძლება დავიჯეროთ ასეთი აბსურდი?

არა, ამხანაგებო, რიკოვის განცხადებაში, თითქოს ჩვენ ერთი საერთო ხაზი გვქონდეს, ყველაფერი რიგზე ვერ არის. რაც გნებავთ სთქვით, მაგრამ ერთი საერთო ხაზის საქმე არ გამოგიდით, თუ მხედველობაში მივიღებთ ეს-ეს არის გადმოცემულ ფაქტებს ბუხარინის ჯგუფის დეკლარაციებისა და მოქმედების სფეროდან.

თუ ხაზი ერთია, საიდან გაჩნდა გადადგომათა პოლიტიკა ბუხარინის, რიკოვისა და ტომსკის მხრივ? განა შეიძლება წარმოვიდგინოთ, რომ საერთო გენერალური ხაზის არსებობისას პოლიტბიუროს ერთი ნაწილი სისტემატურად ამბობდეს უარს პარტიის ცენტრალური კომიტეტის არაერთგზის დადგენილებათა შესრულებაზე და ნახევარი წლის განმავლობაში განაგრძობდეს პარტიაში მუშაობისათვის საბოტაჟის გაწევას? საიდან გაჩნდა გადადგომათა ეს დეზორგანიზატორული პოლიტიკა, რომელსაც გულმოდგინედ ახორციელებს პოლიტბიუროს ერთი ნაწილი, თუ ჩვენ ნამდვილად ერთი საერთო გენერალური ხაზი გვაქვს?

ჩვენი პარტიის ისტორიას ახსოვს გადადგომათა პოლიტიკის მაგალითები. ცნობილია, მაგალითად, რომ ოქტომბრის რევოლუციის მეორე დღეს ამხანაგთა ერთმა ნაწილმა, კამენევისა და ზინოვიევის მეთაურობით, უარი თქვა მათთვის მინდობილ პოსტებზე და პარტიის პოლიტიკის შეცვლა მოითხოვა. ცნობილია, რომ გადადგომათა პოლიტიკას მაშინ ისინი იმ მოთხოვნით ასაბუთებდნენ, რომ შექმნილიყო კოალიციური მთავრობა მენშევიკებთან და ესერებთან ერთად, წინააღმდეგ ჩვენი პარტიის ცენტრალური კომიტეტისა, რომელიც წმინდა-ბოლშევიკური მთავრობის შექმნის პოლიტიკას ახორციელებდა. მაგრამ მაშინ გადადგომათა პოლიტიკას აზრი ჰქონდა, იმიტომ რომ ემყარებოდა ორი სხვადასხვა ხაზის არსებობას, რომელთაგან ერთი ხაზი მდგომარეობდა წმინდა-ბოლშევიკური მთავრობის შექმნაში, ხოლო მეორე ხაზი — მენშევიკებთან და ესერებთან ერთად კოალიციური მთავრობის შექმნაში. ეს ნათელი და გასაგები იყო. მაგრამ არავითარი, სრულიად არავითარი ლოგიკა არ არის იმაში, რომ ბუხარინული ოპოზიცია ერთი მხრივ გენერალური ხაზის ერთიანობას აცხადებს, ხოლო მეორე მხრივ ეწევა გადადგომათა პოლიტიკას, რაც ნასესხებია ოქტომბრის გადატრიალების პერიოდის ზინოვიევისა და კამენევისაგან.

ორში ერთი: ან ერთი ხაზი გვაქვს, — და მაშინ ბუხარინისა და მისი მეგობრების გადადგომათა პოლიტიკა გაუგებარია და არაფრით აიხსნება; ან ორი ხაზი გვაქვს, — და მაშინ გადადგომათა პოლიტიკა სავსებით გასაგებია და ადვილად აიხსნება.

თუ ხაზი ერთია, საიდან გამოვიდა ისეთი ფაქტი, რომ პოლიტბიუროს წევრთა სამეულმა, რიკოვმა, ბუხარინმა და ტომსკიმ, პოლიტბიუროში ხმის მიცემისას შესაძლებლად ჩათვალა **თავი შეეკავებინა** ხუთწლედზე და გლეხთა სა-

კითხზე ძირითადი თეზისების მიღებისას? განა ისე ხდება, რომ გენერალური ხაზი ადამიანებს ერთი ჰქონდეთ, ხოლო სამეურნეო პოლიტიკის ძირითად საკითხებზე ერთი ნაწილი ამხანაგებისა თავს იკავებდეს კენჭისყრაში? არა, ამხანაგებო, ჩვეულებრივ ასეთი სასწაულები არ ხდება.

დასასრულ, თუ ხაზი ერთია და ჩვენ მხოლოდ ელფერი განგვასხვავებს, რატომ არ დათანხმდნენ ბუხარინული ოპოზიციის მონაწილე ამხანაგები, ბუხარინი, რიკოვი და ტომსკი, მიეღოთ პოლიტბიუროს კომისიის კომპრომისი, რაც მათ ამა წლის 7 თებერვალს შევთავაზეთ? განა ფაქტი არ არის, რომ ეს კომპრომისი ბუხარინის ჯგუფს აძლევდა სავსებით მისაღებ გამოსავალს იმ ჩიხიდან, რომელშიც მან თვითონ მოიმწყვდია თავი?

აი ტექსტი ამ კომპრომისისა, რომელიც ამა წლის **7 თებერვალს** შესთავაზა მათ ცენტრალური კომიტეტის უმრავლესობამ:

«კომისიაში აზრთა გაცვლა-გამოცვლით გამოირკვა, რომ:

1) ბუხარინი პოლიტიკურ შეცდომად აღიარებს კამენევთან მოლაპარაკებას;

2) ბუხარინი აღიარებს, რომ მტკიცებანი მისი 1929 წლის 30 იანვრის «განცხადებისა» იმის შესახებ, რომ ცენტრალური კომიტეტი სინამდვილეში ახორციელებს «გლეხობის სამხედრო-ფეოდალური ექსპლოატაციის» პოლიტიკას, რომ ცენტრალური კომიტეტი კომინტერნს შლის და პარტიაში ბიუროკრატიზმს ნერგავს, — მთელი ეს მტკიცებანი მის მიერ ნათქვამია გაცხარების დროს, პოლემიკით გატაცებისას, რომ იგი აღარ იცავს ამ მტკიცებას და მიაჩნია, რომ ცენტრალურ კომიტეტთან ამ საკითხებში მას უთანხმოება არა აქვს;

3) ბუხარინი ამის საფუძველზე აღიარებს, რომ შესაძლებელი და აუცილებელია ერთსულოვანი მუშაობა პოლიტბიუროში;

4) ბუხარინი უარს ამბობს გადადგომაზე როგორც «პრავდის» ხაზით, ისე კომინტერნის ხაზით;

5) ბუხარინი ამის გამო ხსნის თავის 30 იანვრის განცხადებას.

აღნიშნულის საფუძველზე კომისიას შესაძლებლად მიაჩნია არ შეიტანოს პოლიტბიუროს და ცენტრალური საკონტროლო კომისიის

პრეზიდიუმის გაერთიანებულ სხდომაზე თავისი პროექტი რეზოლუციისა ბუხარინის შეცდომების პოლიტიკური შეფასებით და წინადადებას აძლევს პოლიტბიუროს და ცენტრალური საკონტროლო კომისიის პრეზიდიუმის გაერთიანებულ სხდომას — ხმარებიდან ამოიღოს ყველა არსებული დოკუმენტი (სიტყვათა სტენოგრამები და სხვ.).

კომისია წინადადებას აძლევს პოლიტბიუროს და ცენტრალური საკონტროლო კომისიის პრეზიდიუმს უზრუნველყონ ბუხარინისათვის ყველა ის პირობა, რაც აუცილებელია მისი ნორმალური მუშაობისათვის «პრავდის» პასუხისმგებელი რედაქტორისა და კომინტერნის აღმასკომის მდივნის პოსტებზე».

რატომ უარყვეს ბუხარინმა და მისმა მეგობრებმა ეს კომპრომისი, თუ ჩვენ მართლაც ერთი ხაზი გვაქვს და მხოლოდ უმნიშვნელო ელფერი განგვასხვავებს? განა ძნელი გასაგებია, რომ ბუხარინი და მისი მეგობრები მთელი ძალღონით უნდა ჩასჭიდებოდნენ პოლიტბიუროს მიერ მათთვის შეთავაზებულ ამ კომპრომისს, რათა ამით ბოლო მოეღოთ შინაპარტიული მდგომარეობის სიმწვავისათვის და შეექმნათ პოლიტბიუროში ერთსულოვანი და მწყობრი მუშაობის ვითარება?

ლაპარაკობენ პარტიის ერთიანობაზე, პოლიტბიუროში კოლეგიურ მუშაობაზე. მაგრამ განა ცხადი არ არის, რომ ვისაც ნამდვილი ერთიანობა სურს და მუშაობის კოლეგიურობას აფასებს, მას უნდა მიეღო ასეთი კომპრომისი? მაშ რატომ უარყვეს ბუხარინმა და მისმა მეგობრებმა ეს კომპრომისი?

განა ცხადი არ არის — ჩვენ რომ ერთი ხაზი გვქონოდა, მაშინ აღარ იქნებოდა არც სამეულის 9 თებერვლის დეკლარაცია, არც ბუხარინისა და მისი მეგობრების უარი ცენტრალური კომიტეტის პოლიტბიუროს მიერ მათთვის შეთავაზებულ კომპრომისზე?

არა, ამხანაგებო, ერთი საერთო ხაზის საქმე არ გამოგიდით, თუ მხედველობაში მივიღებთ ზემოთ მოყვანილ ფაქტებს.

გამოდის, რომ სინამდვილეში ჩვენ გვაქვს არა ერთი ხაზი, არამედ ორი ხაზი, რომელთაგან ერთი ხაზია ცენტრალური კომიტეტის ხაზი, ხოლო მეორე — ბუხარინის ჯგუფის ხაზი.

რიკოვმა თავის სიტყვაში ტყუილი თქვა, როცა განაცხადა, გენერალური ხაზი ერთი გვაქვსო. ამით მას სურდა შეენიღბა თავისი საკუთარი ხაზი, რომელიც პარტიის ხაზისაგან განსხვავდება, რათა ფარულად დაეწყო ძირგამომთხრელი მუშაობა პარტიის ხაზის წინააღმდეგ. ოპორტუნიზმის პოლიტიკა სწორედ იმაში მდგომარეობს, რომ მიჩქმალოს უთანხმოება, მიაფუჩეჩოს პარტიის შიგნით არსებული ნამდვილი მდგომარეობა, შენიღბოს თავისი საკუთარი პოზიცია და მოუსპოს პარტიას სრული სიცხადის მიღწევის შესაძლებლობა.

რისთვის სჭირდება ოპორტუნიზმს ასეთი პოლიტიკა? იმისათვის, რომ ამოეფაროს ლაყბობას ხაზის ერთიანობის შესახებ, სინამდვილეში კი გაატაროს თავისი საკუთარი ხაზი, რომელიც პარტიის ხაზისაგან განსხვავდება. თავის სიტყვაში ცენტრალური კომიტეტისა და ცენტრალური საკონტროლო კომისიის ამ პლენუმზე რიკოვი ამ ოპორტუნისტულ თვალსაზრისს დაადგა.

ხომ არ გნებავთ მოისმინოთ საერთოდ ოპორტუნისტის დახასიათება, რაც ამხანაგმა ლენინმა მოგვცა თავის ერთერთ სტატიაში? იგი, ეს დახასიათება, მნიშვნელოვანია ჩვენთვის არა მარტო მისი საერთო მნიშვნელობის თვალსაზრისით, არამედ იმიტომაც, რომ იგი სავსებით შეეფერება რიკოვს.

აი რას ამბობს ლენინი ოპორტუნიზმისა და ოპორტუნისტების თავისებურებათა შესახებ:

«როდესაც ლაპარაკია ოპორტუნიზმის წინააღმდეგ ბრძოლაზე, არასოდეს არ უნდა დავივიწყოთ მთელი თანამედროვე ოპორტუნიზმის დამახასიათებელი თვისება ყველა და ყოველგვარ სფეროში: მისი გა-

ურკვევლობა, უსახობა, მოუხელებლობა. ოპორტუნისტი, მთელი თავისი ბუნებით, ყოველთვის გაურბის საკითხის გარკვეულად და მტკიცედ დასმას, ტოლჭმედ ხაზს ეძებს, ძლოკვივით იკლაკნება ერთიმეორის საწინააღმდეგო თვალსაზრისთა შორის, ცდილობს ერთსაც «დაეთანხმოს» და მეორესაც, თავის უთანხმოებას პატარა-პატარა შესწორებებად, ეჭვებად, კეთილ და გულუბრყვილო სურვილებად და სხვ. და სხვ. აქცევს» (ტ. VI, გვ. 320).

აი იგი, სახე ოპორტუნისტისა, რომელიც სიცხადესა და გარკვეულობას უფრთხის და ცდილობს მიჩქმალოს ნამდვილი ვითარება, მიაფუჩეჩოს პარტიაში არსებული ნამდვილი უთანხმოება.

დიახ, ამხანაგებო, უნდა შეგვეძლოს თვალი გავუსწოროთ სინამდვილეს, რა არასასიამოვნოც უნდა იყოს იგი. ღმერთმა ნუ ქნას, რომ სიმართლის შიშის სენი გადმოგვდებოდეს. ბოლშევიკები, სხვათა შორის, სწორედ იმით განსხვავდებიან ყოველი სხვა პარტიისაგან, რომ არ ეშინიათ სიმართლისა, არ ეშინიათ თვალი გაუსწორონ სიმართლეს, რა მწარეც უნდა იყოს იგი. ხოლო სიმართლე ამ შემთხვევაში ის არის, რომ სინამდვილეში ჩვენ ერთი საერთო ხაზი არა გვაქვს. არის ერთი ხაზი, პარტიის ხაზი, რევოლუციური, ლენინური ხაზი. მაგრამ ამის გვერდით არსებობს მეორე ხაზი, ბუხარინის ჯგუფის ხაზი, რომელიც ებრძვის პარტიის ხაზს ანტიპარტიული დეკლარაციების გზით, გადადგომათა გზით, პარტიაზე ცილისწამების გზით, პარტიის წინააღმდეგ შენიღბულად ორმოს თხრის გზით, ანტიპარტიული ბლოკის მოსაწყობად გუშინდელ ტროცკისტებთან ფარული მოლაპარაკების გზით. ეს მეორე ხაზი ოპორტუნისტული ხაზია.

აი ფაქტი, რომელსაც ვერ მიჩქმალავ ვერავითარი დიპლომატიური სიტყვებით, ვერავითარი ეშმაკური განცხადებებით ერთიანი ხაზის არსებობის შესახებ და სხვ. და ა. შ.

II

კლასობრივი ძვრები და ჩვენი უთანხმოებანი

რაში მდგომარეობს ჩვენი უთანხმოება, რასთან არის იგი დაკავშირებული?

იგი დაკავშირებულია უწინარეს ყოვლისა იმ კლასობრივი ძვრების საკითხთან, რომლებიც ამ ბოლო დროს ხდება ჩვენს ქვეყანაში და კაპიტალისტურ ქვეყნებში. ზოგიერთ ამხანაგს ჰგონია, რომ უთანხმოებას ჩვენს პარტიაში შემთხვევითი ხასიათი აქვს. ეს მართალი არ არის, ამხანაგებო. ეს სრულებით არ არის მართალი. უთანხმოება ჩვენს პარტიაში წარმოიშვა იმ კლასობრივი ძვრების ნიადაგზე, კლასობრივი ბრძოლის იმ გამწვავების ნიადაგზე, რომელიც ამ ბოლო დროს ხდება და რომელიც ქმნის გარდატეხას განვითარებაში.

ბუხარინის ჯგუფის მთავარი შეცდომა ის არის, რომ იგი ვერ ხედავს ამ ძვრებსა და ამ გარდატეხას, ვერ ხედავს და არ სურს შეამჩნიოს ისინი. სწორედ ამით აიხსნება პარტიისა და კომინტერნის ახალი ამოცანების ის გაუგებლობა, რაც ბუხარინული ოპოზიციის დამახასიათებელ თვისებას შეადგენს.

შეამჩნიეთ თუ არა, ამხანაგებო, რომ ბუხარინული ოპოზიციის ხელმძღვანელებმა თავიანთ სიტყვებში ცენტრალური კომიტეტისა და ცენტრალური საკონტროლო კომისიის პლენუმზე სრულიად აუარეს გვერდი საკითხს ჩვენს ქვეყანაში კლასობრივი ძვრების შესახებ, ერთი სიტყვითაც არ მოიხსენიეს კლასობრივი ბრძოლის გამწვავება და კრინტიც არ დაუძრავთ იმაზე, რომ ჩვენი უთანხმოება დაკავშირებულია კლასობრივი ბრძოლის სწორედ ამ გამწვავებასთან? ისინი ლაპარაკობდნენ ყველაფერზე, ფილოსოფიაზეც, თეორიაზეც, მაგრამ ერთი სიტყვაც არ უთქვამთ იმ

კლასობრივი ძვრების შესახებ, რომლებიც განსაზღვრავენ ჩვენი პარტიის ორიენტაციასა და პრაქტიკას ამჟამად.

რით აიხსნება ეს უცნაურობა? იქნებ გულმავიწყობით? რა თქმა უნდა, არა! პოლიტიკოსებს არ შეუძლიათ დაივიწყონ მთავარი. ეს აიხსნება იმით, რომ მათ ვერ დაუნახავთ და ვერ გაუგიათ ახალი რევოლუციური პროცესები, რომლებიც ახლა ხდება როგორც აქ, ჩვენს ქვეყანაში, ისე კაპიტალისტურ ქვეყნებში. ეს აიხსნება იმით, რომ მათ გამოეპარათ მთავარი, გამოეპარათ ის კლასობრივი ძვრები, რომლებიც პოლიტიკოსს არ უნდა გამოეპაროს. სწორედ ამით აიხსნება ის აბნეულობა და უმწეობა, რასაც ჩვენს ბუხარინული ოპოზიცია ჩვენი პარტიის ახალი ამოცანების წინაშე.

გაიხსენეთ ჩვენს პარტიაში მომხდარი უკანასკნელი ამბები. გაიხსენეთ ის ლოზუნგები, რომლებიც მოგვცა ამ ბოლო დროს პარტიამ ჩვენს ქვეყანაში ახალ კლასობრივ ძვრებთან დაკავშირებით. მე ვლაპარაკობ ისეთ ლოზუნგებზე, როგორიც არის **თვითკრიტიკის** ლოზუნგი, **ბიუროკრატიზმთან ბრძოლის** გამახვილებისა **და საბჭოთა აპარატის წმენდის** ლოზუნგი, **ახალი სამეურნეო კადრებისა და წითელი სპეციალისტების ორგანიზაციის** ლოზუნგი, **კოლმეურნეობებისა და საბჭოთა მეურნეობების** მშენებლობისათვის **მოძრაობის** გაძლიერების ლოზუნგი, **კულაკზე შეტევის** ლოზუნგი, **პროდუქციის თვითღირებულების შემცირებისა** და **პროფკავშირული მუშაობის პრაქტიკის** ძირფესვიანი **გაუმჯობესების** ლოზუნგი, **პარტიის წმენდის** ლოზუნგი და სხვ.. ზოგიერთ ამხანაგს ეს ლოზუნგები განსაცვიფრებელ და თავბრუდამხვევ ლოზუნგებად ეჩვენა. ამავე დროს კი აშკარაა, რომ ეს ლოზუნგები ამჟამად პარტიის ყველაზე აუცილებელი და აქტუალური ლოზუნგებია.

საქმე იმით დაიწყო, რომ ჩვენ, შახტის საქმესთან [2] დაკავშირებით, ახლებურად დავაყენეთ ახალი სამეურნეო კად-

რების საკითხი, ის საკითხი, რომ მუშათა კლასის წრიდან მოვამზადოთ წითელი სპეციალისტები ძველი სპეცების შესაცვლელად.

რა გამოირკვა შახტის საქმესთან დაკავშირებით? გამოირკვა ის, რომ ბურჟუაზია ჯერ კიდევ არ არის მთლად განადგურებული, რომ ის აწყობს და კვლავაც მოაწყობს მავნებლობას ჩვენს სამეურნეო მშენებლობაში, რომ ჩვენს სამეურნეო, პროფკავშირულ და ნაწილობრივ პარტიულ ორგანიზაციებს გამოეპარათ ჩვენი კლასობრივი მტრების ძირგამომთხრელი მუშაობა, რომ, მაშასადამე, საჭიროა მთელი ძალღონით, ყველა საშუალებით განვამტკიცოთ და გავაუმჯობესოთ ჩვენი ორგანიზაციები, განვავითაროთ და განვამტკიცოთ მათი კლასობრივი სიფხიზლე.

ამასთან დაკავშირებით გამახვილდა **თვითკრიტიკის** ლოზუნგის საკითხი. რატომ? იმიტომ, რომ არ შეიძლება გავაუმჯობესოთ ჩვენი სამეურნეო, პროფკავშირული და პარტიული ორგანიზაციები, არ შეიძლება წინ წავწიოთ სოციალიზმის მშენებლობის საქმე და ავლაგმოთ ბურჟუაზიული მავნებლობა, თუ ყოველმხრივ არ განვავითარეთ კრიტიკა და თვითკრიტიკა, თუ მასების კონტროლს არ დავუქვემდებარეთ ჩვენი ორგანიზაციების მუშაობა. ეს ხომ ფაქტია, რომ მავნებლობას ადგილი ჰქონდა და კვლავ აქვს ადგილი არა მარტო ქვანახშირის რაიონებში, არამედ ლითონის წარმოების დარგშიც, სამხედრო მრეწველობის დარგშიც, გზათა სახალხო კომისარიატშიც, ოქროს და პლატინის მრეწველობაშიც და სხვ. და ა. შ.. აქედან გამომდინარეობს თვითკრიტიკის ლოზუნგი.

შემდეგ, პურის დამზადების სიძნელეებთან დაკავშირებით, ფასების საბჭოთა პოლიტიკის წინააღმდეგ კულაკობის გამოსვლასთან დაკავშირებით, ჩვენ გავამახვილეთ საკითხი კოლმეურნეობებისა და საბჭოთა მეურნეობების ყო-

ველნაირად განვითარების შესახებ, კულაკზე შეტევის შესახებ, იმის შესახებ, რომ პურის დამზადება მოვაწყოთ კულაკურ-შეძლებული ელემენტებისათვის ხელის მოჭერის გზით.

რა გამოარკვია პურის დამზადების სიძნელეებმა? გამოარკვია ის, რომ კულაკს არ სძინავს, კულაკი იზრდება, იგი აწყობს ძირგამომთხრელ მუშაობას საბჭოთა ხელისუფლების პოლიტიკის წინააღმდეგ, ჩვენი პარტიული, საბჭოთა და კოოპერაციული ორგანიზაციები კი, მათი ნაწილი მაინც, ან ვერ ხედავენ მტერს, ან ეგუებიან მას ნაცვლად იმისა, რომ ებრძოლონ მას.

აქედან გამომდინარეობს თვითკრიტიკის ლოზუნგის, ჩვენი პარტიული, კოოპერაციული და საერთოდ დამამზადებელი ორგანიზაციების შემოწმებისა და გაუმჯობესების ლოზუნგის ახალი გამახვილება.

შემდეგ, სოციალიზმის ბაზაზე მრეწველობისა და სოფლის მეურნეობის რეკონსტრუქციის ახალ ამოცანებთან დაკავშირებით, წარმოიშვა ლოზუნგი პროდუქციის თვითღირებულების სისტემატურად შემცირების, შრომის დისციპლინის განმტკიცების, სოციალისტური შეჯიბრების გაშლის შესახებ და სხვ.. ამ ამოცანებმა მოითხოვეს პროფესიული კავშირებისა და საბჭოთა აპარატის მთელი პრაქტიკის გადასინჯვა, ამ ორგანიზაციების ძირფესვიანი გამოცოცხლება და ამ ორგანიზაციების გაწმენდა ბიუროკრატიზმის ელემენტებისაგან.

აქედან გამომდინარეობს პროფკავშირებსა და საბჭოთა აპარატში ბიუროკრატიზმთან ბრძოლის ლოზუნგის გამახვილება.

დასასრულ, პარტიის წმენდის ლოზუნგის საკითხი. სასაცილო იქნებოდა იმის ფიქრი, რომ შეიძლება განვამტკიცოთ ჩვენი საბჭოთა-სამეურნეო, პროფკავშირული და კოოპერა-

ციული ორგანიზაციები, შეიძლება გავწმინდოთ ისინი ბიუროკრატიზმის სიბილწისაგან, თუ თვით პარტია არ დავხვეწეთ. ეჭვს გარეშეა, რომ ბიუროკრატიული ელემენტები ცოცხალი არიან არა მარტო სამეურნეო-კოოპერაციულ და პროფკავშირულ-საბჭოთა ორგანიზაციებში, არამედ თვით პარტიის ორგანიზაციებშიც. თუ პარტია ყველა ამ ორგანიზაციის ხელმძღვანელი ძალაა, მაშინ ცხადია, რომ პარტიის წმენდა წარმოადგენს იმ აუცილებელ პირობას, ურომლისოდაც ბოლომდე ვერ განხორციელდება მუშათა კლასის ყველა სხვა ორგანიზაციის გამოცოცხლება და გაუმჯობესება. აქედან გამომდინარეობს პარტიის წმენდის ლოზუნგი.

შემთხვევითი ხომ არ არის ეს ლოზუნგები? არა, არ არის შემთხვევითი. თქვენ თვითონ ხედავთ, რომ ეს ლოზუნგები შემთხვევითი არ არის. **ისინი შეადგენენ იმ ერთი განუწყვეტელი ჯაჭვის აუცილებელ რგოლებს, რომელსაც ეწოდება სოციალიზმის შეტევა კაპიტალიზმის ელემენტების წინააღმდეგ.**

ისინი დაკავშირებული არიან უწინარეს ყოვლისა სოციალიზმის ბაზაზე ჩვენი მრეწველობისა და ჩვენი სოფლის მეურნეობის რეკონსტრუქციის პერიოდთან. ხოლო რას წარმოადგენს სახალხო მეურნეობის რეკონსტრუქცია სოციალიზმის ბაზაზე? იგი წარმოადგენს სოციალიზმის შეტევას სახალხო მეურნეობის კაპიტალისტური ელემენტების წინააღმდეგ მთელ ფრონტზე. ეს არის ჩვენი ქვეყნის მუშათა კლასის უაღრესად სერიოზული ძვრა სოციალიზმის აშენების მიმართულებით. მაგრამ ეს რეკონსტრუქცია რომ განვახორციელოთ, ამისათვის საჭიროა უწინარეს ყოვლისა გავაუმჯობესოთ და განვამტკიცოთ სოციალისტური მშენებლობის როგორც სამეურნეო-საბჭოთა და პროფკავშირული, ისე პარტიულ-კოოპერაციული კადრები, საჭიროა დავხვე-

წოთ ყველა ჩვენი ორგანიზაცია, გავწმინდოთ ისინი სიბილწისაგან, საჭიროა გავაძლიეროთ მუშათა კლასისა და გლეხობის მილიონიანი მასების აქტივობა.

შემდეგ, ეს ლოზუნგები დაკავშირებულია იმ ფაქტთან, რომ სახალხო მეურნეობის კაპიტალისტური ელემენტები წინააღმდეგობას უწევენ სოციალიზმის შეტევას. არ შეიძლება შემთხვევითობად ჩაითვალოს ეგრეთწოდებული შახტის საქმე. «შახტელები» ახლა ჩვენი მრეწველობის ყველა დარგში სხედან. ბევრი მათგანი შეპყრობილია, მაგრამ ჯერ კიდევ ყველა როდია შეპყრობილი. ბურჟუაზიული ინტელიგენციის მავნებლობა არის განვითარების პროცესში მყოფი სოციალიზმისათვის წინააღმდეგობის გაწევის ერთ-ერთი უალრესად საშიში ფორმა. მავნებლობა მით უფრო საშიშია, რომ იგი დაკავშირებულია საერთაშორისო კაპიტალთან. ბურჟუაზიული მავნებლობა იმის უეჭველი მაჩვენებელია, რომ კაპიტალისტურ ელემენტებს ჯერ სრულიადაც არ დაუყრიათ იარაღი, რომ ისინი იკრებენ ძალებს საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ ახალი გამოსვლებისათვის.

რაც შეეხება სოფლის კაპიტალისტურ ელემენტებს, მით უფრო არ შეიძლება შემთხვევითობად ჩაითვალოს კულაკობის გამოსვლა, რაც უკვე მეორე წელიწადია გრძელდება ფასების საბჭოთა პოლიტიკის წინააღმდეგ. ბევრს დღემდე კიდევ ვერ აუხსნია ის ფაქტი, რომ კულაკი თვითდინების წესით იძლეოდა პურს 1927 წლამდე, ხოლო 1927 წლის შემდეგ მან შეწყვიტა პურის მოცემა თვითდინების წესით. მაგრამ ამ გარემოებაში გასაკვირველი არაფერია. თუ წინათ კულაკი ჯერ კიდევ შედარებით სუსტი იყო, შესაძლებლობა არ ჰქონდა სერიოზულად მოეწყო თავისი მეურნეობა, საკმაო კაპიტალი არ ჰქონდა თავისი მეურნეობის განმტკიცებისათვის, რის გამო იძულებული იყო ბაზარზე გაეტანა თავისი პურის წარმოების მთელი ან თითქმის მთელი

ნაჭარბი, ახლა, მთელი რიგი მოსავლიანი წლების შემდეგ, როცა მან მოასწრო თავისი მეურნეობის მოწყობა, როცა შესძლო საჭირო კაპიტალის დაგროვება, — მას მიეცა ბაზარზე მანევრირების შესაძლებლობა, მიეცა შესაძლებლობა თავისთვის რეზერვში გადადოს პური, ეს ვალუტათა ვალუტა, და ამჯობინებს ბაზარზე გაიტანოს ხორცი, შვრია, ქერი და სხვა მეორეხარისხოვანი კულტურები. სასაცილო იქნებოდა ახლა გვქონოდა იმის იმედი, რომ შეიძლება ნებაყოფლობით მივიღოთ პური კულაკისაგან.

აი სად არის იმ წინააღმდეგობის ფესვი, რომელსაც ახლა კულაკი საბჭოთა ხელისუფლების პოლიტიკას უწევს.

ხოლო რას წარმოადგენს ქალაქისა და სოფლის კაპიტალისტური ელემენტების წინააღმდეგობა სოციალიზმის შეტევისადმი? ეს არის პროლეტარიატის კლასობრივი მტრების ძალთა გადაჯგუფება, რომლის მიზანია ძველის დაცვა ახლის წინააღმდეგ. ძნელი არ არის იმის გაგება, რომ ამ გარემოებებმა არ შეიძლება არ გამოიწვიონ კლასთა ბრძოლის გამწვავება. მაგრამ კლასობრივი მტრების წინააღმდეგობა რომ დავძლიოთ და სოციალიზმის წინსვლას გზა გავუკაფოთ, ამისათვის, ყოველივე დანარჩენის გარდა, საჭიროა დავხვეწოთ ყველა ჩვენი ორგანიზაცია, გავწმინდოთ ისინი ბიუროკრატიზმისაგან, გავაუმჯობესოთ მათი კადრები და დავრაზმოთ მუშათა კლასისა და სოფლის მშრომელი ფენების მილიონიანი მასები ქალაქისა და სოფლის კაპიტალისტური ელემენტების წინააღმდეგ.

აი რა კლასობრივი ძვრების ნიადაგზე წარმოიშვნენ ჩვენი პარტიის ახლანდელი ლოზუნგები.

იგივე უნდა ითქვას კლასობრივ ძვრებზე კაპიტალისტურ ქვეყნებში. სასაცილო იქნებოდა იმის ფიქრი, რომ კაპიტალიზმის სტაბილიზაცია უცვლელი დარჩა. მით უფრო სასაცილო იქნებოდა იმის მტკიცება, რომ სტაბილიზაცია

მტკიცდება, მკვიდრი ხდება. ნამდვილად კაპიტალიზმის სტაბილიზაციას ძირი ეთხრება, იგი ყოველთვიურად, დღითიდღე ირყევა. საგარეო ბაზრებისა და ნედლეულისათვის ბრძოლის გამწვავება, შეიარაღების ზრდა, ამერიკასა და ინგლისს შორის ანტაგონიზმის ზრდა, სსრ კავშირში სოციალიზმის ზრდა, კაპიტალისტური ქვეყნების მუშათა კლასის გამემარცხენება, ევროპის ქვეყნებში გაფიცვებისა და კლასობრივი ბრძოლების ხანა, კოლონიებში, მათ შორის იწდოეთში, რევოლუციური მოძრაობის ზრდა, მსოფლიოს ყველა ქვეყანაში კომუნიზმის ზრდა — ყოველივე ეს ისეთი ფაქტებია, რომლებიც უეჭველად მოწმობენ, რომ კაპიტალიზმის ქვეყნებში ახალი რევოლუციური აღმავლობის ელემენტები იზრდება.

აქედან გამომდინარეობს სოციალ-დემოკრატიის წინააღმდეგ, და უწინარეს ყოვლისა მისი «მემარცხენე» ფრთის, როგორც კაპიტალიზმის სოციალური დასაყრდენის წინააღმდეგ ბრძოლის გამახვილების ამოცანა.

აქედან გამომდინარეობს კომპარტიებში მემარჯვენე ელემენტების, როგორც სოციალ-დემოკრატიული გავლენის აგენტურის წინააღმდეგ ბრძოლის გამახვილების ამოცანა.

აქედან გამომდინარეობს მემარჯვენე გადახრისადმი შემარიგებლობის, როგორც კომპარტიებში ოპორტუნიზმის თავშესაფრის წინააღმდეგ ბრძოლის გამახვილების ამოცანა.

აქედან გამომდინარეობს სოციალ-დემოკრატიული ტრადიციებისაგან კომპარტიების გაწმენდის ლოზუნგი.

აქედან გამომდინარეობს კომუნიზმის ეგრეთწოდებული ახალი ტაქტიკა პროფკავშირებში.

ზოგიერთ ამხანაგს არ ესმის ამ ლოზუნგების აზრი და მნიშვნელობა. მაგრამ მარქსისტი ყოველთვის მიხვდება, რომ ამ ლოზუნგების განუხორციელებლად წარმოუდგენე-

ლია პროლეტარული მასების მომზადება ახალი კლასობრივი ბრძოლებისათვის, წარმოუდგენელია გამარჯვება სოციალ-დემოკრატიაზე, შეუძლებელია შერჩევა კომუნისტური მოძრაობის ნამდვილი ლიდერებისა, რომლებსაც უნარი ექნებათ წაიყვანონ მუშათა კლასი კაპიტალიზმის წინააღმდეგ საბრძოლველად.

აი, ამხანაგებო, ის კლასობრივი ძვრები ჩვენს ქვეყანაში და კაპიტალიზმის ქვეყნებში, რომელთა საფუძველზეც წარმოიშვნენ ჩვენი პარტიის ახლანდელი ლოზუნგები როგორც მისი საშინაო პოლიტიკის ხაზით, ისე კომინტერნის ხაზით.

ჩვენი პარტია ხედავს ამ კლასობრივ ძვრებს. მას ესმის ახალი ამოცანების მნიშვნელობა და რაზმავს ძალებს ამ ამოცანების გადასაჭრელად. ამიტომ იგი მოვლენებს სავსებით მომზადებული ხვდება. ამიტომ მას არ ეშინია მის წინაშე მდგომი სიძნელეებისა, ვინაიდან მზად არის გადალახოს ეს სიძნელენი.

ბუხარინის ჯგუფის უბედურება ის არის, რომ იგი ვერ ხედავს ამ კლასობრივ ძვრებს და არ ესმის პარტიის ახალი ამოცანები. და სწორედ იმიტომ, რომ მას არ ესმის ეს ამოცანები, იგი განიცდის სრულ დაბნეულობას, მზად არის გაექცეს სიძნელეებს, უკან დაიხიოს მათ წინაშე, დათმოს პოზიციები.

გინახავთ თუ არა მეთევზეები ქარიშხლის წინ დიდ მდინარეზე, როგორიც არის, მაგალითად, ენისეი? მე ისინი არა ერთხელ მინახავს. ხდება ხოლმე, რომ მეთევზეთა ერთი ჯგუფი, როცა ქარიშხალი ამოვარდება, მთელ ძალღონეს იკრებს, ამხნევებს თავის ამხანაგებს და გაბედულად მიჰყავს ნავი ქარიშხალთან შესაბმელად: «მხნედ იყავით, ბიჭებო, მაგრად ჩასჭიდეთ ხელი საჭეს, გაჰკვეთეთ ტალღები, ჩვენ გავიმარჯვებთ!»

მაგრამ არიან სხვა ჯურის მეთევზეებიც, რომლებიც, ქარიშხლის მოახლოებას რომ იგრძნობენ, სულით ეცემიან, წუწუნს იწყებენ და დემორალიზაცია შეაქვთ თავისსავე საკუთარ რიგებში: «უბედურება გვეწია, ქარიშხალი ამოვარდა, დაწექით, ბიჭებო, ნავის ფსკერზე, თვალი დახუჭეთ, იქნება როგორმე ნაპირზე გაგვრიყოს». (ს ა ე რ თ ო ს ი ც ი ლ ი).

განა საჭიროა კიდევ იმის მტკიცება, რომ ბუხარინის ჯგუფის გეზი და საქციელი, როგორც ორი წვეთი წყალი ერთმანეთს, ისე ჰგავს იმ მეთევზეთა მეორე ჯგუფის გეზსა და საქციელს, რომელნიც პანიკით შეპყრობილნი უკან იხევენ სიძნელეთა წინაშე?

ჩვენ ვამბობთ, რომ ევროპაში მწიფდება ახალი რევოლუციური აღმავლობის პირობები, რომ ეს გარემოება გვიკარნახებს ახალ ამოცანებს — გავაძლიეროთ ბრძოლა მემარჯვენე გადახრასთან კომპარტიებში და განვდევნოთ პარტიიდან მემარჯვენე უკლონისტები, გავაძლიეროთ ბრძოლა შემარიგებლობასთან, რომელიც ხელს აფარებს მემარჯვენე გადახრას, გავაძლიეროთ ბრძოლა სოციალ-დემოკრატიულ ტრადიციებთან კომპარტიებში და სხვ. და ა. შ.. ბუხარინი კი გვიპასუხებს, რომ ყოველივე ეს სრულიად უმნიშვნელო რამ არის, რომ ჩვენ არავითარი ასეთი ახალი ამოცანა არა გვაქვს, რომ ნამდვილად საქმე იმას ეხება, რომ ცენტრალური კომიტეტის უმრავლესობას სურს «დააამუშაოს» იგი, ე. ი. ბუხარინი.

ჩვენ ვამბობთ, რომ კლასობრივი ძვრები ჩვენს ქვეყანაში გვიკარნახებენ ახალ ამოცანებს, რომლებიც მოითხოვენ პროდუქციის თვითღირებულების სისტემატურ შემცირებას და საწარმოებში შრომის დისციპლინის განმტკიცებას, რომ ამ ამოცანების განხორციელება შეუძლებელია, თუ ძირფესვიანად არ შეიცვალა პროფესიული კავშირების მუშაო-

ბის მთელი პრაქტიკა. ტომსკი კი გვიპასუხებს, რომ ყოველივე ეს სრულიად უმნიშვნელო რამ არის, რომ ჩვენ არავითარი ასეთი ახალი ამოცანა არა გვაქვს, რომ ნამდვილად საქმე იმას ეხება, რომ ცენტრალური კომიტეტის უმრავლესობას სურს «დაამუშაოს» იგი, ე. ი. ტომსკი.

ჩვენ ვამბობთ, რომ სახალხო მეურნეობის რეკონსტრუქცია გვიკარნახებს ახალ ამოცანებს — გავაძლიეროთ ბრძოლა საბჭოთა-სამეურნეო აპარატის ბიუროკრატიზმთან, გავწმინდოთ ეს აპარატი დამპალი და უცხო ელემენტებისაგან, მავნებლებისაგან და სხვ. და ა. შ.. ხოლო რიკოვი გვიპასუხებს, რომ ყოველივე ეს სრულიად უმნიშვნელო რამ არის, რომ ჩვენ არავითარი ასეთი ახალი ამოცანა არა გვაქვს, რომ ნამდვილად საქმე იმას ეხება, რომ ცენტრალური კომიტეტის უმრავლესობას სურს «დაამუშაოს» იგი, ე. ი. რიკოვი.

განა ეს სასაცილო არ არის, ამხანაგებო? განა ცხადი არ არის, რომ ბუხარინი, რიკოვი და ტომსკი ამ ქვეყნად თავიანთი ჭიპის მეტს ვერაფერს ხედავენ?

ბუხარინის ჯგუფის უბედურება ის არის, რომ იგი ვერ ხედავს ახალ კლასობრივ ძვრებს და არ ესმის პარტიის ახალი ამოცანები. და სწორედ იმიტომ, რომ მას ეს ამოცანები არ ესმის, იგი იძულებულია კუდში მისჩანჩალებდეს მოვლენებს და იარაღი დაყაროს სიძნელეთა წინაშე.

აი სად არის ჩვენი უთანხმოების ფესვი.

III

უთანხმოებანი კომინტერნის ხაზით

მე უკვე ვთქვი, რომ ბუხარინი ვერ ხედავს და რომ მას არ ესმის კომინტერნის ახალი ამოცანები — მემარჯვენეების განდევნა კომპარტიებიდან, შემარიგებლობის ალაგმვა და კომპარტიების გაწმენდა სოციალ-დემოკრატიული ტრადიციებისაგან — ამოცანები, რომლებსაც გვიკარნახებენ

ახალი რევოლუციური აღმავლობის მზარდი პირობები. ეს დებულება სავსებით დაადასტურა ჩვენმა უთანხმოებამ კომინტერნის საკითხებში.

რით დაიწყო უთანხმოება ამ დარგში?

საქმე დაიწყო საერთაშორისო მდგომარეობის შესახებ ბუხარინის თეზისებით VI კონგრესზე [3]. ჩვეულებრივად თეზისებს წინასწარ განიხილავდა საკავშირო კ. პ. (ბ) დელეგაცია. მაგრამ ამ შემთხვევაში ეს პირობა არ ყოფილა დაცული. ისე მოხდა, რომ თეზისები ბუხარინის ხელმოწერით, რომლებიც გადაეცა საკავშირო კ. პ. (ბ) დელეგაციას, ამავე დროს დაეგზავნა VI კონგრესის უცხოელ დელეგაციებს. მაგრამ თეზისები არადამაკმაყოფილებელი აღმოჩნდა მთელ რიგ პუნქტებში. საკავშირო კ. პ. (ბ) დელეგაციას მოუხდა დაახლოებით 20 შესწორების შეტანა თეზისებში.

ამ გარემოებამ ერთგვარ უხერხულ მდგომარეობაში ჩააყენა ბუხარინი. მაგრამ ვისი ბრალია ეს? რატომ დასჭირდა ბუხარინს დაეგზავნა თეზისები უცხოეთის დელეგაციებისათვის, სანამ ამ თეზისებს საკავშირო კ. პ. (ბ) დელეგაცია განიხილავდა? შეეძლო თუ არა საკავშირო კ. პ. (ბ) დელეგაციას არ შეეტანა შესწორებანი, თუ თეზისები არადამაკმაყოფილებელი აღმოჩნდა? და აი მოხდა ისე, რომ საკავშირო კ. პ. (ბ) დელეგაციის ხელიდან გამოვიდა არსებითად ახალი თეზისები საერთაშორისო მდგომარეობის შესახებ, რომლებიც უცხოეთის დელეგაციებმა დაუპირდაპირეს ბუხარინის მიერ ხელმოწერილ ძველ თეზისებს. ცხადია, ეს უხერხულობა არ იქნებოდა, ბუხარინს ასე აჩქარებით რომ არ დაეგზავნა თავისი თეზისები უცხოეთის დელეგაციებისათვის.

მე მინდა აღვნიშნო ოთხი ძირითადი შესწორება, რომლებიც საკავშირო კ. პ. (ბ) დელეგაციამ შეიტანა ბუხარინის თეზისებში. მე მინდა აღვნიშნო ეს ძირითადი შესწორებანი

იმისათვის, რომ უფრო ნათლად გიჩვენოთ, თუ რა ხასიათისაა უთანხმოება კომინტერნის საკითხებში.

პირველი საკითხია კაპიტალიზმის სტაბილიზაციის ხასიათის საკითხი. ბუხარინის თეზისებიდან ისე გამოდიოდა, რომ ამჟამად არ ხდება არავითარი ახალი რამ, რაც არყევდეს კაპიტალისტურ სტაბილიზაციას, რომ, პირიქით, კაპიტალიზმი **რეკონსტრუქციას** განიცდის და ძირითადად ცოტად თუ ბევრად **მტკიცედ** დგას. ცხადია, რომ ეგრეთწოდებული მესამე პერიოდის, ე. ი. ახლანდელი პერიოდის ასეთ დახასიათებას საკავშირო კ. პ. (ბ) დელეგაცია ვერ დაეთანხმებოდა. იგი ვერ დაეთანხმებოდა ამას, ვინაიდან მესამე პერიოდის ასეთი დახასიათების დატოვება ჩვენს კრიტიკოსებს საბაბს მისცემდა ელაპარაკნათ, რომ ჩვენ ვდგებით კაპიტალიზმის ეგრეთწოდებული «გაჯანსაღების» თვალსაზრისზე, ე. ი. ჰილფერდინგის თვალსაზრისზე, იმ თვალსაზრისზე, რომელზეც ჩვენ, კომუნისტებს, არ შეგვიძლია დგომა. ამის გამო საკავშირო კ. პ. (ბ) დელეგაციამ შეიტანა შესწორება, საიდანაც ჩანს, რომ კაპიტალისტური სტაბილიზაცია არ არის და ვერც იქნება მტკიცე, რომ მას, მსოფლიო კაპიტალიზმის კრიზისის გამწვავების გამო, არყევს და კვლავაც შეარყევს მოვლენათა მსვლელობა.

ამ საკითხს, ამხანაგებო, გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს კომინტერნის სექციებისათვის. ირყევა თუ მტკიცდება კაპიტალისტური სტაბილიზაცია, — ამაზეა დამოკიდებული კომპარტიების მთელი გეზი მათს ყოველდღიურ პოლიტიკურ მუშაობაში. რევოლუციური მოძრაობის დაცემის პერიოდში ვიმყოფებით ჩვენ, ძალთა უბრალო მოკრების პერიოდში, თუ ახალი რევოლუციური აღმავლობის პირობების მომწიფების პერიოდში, მომავალი კლასობრივი ბრძოლებისათვის მუშათა კლასის მომზადების პერიოდში, — ამაზეა დამოკიდებული კომპარტიების ტაქტიკური გეზი. სა-

კავშირო კ. პ. (ბ) დელეგაციის შესწორება, რომელიც შემდეგ კონგრესმა მიიღო, სწორედ იმით არის კარგი, რომ ნათლად მიგვითითებს მეორე პერსპექტივაზე, ახალი რევოლუციური აღმავლობის პირობების მომწიფების პერსპექტივაზე.

მეორე საკითხია სოციალ-დემოკრატიასთან ბრძოლის საკითხი. ბუხარინის თეზისებში ლაპარაკი იყო იმაზე, რომ სოციალ-დემოკრატიასთან ბრძოლა კომინტერნის სექციების ერთ-ერთი ძირითადი ამოცანაა. ეს, რა თქმა უნდა, სწორია. მაგრამ ეს არ კმარა. სოციალ-დემოკრატიასთან ბრძოლა წარმატებით რომ მიმდინარეობდეს, ამისათვის უნდა გავამახვილოთ ის საკითხი, რომ საჭიროა ბრძოლა სოციალ-დემოკრატიის ეგრეთწოდებულ «მემარცხენე» ფრთასთან, სწორედ იმ «მემარცხენე» ფრთასთან, რომელიც, ოინბაზობს რა «მემარცხენე» ფრაზებით და ამრიგად მოხერხებულად ატყუებს მუშებს, აფერხებს სოციალ-დემოკრატიისაგან მუშათა მასების ჩამოშორების საქმეს. ცხადია, რომ «მემარცხენე» სოციალ-დემოკრატების გაუნადგურებლად შეუძლებელია საერთოდ სოციალ-დემოკრატიის დაძლევა. ბუხარინის თეზისებში კი «მემარცხენე» სოციალ-დემოკრატიის საკითხს სრულიად ავლილი ჰქონდა გვერდი. ეს, რა თქმა უნდა, დიდი ნაკლია. ამიტომ საკავშირო კ. პ. (ბ) დელეგაციას მოუხდა შეეტანა ბუხარინის თეზისებში სათანადო შესწორება, რომელიც შემდეგ კონგრესმა მიიღო.

მესამე საკითხია კომინტერნის სექციებში შემარიგებლობის საკითხი. ბუხარინის თეზისებში ლაპარაკი იყო მემარჯვენე გადახრასთან ბრძოლის აუცილებლობაზე, მაგრამ იქ ერთი სიტყვაც არ აღმოჩნდა მემარჯვენე გადახრასთან შემარიგებლობის წინააღმდეგ ბრძოლაზე. ეს, რა თქმა უნდა, დიდი ნაკლია. საქმე ის არის, რომ, როცა ომს ვუცხადებთ მემარჯვენე გადახრას, მემარჯვენე უკლონისტები ჩვეულებ-

რივად შემარიგებლების სახეს იღებენ და პარტიას ძნელ მდგომარეობას უქმნიან. მემარჯვენე უკლონისტების ასეთი მანევრი წინასწარ რომ აღვკვეთოთ, საჭიროა დავაყენოთ საკითხი შემარიგებლობასთან გადამწყვეტი ბრძოლის შესახებ. ამიტომ საკავშირო კ. პ. (ბ) დელეგაციამ საჭიროდ სცნო შეეტანა ბუხარინის თეზისებში სათანადო შესწორება, რომელიც შემდეგ კონგრესმა მიიღო.

მეოთხე საკითხია პარტიული დისციპლინის საკითხი. ბუხარინის თეზისებში მოხსენებული არ ყოფილა, რომ საჭიროა კომპარტიებში რკინისებური დისციპლინის შენარჩუნება. ესეც მცირე მნიშვნელობის ნაკლი რომდია. რატომ? იმიტომ, რომ მემარჯვენე გადახრასთან ბრძოლის გაძლიერების პერიოდში, ოპორტუნისტული ელემენტებისაგან კომპარტიების გაწმენდის ლოზუნგის გატარების პერიოდში, მემარჯვენე უკლონისტები ჩვეულებრივ ირაზმებიან ფრაქციად, ქმნიან თავიანთ საკუთარ ფრაქციულ დისციპლინას, ხოლო პარტიის დისციპლინას არღვევენ და შლიან. პარტია მემარჯვენე უკლონისტების ფრაქციული იერიშებისაგან რომ დავიცვათ, საჭიროა დავაყენოთ საკითხი პარტიის რკინისებური დისციპლინისა და იმის შესახებ, რომ პარტიის წევრები აუცილებლად ემორჩილებოდნენ ამ დისციპლინას. უამისოდ მემარჯვენე გადახრასთან სერიოზულ ბრძოლაზე ფიქრიც არ შეიძლება. ამიტომ საკავშირო კ. პ. (ბ) დელეგაციამ ბუხარინის თეზისებში შეიტანა სათანადო შესწორება, რომელიც შემდეგ VI კონგრესმა მიიღო.

შეგვეძლო თუ არა ჩვენ არ შეგვეტანა ეს შესწორებანი ბუხარინის თეზისებში? ცხადია, არ შეგვეძლო. ძველად ფილოსოფოს პლატონზე ამბობდნენ: პლატონი გვიყვარს, მაგრამ ჭეშმარიტება უფრო მეტად გვიყვარსო. იგივე შეიძლებოდა გვეთქვა ბუხარინზე: ბუხარინი გვიყვარს, მაგრამ ჭეშმარიტება, პარტია, კომინტერნი უფრო მეტად გვიყ-

ვარს. ამიტომ საკავშირო კ. პ. (ბ) დელეგაცია იძულებული გახდა შეეტანა ეს შესწორებანი ბუხარინის თეზისებში.

ეს არის, ასე ვთქვათ, **პირველი ეტაპი ჩვენი უთანხმოებისა** კომინტერნის საკითხებში.

ჩვენი უთანხმოების მეორე ეტაპი დაკავშირებულია ვიტორფისა და ტელმანის ეგრეთწოდებულ საქმესთან. ვიტორფი ჰამბურგის ორგანიზაციის ყოფილი მდივანია, რომელსაც ბრალი დაედო პარტიული ფულის გაფლანგვაში. ამისათვის იგი გარიცხულ იქნა პარტიიდან. შემარიგებლებმა გერმანიის კომპარტიის ცენტრალურ კომიტეტში ისარგებლეს იმით, რომ ვიტორფი დაახლოებული იყო ამხ. ტელმანთან, თუმცა ამხ. ტელმანს ვიტორფის დანაშაულთან საერთო არაფერი ჰქონია, ვიტორფის საქმე ტელმანის საქმედ გადააქციეს და გერმანიის კომპარტიის ხელმძღვანელობის დამხობას შეუდგნენ. თქვენ ალბათ უკვე იცით პრესაში გამოქვეყნებული ცნობებიდან, რომ მაშინ შემარიგებლებმა ევერტმა და ჰერჰარტმა შესძლეს დროებით მიემხროთ გერმანიის კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის უმრავლესობა ამხ. ტელმანის წინააღმდეგ. რა მოჰყვა ამას? მათ ჩამოაშორეს ტელმანი ხელმძღვანელობას, ბრალი დასდეს მას კორუპციაში და გამოაქვეყნეს «სათანადო» რეზოლუცია კომინტერნის აღმასკომის შეუტყობინებლად და უსანქციოდ.

ამრიგად, შემარიგებლობასთან ბრძოლის შესახებ კომინტერნის VI კონგრესის დირექტივის შესრულების ნაცვლად, მემარჯვენე გადახრასთან და შემარიგებლობასთან ბრძოლის ნაცვლად, სინამდვილეში გამოვიდა ამ დირექტივის ყოვლად უხეში დარღვევა, გამოვიდა ბრძოლა გერმანიის კომპარტიის რევოლუციური ხელმძღვანელობის წინააღმდეგ, ბრძოლა ამხ. ტელმანის წინააღმდეგ, ბრძოლა, რომლის მიზანსაც შეადგენდა მემარჯვენე გადახრის **დაფარვა**

და გერმანიის კომუნისტთა რიგებში შემარიგებლობის **დამკვიდრება.**

და აი, ნაცვლად იმისა, რომ მოებრუნებინა საჭე და გამოესწორებინა მდგომარეობა, ნაცვლად იმისა, რომ უფლებებში აღედგინა VI კონგრესის დარღვეული დირექტივა, წესრიგისაკენ მოეწოდებინა შემარიგებლებისათვის, ბუხარინი თავის ცნობილ წერილში წინადადებას იძლევა **სანქცია მივცეთ** შემარიგებლების გადატრიალებას, შემარიგებლებს ჩავუგდოთ ხელში გერმანიის კომპარტია, ხოლო ამხ. ტელმანი ხელახლა გავაბიაბრუოთ პრესაში და ერთხელ კიდევ გამოვაქვეყნოთ განცხადება მისი დამნაშავეობის შესახებ. და ამას ეწოდება კომინტერნის «ხელმძღვანელი»! განა არსებობენ ქვეყნად ასეთი «ხელმძღვანელები»?

ცენტრალურმა კომიტეტმა განიხილა ბუხარინის წინადადება და უარყო იგი. ეს, რა თქმა უნდა, არ მოეწონა ბუხარინს. მაგრამ ვინ არის აქ დამნაშავე? VI კონგრესის გადაწყვეტილებანი მიღებულია არა იმისათვის, რომ დავარღვიოთ, არამედ იმისათვის, რომ შევასრულოთ ისინი. თუ VI კონგრესმა დაადგინა გამოეცხადოს ბრძოლა მემარჯვენე გადახრას და მასთან შემარიგებლობას და ხელმძღვანელობა დარჩეს გერმანიის კომპარტიის ძირითად ბირთვს ამხ. ტელმანის მეთაურობით, ხოლო შემარიგებლებს ევერტსა და ჰერჰარტს ამ გადაწყვეტილების დარღვევა მოეხასიათათ, ბუხარინის მოვალეობა ის იყო, რომ წესრიგისაკენ მოეწოდებინა შემარიგებლებისათვის, და არა ის, რომ მათთვის დაეტოვებინა ხელმძღვანელობა გერმანიის კომპარტიაში. დამნაშავეა ბუხარინი, რომელმაც «დაივიწყა» VI კონგრესის გადაწყვეტილებანი.

ჩვენი უთანხმოების მესამე ეტაპი დაკავშირებულია გერმანიის კომპარტიაში მემარჯვენეების წინააღმდეგ ბრძოლის საკითხთან, ბრანდლერისა და ტალჰეიმერის ფრაქციის გა-

ნადგურებისა და გერმანიის კომპარტიიდან ამ ფრაქციის ლიდერების გარიცხვის საკითხთან. ბუხარინისა და მისი მეგობრების «პოზიცია» ამ კარდინალურ საკითხში იმით გამოიხატებოდა, რომ ისინი მუდამ გაურბოდნენ ამ საკითხის გადაწყვეტაში მონაწილეობას. არსებითად გერმანიის კომპარტიის ბედის საკითხი წყდებოდა. ბუხარინი და მისი მეგობრები კი, რომლებმაც ეს იცოდნენ, მაინც მუდამ აფერხებდნენ საქმეს, სისტემატურად არიდებდნენ თავს სათანადო ინსტანციების სხდომებში მონაწილეობას. რისთვის? ალბათ იმისათვის, რომ «წმინდად» დარჩენილიყვნენ კომინტერნის წინაშეც და გერმანიის კომპარტიის მემარჯვენეების წინაშეც. იმისათვის, რომ შემდეგ შესძლებოდათ ეთქვათ: «ეს ჩვენ, ბუხარინელებმა, კი არა, არამედ მათ, ცენტრალური კომიტეტის უმრავლესობამ, გაატარეს ბრანდლერისა და ტალჰეიმერის გარიცხვა კომპარტიიდანო». და ამას ეწოდება მემარჯვენე საფრთხესთან ბრძოლა!

დასასრულ, **ჩვენი უთანხმოების მეოთხე ეტაპი.** იგი დაკავშირებულია ბუხარინის მოთხოვნასთან ცენტრალური კომიტეტის ნოემბრის პლენუმის [4] წინ გერმანიიდან ნეიმანის გამოწვევის შესახებ და იმის შესახებ, რომ წესრიგისაკენ მოგვეწოდებინა ამხ. ტელმანისათვის, რომელმაც, თითქოს, ერთ-ერთ თავის სიტყვაში გააკრიტიკა ბუხარინის მიერ VI კონგრესზე გაკეთებული მოხსენება. ჩვენ, რა თქმა უნდა, ვერ დავეთანხმებოდით ბუხარინს, ვინაიდან ხელთ არ გვქონდა სრულიად არავითარი დოკუმენტი, რომელიც დაადასტურებდა ბუხარინის მოთხოვნას. ბუხარინი დაგვპირდა, რომ წარმოადგენდა დოკუმენტებს ნეიმანისა და ტელმანის წინააღმდეგ. მაგრამ არავითარი დოკუმენტი არ წარმოუდგენია. დოკუმენტების ნაცვლად მან საკავშირო კ. პ. (ბ) დელეგაციის წევრებს დაუგზავნა ემბერ-დროს ცნობილი სიტყვა, წარმოთქმული კომინტერნის აღმასკომის პოლიტი-

კურ სამდივნოში, სწორედ ის სიტყვა, რომელიც შემდეგ კომინტერნის აღმასკომის პრეზიდიუმმა შეაფასა როგორც ოპორტუნისტული სიტყვა. უგზავნიდა რა საკავშირო კ. პ. (ბ) დელეგაციის წევრებს ემბერ-დროს სიტყვას და რეკომენდაციას აძლევდა რა მას როგორც მასალას ტელმანის წინააღმდეგ, ბუხარინს სურდა დაემტკიცებინა, რომ მისი მოთხოვნა ნეიმანის გამოწვევისა და ამხ. ტელმანის წესრიგისაკენ მოწოდების შესახებ სწორი იყო. ნამდვილად კი მან ამით დაამტკიცა, რომ იგი სოლიდარულია ემბერ-დროსადმი, რომლის პოზიციას კომინტერნის აღმასკომი ოპორტუნისტულ პოზიციად თვლის.

აი, ამხანაგებო, მთავარი პუნქტები ჩვენი უთანხმოებისა კომინტერნის საკითხებში.

ბუხარინს ჰგონია, რომ, როცა ჩვენ ვებრძვით მემარჯვენე გადახრას და მასთან შემარიგებლობას კომინტერნის სექციებში, ვწმენდთ გერმანიისა და ჩეხოსლოვაკიის კომპარტიებს სოციალ-დემოკრატიული ელემენტებისა და ტრადიციებისაგან, კომპარტიებიდან ვაძევებთ ბრანდლერებსა და ტალჰეიმერებს, ამით ჩვენ «ვშლით» კომინტერნს, «ვღუპავთ» კომინტერნს. ჩვენ კი, პირიქით, ვფიქრობთ, რომ ასეთი პოლიტიკის გატარებით და მემარჯვენე გადახრისა და მასთან შემარიგებლობის წინააღმდეგ ბრძოლის საკითხის გამახვილებით, ჩვენ განვამტკიცებთ კომინტერნს, ვწმენდთ მას ოპორტუნისტებისაგან, ვახდენთ მისი სექციების ბოლშევიზაციას და ვეხმარებით კომპარტიებს მომავალი რევოლუციური ბრძოლებისათვის მუშათა კლასის მომზადებაში, ვინაიდან პარტია იმით მტკიცდება, რომ იშორებს სიბილწეს.

თქვენ ხედავთ, რომ ეს აზრთა უბრალო სხვადასხვაობა კი არ არის საკავშირო კ. პ. (ბ) ცენტრალური კომიტეტის რიგებში, არამედ საკმაოდ სერიოზული უთანხმოებაა კომინტერნის პოლიტიკის ძირითად საკითხებში.

IV

უთანხმოებანი საშინაო პოლიტიკის ხაზით

ზემოთ მე ვილაპარაკე კლასობრივ ძვრებზე და კლასობრივ ბრძოლაზე ჩვენს ქვეყანაში. მე ვთქვი, რომ ბუხარინის ჯგუფი სიბრმავით არის დაავადებული და ვერ ხედავს ამ ძვრებს, არ ესმის პარტიის ახალი ამოცანები. მე ვთქვი, რომ ამ ნიადაგზე წარმოიშვა ბუხარინული ოპოზიციის დაბნეულობა, სიძნელეთა შიში, სიძნელეთა წინაშე იარაღის დაყრისათვის მზადყოფნა.

არ შეიძლება ითქვას, რომ ბუხარინელთა ეს შეცდომები ციდან იყოს ჩამოცვენილი. პირიქით, ეს შეცდომები დაკავშირებულია განვითარების იმ ხანასთან, რომელიც უკვე განვლილია და რომელსაც ეწოდება სახალხო მეურნეობის **აღდგენის** პერიოდი, როცა მშენებლობა მიმდინარეობდა მშვიდობიანი გზით, ასე ვთქვათ, თვითდინების წესით, როცა ჯერ კიდევ არ იყო ის კლასობრივი ძვრები, რომლებიც ახლა არსებობენ, როცა ჯერ კიდევ არ იყო კლასობრივი ბრძოლის ისეთი გამწვავება, როგორსაც ახლა ვხედავთ.

მაგრამ ახლა ჩვენ ვიმყოფებით განვითარების ახალ ხანაში, რომელიც განსხვავდება ძველი პერიოდისაგან, აღდგენის პერიოდისაგან. ახლა ჩვენში მშენებლობის ახალი პერიოდია, სოციალიზმის ბაზაზე მთელი სახალხო მეურნეობის **რეკონსტრუქციის** პერიოდი. ეს ახალი პერიოდი იწვევს ახალ კლასობრივ ძვრებს, კლასობრივი ბრძოლის გამწვავებას. იგი მოითხოვს ბრძოლის ახალ ხერხებს, ჩვენი ძალების გადაჯგუფებას, ყველა ჩვენი ორგანიზაციის გაუმჯობესებასა და განმტკიცებას.

ბუხარინის ჯგუფის უბედურება სწორედ ის არის, რომ იგი წარსულში ცხოვრობს, იგი ვერ ხედავს ამ ახალი პერიო-

დის დამახასიათებელ თავისებურებებს და არ ესმის ბრძოლის ახალი ხერხების აუცილებლობა. ამით აიხსნება მისი სიბრმავე, დაბნეულობა, პანიკა სიძნელეთა წინაშე.

ა) კლასობრივი ბრძოლის შესახებ

რაში მდგომარეობს ბუხარინის ჯგუფის ამ სიბრმავისა და ამ დაბნეულობის თეორიული საფუძველი?

მე ვფიქრობ, რომ ამ სიბრმავისა და დაბნეულობის თეორიული საფუძველია ბუხარინის არასწორი, არამარქსისტული მიდგომა ჩვენს ქვეყანაში კლასობრივი ბრძოლის საკითხისადმი. მხედველობაში მაქვს ბუხარინის არამარქსისტული თეორია სოციალიზმში კულაკობის შეზრდის შესახებ, პროლეტარიატის დიქტატურის ვითარებაში კლასობრივი ბრძოლის მექანიკის გაუგებლობა.

აქ რამდენჯერმე მოიყვანეს ცნობილი ადგილი ბუხარინის წიგნიდან «გზა სოციალიზმისაკენ» სოციალიზმში კულაკობის შეზრდის შესახებ. მაგრამ ციტატა აქ ისე მოჰყავდათ, რომ ზოგი რამ გამოტოვებული იყო. ნება მიბოძეთ მოვიყვანო იგი მთლიანად. ეს აუცილებელია, ამხანაგებო, იმისათვის, რომ ნათელვყოთ კლასობრივი ბრძოლის მარქსისტული თეორიისაგან ბუხარინის დაშორების მთელი სიღრმე.

მოისმინეთ:

«ჩვენი კოოპერაციული გლეხური ორგანიზაციების ძირითადი ქსელი შემდგარი იქნება არა კულაკური, არამედ «შრომითი» ტიპის კოოპერაციული უჯრედებისაგან, რომლებიც შეეზრდებიან ჩვენი საერთო-სახელმწიფოებრივი ორგანოების სისტემას და ამრიგად გადაიქცევიან სოციალისტური მეურნეობის ერთიანი ჯაჭვის რგოლებად. მეორე მხრივ, **კულაკური კოოპერაციული ბუდეები** ბანკებისა და სხვ. საშუალებით **სწორედ ასევე შეეზრდებიან ამავე სისტემას; მაგრამ** ისინი **რამდენადმე უცხო სხეული იქნებიან, მაგალითად, საკონცესიო საწარმოების მსგავსად» *.**

---

* ხაზგასმა ჩემია. ი. სტ.

ზოგიერთი ამხანაგები, რომლებსაც მოჰყავდათ ეს ადგილი ბუხარინის ბროშურიდან, რატომღაც ტოვებდნენ უკანასკნელ ფრაზას კონცესიონერების შესახებ. როზიტმა, რომელსაც, ეტყობა, სურდა დახმარებოდა ბუხარინს, ისარგებლა ამით და აქ ადგილიდან ყვიროდა, ბუხარინს ამახინჯებენო. ამავე დროს კი მთელი ამ ციტატის დედააზრი მდგომარეობს სწორედ უკანასკნელ ფრაზაში კონცესიონერების შესახებ. ვინაიდან თუ კონცესიონერებს კულაკებთან ათანაბრებთ, ხოლო კულაკები სოციალიზმს შეეზრდებიან, რა გამოდის აქედან? აქედან გამოდის მხოლოდ ერთი რამ, სახელდობრ ის, რომ კონცესიონერებიც შეეზრდებიან სოციალიზმს, რომ არა მარტო კულაკები, არამედ კონცესიონერებიც შეეზრდებიან სოციალიზმს. (ს ა ე რ თ ო ს ი ც ი ლ ი)..

აი რა გამოდის აქედან.

როზიტი. ბუხარინს ნათქვამი აქვს — «უცხო სხეული».

სტალინი. ბუხარინს ნათქვამი აქვს არა «უცხო სხეული», არამედ «რამდენადმე უცხო სხეული». მაშასადამე, კულაკები და კონცესიონერები წარმოადგენენ «რამდენადმე» უცხო სხეულს სოციალიზმის სისტემაში. მაგრამ ბუხარინის შეცდომა სწორედ ის არის, რომ კულაკები და კონცესიონერები, წარმოადგენენ რა «რამდენადმე» უცხო სხეულს, მაინც შეეზრდებიან სოციალიზმს.

აი რა აბდაუბდამდე მივყავართ ბუხარინის თეორიას.

ქალაქისა და სოფლის კაპიტალისტები, კულაკები და კონცესიონერები, რომლებიც სოციალიზმს შეეზრდებიან, — აი რა სისულელემდე მივიდა ბუხარინი.

არა, ამხანაგებო, ჩვენ არ გვესაჭიროება ასეთი «სოციალიზმი». იგი ბუხარინისათვის დაგვითმია.

დღემდე ჩვენ, მარქსისტ-ლენინელები, ვფიქრობდით, რომ, ერთი მხრივ, ქალაქისა და სოფლის კაპიტალისტებსა და, მეორე მხრივ, მუშათა კლასს შორის ინტერესთა **შეური-**

გებელი წინააღმდეგობა არსებობს. სწორედ ამას ეყრდნობა კლასობრივი ბრძოლის მარქსისტული თეორია. ახლა კი, თანახმად ბუხარინის თეორიისა სოციალიზმში კაპიტალისტების **მშვიდობიანი შეზრდის შესახებ**, ყოველივე ეს თავდაყირა დგება, ექსპლოატატორთა და ექსპლოატირებულთა კლასობრივი ინტერესების შეურიგებელი წინააღმდეგობა ქრება, ექსპლოატატორები სოციალიზმს შეეზრდებიან.

როზიტი. ეს სწორი არ არის, პროლეტარიატის დიქტატურა იგულისხმება.

სტალინი. მაგრამ პროლეტარიატის დიქტატურა კლასობრივი ბრძოლის ყველაზე მწვავე ფორმაა.

როზიტი. საქმეც ეს არის.

სტალინი. ბუხარინის მიხედვით კი გამოდის, რომ კაპიტალისტები შეეზრდებიან სწორედ პროლეტარიატის ამ დიქტატურას. როგორ არ გესმით ეს, როზიტ? მაშ ვის წინააღმდეგ უნდა ვეწეოდეთ ბრძოლას, ვის წინააღმდეგ უნდა ვეწეოდეთ კლასობრივ ბრძოლას უმწვავესი ფორმით, თუ ქალაქისა და სოფლის კაპიტალისტები პროლეტარიატის დიქტატურის სისტემას შეეზრდებიან?

პროლეტარიატის დიქტატურა საჭიროა იმისათვის, რომ შეურიგებელ ბრძოლას ვეწეოდეთ კაპიტალისტური ელემენტების წინააღმდეგ, იმისათვის, რომ დავთრგუნოთ ბურჟუაზია და ძირფესვიანად აღმოვფხვრათ კაპიტალიზმი. მაგრამ თუ ქალაქისა და სოფლის კაპიტალისტები, თუ კულაკი და კონცესიონერი სოციალიზმს შეეზრდებიან, საჭიროა თუ არა ამის შემდეგ საერთოდ პროლეტარიატის დიქტატურა, და თუ საჭიროა, რომელი კლასის დასათრგუნავად?

როზიტი. საქმეც ის არის, რომ შეზრდა ბუხარინის მიხედვით გულისხმობს კლასობრივ ბრძოლას.

სტალინი. მე ვხედავ, რომ როზიტს დაუფიცნია სამსახური გაუწიოს ბუხარინს. მაგრამ მას დათვური სამსახური

გამოუდის, ვინაიდან, სურს რა გადაარჩინოს ბუხარინი, სინამდვილეში მთლად ღუპავს მას. ტყუილად კი არ არის ნათქვამი, «მტერი იმდენს რას დამაკლებს, რასაც მოყვარე დათვიო». (სახალხო ხარხარი).

ორში ერთი: ან კაპიტალისტების კლასსა და მუშათა კლასს შორის, რომელმაც დაიპყრო ძალაუფლება და დაამყარა თავისი დიქტატურა, არსებობს ინტერესთა შეურიგებელი წინააღმდეგობა, ან ინტერესთა ეს წინააღმდეგობა არ არსებობს, და მაშინ რჩება ერთი რამ — გამოვაცხადოთ კლასობრივ ინტერესთა ჰარმონია.

ორში ერთი:

ან კლასთა ბრძოლის მარქსის თეორია, **ან** სოციალიზმში კაპიტალისტების შეზრდის თეორია;

ან კლასობრივ ინტერესთა შეურიგებელი წინააღმდეგობა, **ან** კლასობრივ ინტერესთა ჰარმონიის თეორია.

შეიძლება კიდევ გაიგო ბრენტანოს ან სიდნეი ვების ტიპის «სოციალისტები», რომლებიც ქადაგებენ სოციალიზმის შეზრდას კაპიტალიზმში და კაპიტალიზმისას — სოციალიზმში, ვინაიდან ეს «სოციალისტები» ნამდვილად ანტისოციალისტები, ბურჟუაზიული ლიბერალები არიან. მაგრამ შეუძლებელია იმ ადამიანის გაგება, რომელსაც სურს იყოს მარქსისტი და ამავე დროს ქადაგებს სოციალიზმში კაპიტალისტების კლასის შეზრდის თეორიას.

ბუხარინმა თავის სიტყვაში სცადა გაემაგრებინა სოციალიზმში კულაკობის შეზრდის თეორია ცნობილი ციტატით ლენინის ნაწერებიდან. ამასთან ის ამტკიცებს, რომ ლენინი **იმასვე** ამბობს, რასაც ბუხარინი.

ეს მართალი არ არის, ამხანაგებო. ეს უხეში და შეუწყნარებელი ცილისწამებაა ლენინის მიმართ.

აი ლენინის ამ ციტატის ტექსტი:

«რა თქმა უნდა, ჩვენს საბჭოთა რესპუბლიკაში სოციალური წყობილება დაფუძნებულია ორი კლასის: მუშებისა და გლეხების თანამშრომლობაზე, რომელში მონაწილეობისთვისაც ახლა განსაზღვრული პირობებით დაშვებული არიან «ნეპმანებიც», ე. ი. ბურჟუაზია» (ტ. XXVII, გვ. 405).

თქვენ ხედავთ, რომ აქ ერთი სიტყვაც არ არის ნათქვამი სოციალიზმში კაპიტალისტთა კლასის შეზრდაზე. აქ ლაპარაკია მხოლოდ იმაზე, რომ ჩვენ «დავუშვით» მუშებისა და გლეხების თანამშრომლობაში «განსაზღვრული პირობებით» ნეპმანებიც, ე. ი. ბურჟუაზია.

რას ნიშნავს ეს? ნიშნავს თუ არა ეს იმას, რომ ამით ჩვენ დავუშვით სოციალიზმში ნეპმანების შეზრდის შესაძლებლობა? რა თქმა უნდა, არ ნიშნავს. ლენინის ციტატის ასე განმარტება მხოლოდ იმ ადამიანებს შეუძლიათ, რომლებსაც სირცხვილი დაუკარგავთ. ეს მხოლოდ იმას ნიშნავს, რომ ბურჟუაზიას ჩვენ **ამჟამად** არ ვსპობთ, რომ ჩვენ **ამჟამად** არ ვახდენთ მის კონფისკაციას, არამედ ვუშვებთ მის არსებობას განსაზღვრული პირობებით, ე. ი. იმ პირობებით, რომ იგი უთუოდ ემორჩილებოდეს პროლეტარიატის დიქტატურის კანონებს, რომელთა მიზანია კაპიტალისტების განუხრელი შეზღუდვა და მათი თანდათანობით განდევნა სახალხო-სამეურნეო ცხოვრებიდან.

შეიძლება თუ არა განვახორციელოთ კაპიტალისტების განდევნა და კაპიტალიზმის ფესვების მოსპობა გააფთრებული კლასობრივი ბრძოლის გარეშე? არა, არ შეიძლება.

შეიძლება თუ არა კლასების მოსპობა სოციალიზმში კაპიტალისტების შეზრდის თეორიისა და პრაქტიკის პირობებში? არა, არ შეიძლება. ასეთი თეორიითა და პრაქტიკით შეიძლება მხოლოდ ხელის შეწყობა კლასებისათვის და მათი სამუდამოდ განმტკიცება, ვინაიდან იგი, ეს თეორია,

ეწინააღმდეგება კლასობრივი ბრძოლის მარქსისტულ თეორიას.

ხოლო ლენინიდან მოყვანილი ციტატა მთლიანად და სავსებით ემყარება პროლეტარიატის დიქტატურის ვითარებაში კლასობრივი ბრძოლის მარქსისტულ თეორიას.

რა შეიძლება საერთო ჰქონდეს სოციალიზმში კულაკების შეზრდის ბუხარინის თეორიას ლენინის თეორიასთან დიქტატურის, როგორც გააფთრებული კლასობრივი ბრძოლის შესახებ? ცხადია, აქ საერთო არაფერია და არც შეიძლება იყოს.

ბუხარინი ფიქრობს, რომ პროლეტარიატის დიქტატურის დროს კლასობრივი ბრძოლა უნდა **ჩაქრეს** და **მოისპოს** იმისათვის, რომ გამოვიდეს კლასების მოსპობა. ლენინი კი, პირიქით, გვასწავლის, რომ კლასები შეიძლება მოისპოს მხოლოდ შეუპოვარი კლასობრივი ბრძოლის გზით, რაც პროლეტარიატის დიქტატურის პირობებში **კიდევ უფრო გააფთრებული** ხდება, ვიდრე პროლეტარიატის დიქტატურამდე.

«კლასების მოსპობა, — ამბობს ლენინი, — იმ ხანგრძლივი, ძნელი, შეუპოვარი **კლასობრივი ბრძოლის** საქმეა, რომელიც კაპიტალის ძალაუფლების დამხობის **შემდეგ**, ბურჟუაზიული სახელმწიფოს დანგრევის **შემდეგ**, პროლეტარიატის დიქტატურის დამყარების **შემდეგ** **კი არ ქრება** (როგორც ფიქრობენ ძველი სოციალიზმისა და ძველი სოციალ-დემოკრატიის უხამსები), არამედ მხოლოდ ფორმებს იცვლის და ბევრი მხრით უფრო გააფთრებული ხდება» (ტ. XXIV, გვ. 315).

აი რას ამბობს ლენინი კლასების მოსპობაზე.

კლასების მოსპობა **პროლეტარიატის გააფთრებული კლასობრივი ბრძოლის გზით**, — ასეთია ლენინის ფორმულა.

კლასების მოსპობა **კლასობრივი ბრძოლის ქრობისა და სოციალიზმში კაპიტალისტების შეზრდის გზით**, — ასეთია ბუხარინის ფორმულა.

რა შეიძლება საერთო იყოს ამ ორ ფორმულას შორის? ამრიგად, სოციალიზმში კულაკების შეზრდის ბუხარინული თეორია წარმოადგენს კლასობრივი ბრძოლის მარქსისტულ-ლენინური თეორიისაგან დაშორებას. იგი კათედერ-სოციალიზმის [5] თეორიასთან დაახლოებაა.

ამაშია ბუხარინისა და მისი მეგობრების ყველა შეცდომის საფუძველი.

შეიძლება თქვან, არ ღირს სიტყვის გაგრძელება სოციალიზმში კულაკების შეზრდის ბუხარინულ თეორიაზე, ვინაიდან იგი თვითონ მეტყველებს — და არა მარტო მეტყველებს, არამედ გაჰყვირის — ბუხარინის წინააღმდეგო. ეს მართალი არ არის, ამხანაგებო! სანამ ეს თეორია სადღაც იყო მიგდებული, შეიძლებოდა ყურადღება არ მიგვექცია მისთვის: განა ცოტა სისულელე მოიპოვება სხვადასხვა ამხანაგთა ნაწერებში! ასეც ვიქცეოდით ამ ბოლო დრომდე. მაგრამ უკანასკნელ ხანს ვითარება შეიცვალა. წვრილბურჟუაზიულმა სტიქიამ, რომელიც ამ უკანასკნელ წლებში ამოძრავდა, სული შთაბერა ამ ანტიმარქსისტულ თეორიას, აქტუალური ხასიათი მისცა მას. ახლა აღარ შეიძლება ითქვას, რომ იგი მიგდებულია. ახლა მას, ბუხარინის ამ უცნაურ თეორიას, პრეტენზია აქვს გადაიქცეს ჩვენს პარტიაში მემარჯვენე გადახრის დროშად, ოპორტუნიზმის დროშად. ამიტომ ჩვენ აღარ შეგვიძლია გვერდი ავუაროთ ამ თეორიას. ამიტომ ჩვენ ვალდებული ვართ დავამსხვრიოთ იგი, როგორც არასწორი და მავნე თეორია, რათა გავუადვილოთ ჩვენს პარტიულ ამხანაგებს ბრძოლა მემარჯვენე გადახრასთან.

ბ) კლასობრივი ბრძოლის გამწვავების შესახებ

ბუხარინის მეორე შეცდომა, რომელიც გამომდინარეობს მისი პირველი შეცდომიდან, ის არის, რომ იგი არასწორად, არამარქსისტულად უდგება კლასობრივი ბრძო-

ლის გამწვავების საკითხს, საბჭოთა ხელისუფლების სოციალისტური პოლიტიკის მიმართ კაპიტალისტური ელემენტების მხრივ წინააღმდეგობის გაძლიერების საკითხს.

რაზეა აქ ლაპარაკი? იმაზე ხომ არა, რომ კაპიტალისტური ელემენტები უფრო სწრაფად იზრდებიან, ვიდრე ჩვენი მეურნეობის სოციალისტური სექტორი, და რომ ამის გამო ისინი აძლიერებენ თავიანთ წინააღმდეგობას, ძირს უთხრიან სოციალისტურ მშენებლობას? არა, ამაზე არა. თანაც მართალი არ არის, თითქოს კაპიტალისტური ელემენტები სოციალისტურ სექტორზე უფრო სწრაფად იზრდებიან. ეს რომ მართალი იყოს, მაშინ სოციალისტური მშენებლობა უკვე დაღუპვის პირას იქნებოდა.

აქ ლაპარაკია იმაზე, რომ სოციალიზმი წარმატებით აწარმოებს შეტევას კაპიტალისტურ ელემენტებზე, სოციალიზმი კაპიტალისტურ ელემენტებზე **უფრო სწრაფად** იზრდება, ამის გამო კაპიტალისტური ელემენტების ხვედრითი წონა **ეცემა,** და სწორედ იმიტომ, რომ კაპიტალისტური ელემენტების ხვედრითი წონა **ეცემა,** კაპიტალისტური ელემენტები გრძნობენ სასიკვდილო საფრთხეს და აძლიერებენ თავიანთ წინააღმდეგობას.

ხოლო თავიანთი წინააღმდეგობის გაძლიერების შესაძლებლობა მათ ჯერ კიდევ აქვთ არა მარტო იმიტომ, რომ მათ მხარს უჭერს მსოფლიო კაპიტალიზმი, არამედ იმიტომაც, რომ, მიუხედავად მათი ხვედრითი წონის დაცემისა, სოციალიზმის ზრდასთან შედარებით მათი შეფარდებითი ზრდის შესუსტებისა, კაპიტალისტური ელემენტების აბსოლუტური ზრდა მაინც ხდება, და ეს მათ აძლევს ერთგვარ შესაძლებლობას დააგროვონ ძალები იმისათვის, რომ წინააღმდეგობა გაუწიონ სოციალიზმის ზრდას.

სწორედ ამ საფუძველზე წარმოიშობა განვითარების ახლანდელ სტადიაში, ძალთა თანაფარდობის **ახლანდელ პი-**

რობებში, კლასობრივი ბრძოლის გამწვავება და ქალაქისა და სოფლის კაპიტალისტური ელემენტების წინააღმდეგობის გაძლიერება.

ბუხარინისა და მისი მეგობრების შეცდომა ის არის, რომ მათ არ ესმით ეს უბრალო და აშკარა ჭეშმარიტება. მათი შეცდომა ის არის, რომ ისინი საქმეს უდგებიან არა მარქსისტულად, არამედ ობივატელურად, ცდილობენ ახსნან კლასობრივი ბრძოლის გამწვავება ყოველნაირი შემთხვევითი მიზეზებით: საბჭოთა აპარატის «უვარგისობით», ადგილობრივი ამხანაგების «წინდაუხედავი» პოლიტიკით, მოქნილობის «უქონლობით», «გადახვევებით» და სხვ. და ა. შ.

აი, მაგალითად, ციტატა ბუხარინის ბროშურიდან «გზა სოციალიზმისაკენ», რომელიც ცხადყოფს სრულიად არამარქსისტულ მიდგომას კლასობრივი ბრძოლის გამწვავების საკითხისადმი:

«ხან აქ, ხან იქ კლასობრივი ბრძოლა სოფლად იფეთქებს ხოლმე თავისი წინანდელი სახით, ამასთან ამ გამწვავებას ჩვეულებრივად კულაკური ელემენტები იწვევენ. როცა, მაგალითად, კულაკები ან ის ადამიანები, რომლებიც სხვის ხარჯზე ისქელებენ ჯიბეს და რომლებიც საბჭოთა ხელისუფლების ორგანოებში გამძვრალან, სოფლკორებს ტყვიას ესვრიან, — ეს არის კლასობრივი ბრძოლის გამოვლინება ყველაზე მწვავე ფორმით. (ეს მართალი არ არის, ვინაიდან ბრძოლის ყველაზე მწვავე ფორმა აჯანყებაა. **ი. სტალინი**). მაგრამ ასეთი შემთხვევები ჩვეულებრივ ხდება იქ, სადაც ადგილობრივი საბჭოთა აპარატი ჯერ კიდევ სუსტია. **რაც უფრო გაუმჯობესდება ეს აპარატი,** რაც უფრო განმტკიცდება საბჭოთა ხელისუფლების ყველა ძირეული უჯრედი, რაც უფრო გაუმჯობესდება და გაძლიერდება სოფლის ადგილობრივი პარტიული და კომკავშირული ორგანიზაციები, **ამგვარი მოვლენები,** როგორც ეს სავსებით ცხადია, სულ უფრო იშვიათი გახდება და, ბოლოს, **უკვალოდ გაქრება»** *.

ამრიგად, გამოდის, რომ კლასობრივი ბრძოლის გამწვავება აიხსნება აპარატული ხასიათის მიზეზებით, ჩვენი

* ხაზგასმა ჩემია. **ი. სტ.**

ძირეული ორგანიზაციების ვარგისობით თუ უვარგისობით, სისუსტით თუ ძლიერებით.

გამოდის, მაგალითად, რომ შახტის ბურჟუაზიული ინტელიგენტების მავნებლობა, რომელიც საბჭოთა ხელისუფლების მიმართ ბურჟუაზიული ელემენტების წინააღმდეგობის ფორმა და კლასობრივი ბრძოლის გამწვავების ფორმაა, აიხსნება არა კლასობრივ ძალთა თანაფარდობით, არა სოციალიზმის ზრდით, არამედ ჩვენი აპარატის უვარგისობით.

გამოდის, რომ შახტის რაიონში მასობრივი მავნებლობის დაწყებამდე ჩვენი აპარატი კარგი იყო, ხოლო შემდეგ, მასობრივი მავნებლობის გამოვლინების მომენტში, აპარატი რატომღაც სრულიად უვარგისი გახდა.

გამოდის, რომ შარშანდლამდე, როცა პურის დამზადება თვითდინებით მიდიოდა და კლასობრივი ბრძოლის განსაკუთრებული გამწვავება ჩვენში არ იყო, ჩვენი ორგანიზაციები ადგილებზე ძალიან კარგი ან იდეალურიც კი იყვნენ, შარშანდლიდან კი, როცა კულაკობის წინააღმდეგობამ განსაკუთრებით მწვავე ფორმები მიიღო, ჩვენი ორგანიზაციები უცბად ცუდი და სრულიად უვარგისი გახდნენ.

ეს ახსნა კი არა, ახსნის აბუჩად აგდებაა, ეს მეცნიერება კი არ არის, არამედ ექიმბაშობაა.

მაშ ნამდვილად რით აიხსნება ეს გამწვავება?

ორი მიზეზით.

ჯერ-ერთი, ჩვენი წინსვლით, ჩვენი შეტევით, მეურნეობის სოციალისტური ფორმების ზრდით მრეწველობაშიც და სოფლის მეურნეობაშიც, ზრდით, რომელსაც თან სდევს ქალაქისა და სოფლის კაპიტალისტთა განსაზღვრული რაზმების სათანადო განდევნა. საქმის ვითარება ისეთია, რომ ჩვენ ვცხოვრობთ ლენინის ფორმულის მიხედვით — «ვინვის»: ჩვენ დავცემთ მათ, კაპიტალისტებს, ორივე ბეჭით და

გავუმართავთ მათ, როგორც ლენინი ამბობდა, უკანასკნელ გადამწყვეტ ბრძოლას, თუ ისინი დაგვცემენ ჩვენ ორივე ბეჭით.

მეორეც, იმით, რომ კაპიტალისტურ ელემენტებს არ სურთ ნებაყოფლობით დატოვონ ასპარეზი: ისინი წინააღმდეგობას უწევენ და კვლავაც გაუწევენ წინააღმდეგობას სოციალიზმს, ვინაიდან ხედავენ, რომ დგება მათი არსებობის უკანასკნელი დღეები. ხოლო წინააღმდეგობის გაწევა მათ ჯერ კიდევ შეუძლიათ, ვინაიდან, მიუხედავად მათი ხვედრითი წონის დაცემისა, აბსოლუტურად ისინი მაინც იზრდებიან: წვრილი ბურჟუაზია, ქალაქისა და სოფლისა, ყოველდღიურად, ყოველსაათობით, როგორც ლენინი ამბობდა, გამოყოფს თავისი წრიდან დიდ და პატარა კაპიტალისტებს, და ისინი, ეს კაპიტალისტური ელემენტები, ყოველ ზომას მიმართავენ, რომ შეინარჩუნონ არსებობა.

ისტორიაში ჯერ არ ყოფილა ისეთი შემთხვევა, რომ მომაკვდავ კლასებს ნებაყოფლობით დაეტოვებინოთ ასპარეზი. ისტორიაში ჯერ არ ყოფილა ისეთი შემთხვევა, რომ მომაკვდავ ბურჟუაზიას არ ესინჯოს თავისი ძალების ყველა ნაშთი თავისი არსებობის შესანარჩუნებლად. კარგი იქნება ჩვენი ძირეული საბჭოთა აპარატი თუ ცუდი, ჩვენი წინსვლა, ჩვენი შეტევა გამოიწვევს კაპიტალისტური ელემენტების შემცირებას და მათს განდევნას, ხოლო ისინი, მომაკვდავი კლასები, წინააღმდეგობას გაგვიწევენ, ყოველივეს მიუხედავად.

აი რა არის ჩვენს ქვეყანაში კლასობრივი ბრძოლის გამწვავების საფუძველი.

ბუხარინისა და მისი მეგობრების შეცდომა ის არის, რომ ისინი კაპიტალისტების წინააღმდეგობის ზრდას მათი ხვედრითი წონის ზრდასთან აიგივებენ. მაგრამ ამ გაიგივებას არავითარი ნიადაგი არ მოეპოვება. ნიადაგი არ მოეპოვება,

ვინაიდან თუ ისინი, კაპიტალისტები, წინააღმდეგობას გვიწევენ, ეს სრულიადაც არ ნიშნავს, რომ ისინი ჩვენზე ძლიერნი გახდნენ. საქმე სწორედ პირიქით არის. დრომოჭმული კლასები წინააღმდეგობას გვიწევენ არა იმიტომ, რომ ისინი ჩვენზე ძლიერნი გახდნენ, არამედ იმიტომ, რომ სოციალიზმი მათზე უფრო სწრაფად იზრდება და ისინი ჩვენზე უფრო სუსტნი ხდებიან. და სწორედ იმიტომ, რომ ისინი უფრო სუსტნი ხდებიან, ისინი გრძნობენ თავიანთი არსებობის უკანასკნელ დღეებს და იძულებული არიან მთელი ძალღონით, ყველა საშუალებით გაგვიწიონ წინააღმდეგობა.

აი რაშია კლასობრივი ბრძოლის გამწვავებისა და კაპიტალისტთა წინააღმდეგობის მექანიკა ახლანდელ ისტორიულ მომენტში.

რაში უნდა მდგომარეობდეს პარტიის პოლიტიკა საქმის ასეთი ვითარების გამო?

იგი უნდა მდგომარეობდეს იმაში, რომ ვაღვიძებდეთ მუშათა კლასს და სოფლის ექსპლოატირებულ მასებს, ვაძლიერებდეთ მათს ბრძოლისუნარიანობას და ვავითარებდეთ მათს მობილიზაციურ მზადყოფნას ქალაქისა და სოფლის კაპიტალისტური ელემენტების წინააღმდეგ ბრძოლისათვის, წინააღმდეგობის გამწევი კლასობრივი მტრების წინააღმდეგ ბრძოლისათვის.

კლასთა ბრძოლის მარქსისტულ-ლენინური თეორია, სხვათა შორის, სწორედ იმით არის კარგი, რომ იგი აადვილებს მუშათა კლასის მობილიზაციას პროლეტარიატის დიქტატურის მტრების წინააღმდეგ.

რაში მდგომარეობს მავნებლობა ბუხარინის თეორიისა სოციალიზმში კაპიტალისტთა შეზრდის შესახებ და კლასობრივი ბრძოლის გამწვავების საკითხის ბუხარინული გაგებისა?

იმაში, რომ იგი აძინებს მუშათა კლასს, ძირს უთხრის ჩვენი ქვეყნის რევოლუციური ძალების მობილიზაციურ მზადყოფნას, ახდენს მუშათა კლასის დემობილიზაციას და აადვილებს კაპიტალისტური ელემენტების შეტევას საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ.

გ) გლეხობის შესახებ

ბუხარინის მესამე შეცდომა გლეხობის საკითხს ეხება. ცნობილია, რომ ჩვენში გლეხობის საკითხი ჩვენი პოლიტიკის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი საკითხია. ჩვენს პირობებში გლეხობა შესდგება სხვადასხვა სოციალური დაჯგუფებებისაგან, სახელდობრ: ღარიბი გლეხობისა, საშუალო გლეხობისა და კულაკებისაგან. გასაგებია, რომ ჩვენი დამოკიდებულება ამ დაჯგუფებებისადმი არ შეიძლება ერთნაირი იყოს. ღარიბი გლეხობა როგორც მუშათა კლასის **დასაყრდენი,** საშუალო გლეხი როგორც **მოკავშირე** და კულაკი როგორც **კლასობრივი მტერი,** — ასეთია ჩვენი დამოკიდებულება ამ სოციალური დაჯგუფებებისადმი. ყოველივე ეს გასაგებია და საყოველთაოდ ცნობილია.

მაგრამ ბუხარინი ამ საქმეს რამდენადმე სხვანაირად უყურებს. გლეხობის დახასიათებისას მას ეკარგება გლეხობის დიფერენციაციის ფაქტი, სადღაც ქრება სოციალურ დაჯგუფებათა არსებობა და რჩება მხოლოდ უფერული ლაქა, რომელსაც სოფელი ეწოდება. ბუხარინისათვის არც კულაკია კულაკი, არც საშუალო გლეხია საშუალო გლეხი, არამედ არის რაღაც საყოველთაო სიღატაკე სოფლად. სწორედ ასე ამბობდა იგი აქ თავის სიტყვაში: განა ჩვენს კულაკს კულაკი შეიძლება ეწოდოს? ის ხომ ღატაკიაო, — ამბობდა იგი. ხოლო ჩვენი საშუალო გლეხი — განა ის საშუალო გლეხსა ჰგავს? — აცხადებდა აქ ბუხარინი. — ის ხომ ღატაკია, ნახევრად-მშიერიო. გასაგებია, რომ ასეთი

შეხედულება გლეხობაზე ძირფესვიანად მცდარი, ლენინიზმთან შეუთავსებელი შეხედულებაა.

ლენინი ამბობდა, რომ ინდივიდუალური გლეხობა **უკანასკნელი კაპიტალისტური კლასია.** სწორია თუ არა ეს დებულება? დიახ, უთუოდ სწორია. რატომ არის ინდივიდუალური გლეხობა მიჩნეული უკანასკნელ კაპიტალისტურ კლასად? იმიტომ, რომ ორი ძირითადი კლასიდან, რომლებისგანაც ჩვენი საზოგადოება შესდგება, გლეხობა ის კლასია, რომლის მეურნეობაც ეყრდნობა კერძო საკუთრებას და წვრილ სასაქონლო წარმოებას. იმიტომ, რომ გლეხობა, სანამ იგი რჩება ინდივიდუალურ გლეხობად, რომელიც წვრილ-სასაქონლო წარმოებას ეწევა, მუდამ და განუწყვეტლივ გამოყოფს და არც შეიძლება არ გამოყოფდეს თავისი წრიდან კაპიტალისტებს.

ამ გარემოებას გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს ჩვენთვის მუშათა კლასისა და გლეხობის კავშირის პრობლემისადმი ჩვენი მარქსისტული დამოკიდებულების საკითხში. ეს იმას ნიშნავს, რომ ჩვენ გვესაჭიროება არა **ყოველგვარი** კავშირი გლეხობასთან, არამედ მხოლოდ **ისეთი კავშირი,** რომელიც ეყრდნობა ბრძოლას გლეხობის კაპიტალისტური ელემენტების წინააღმდეგ.

როგორც ხედავთ, ლენინის თეზისი გლეხობის, როგორც უკანასკნელი კაპიტალისტური კლასის, შესახებ არა თუ არ ეწინააღმდეგება მუშათა კლასისა და გლეხობის კავშირის იდეას, არამედ, პირიქით, საფუძველს აძლევს ამ კავშირს, როგორც მუშათა კლასისა და გლეხობის უმრავლესობის კავშირს, რომელიც მიმართულია საერთოდ კაპიტალისტური ელემენტების წინააღმდეგ, კერძოდ სოფლად გლეხობის კაპიტალისტური ელემენტების წინააღმდეგ.

ლენინმა ეს თეზისი წამოაყენა იმის ნათელსაყოფად, რომ მუშათა კლასისა და გლეხობის კავშირი შეიძლება

მტკიცე იყოს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ იგი ეყრდნობა ბრძოლას სწორედ იმ კაპიტალისტური ელემენტების წინააღმდეგ, რომლებსაც გლეხობა გამოყოფს.

ბუხარინის შეცდომა ის არის, რომ მისთვის გაუგებარი და მიუღებელია ეს უბრალო რამ, მას ავიწყდება სოფლად სოციალურ დაჯგუფებათა არსებობა, მისი მხედველობის არეში ქრებიან კულაკები და ღარიბი გლეხობა და რჩება მხოლოდ საშუალო გლეხობის მთლიანი მასა.

ეს გარემოება წარმოადგენს ბუხარინის უეჭველ გადახრას მარჯვნივ, წინააღმდეგ «მემარცხენე», ტროცკისტული გადახრისა, რომელიც სოფლად, ღარიბი გლეხობისა და კულაკების გარდა, სხვა სოციალურ დაჯგუფებებს ვერ ხედავს და რომლის მხედველობის არეშიც ქრებიან საშუალო გლეხები.

რაშია განსხვავება ტროცკიზმსა და ბუხარინის ჯგუფს შორის გლეხობასთან კავშირის საკითხში? იმაში, რომ ტროცკიზმი გლეხობის საშუალო მასებთან **მტკიცე** კავშირის პოლიტიკის **წინააღმდეგია,** ხოლო ბუხარინის ჯგუფი **მხარს უჭერს ყოველგვარ** კავშირს გლეხობასთან საერთოდ. მტკიცება აღარ ესაჭიროება იმას, რომ ორივე ეს გეზი არა სწორია და ერთი მეორეს არ ჩამოუვარდება.

ლენინიზმი უთუოდ მხარს უჭერს მტკიცე კავშირს გლეხობის ძირითად მასებთან, კავშირს საშუალო გლეხებთან, მაგრამ არა ყოველგვარ კავშირს, არამედ ისეთ კავშირს საშუალო გლეხებთან, რომელიც უზრუნველყოფს მუშათა კლასის **ხელმძღვანელ როლს, განამტკიცებს** პროლეტარიატის დიქტატურას და **აადვილებს კლასების მოსპობის საქმეს.**

«მუშათა კლასსა და გლეხობას შორის შეთანხმებად, — ამბობს ლენინი, — შეიძლება ვიგულისხმოთ ყველაფერი რაც გნებავთ. თუ მხედველობაში არ ვიქონიეთ, რომ შეთანხმება, მუშათა კლასის თვალსაზრისით, მხოლოდ მაშინ არის დასაშვები, სწორი და პრინციპულად

შესაძლებელი, როცა იგი ხელს უწყობს მუშათა კლასის დიქტატურას და წარმოადგენს კლასების მოსპობისაკენ მიმართულ ერთ-ერთ ზომას, მაშინ გლეხობასთან მუშათა კლასის შეთანხმების ფორმულა, რა თქმა უნდა, რჩება ფორმულად, რომელსაც თავის შეხედულებებში ატარებს საბჭოთა ხელისუფლების ყველა მტერი და დიქტატურის ყველა მტერი» (ტ. XXVI, გვ. 387).

და შემდეგ:

«ახლა, — ამბობს ლენინი, — პროლეტარიატს ხელთ უპყრია ძალაუფლება და ხელმძღვანელობს მას. იგი ხელმძღვანელობს გლეხობას. რას ნიშნავს გლეხობისადმი ხელმძღვანელობა? ეს ნიშნავს, ჯერ ერთი, იმას, რომ აღებული გვქონდეს გეზი კლასების მოსპობისაკენ, და არა წვრილი მწარმოებლის შენარჩუნებისაკენ. ჩვენ რომ ავმცდარიყავით ამ ხაზს, მთავარ და ძირითად ხაზს, მაშინ სოციალისტები აღარ ვიქნებოდით და მოვხვდებოდით იმ წვრილი ბურჟუების ბანაკში, ესერებისა და მენშევიკების ბანაკში, რომლებიც ამჟამად პროლეტარიატის უბოროტესი მტრები არიან» (იქვე, გვ. 399 — 400).

აი იგი, ლენინის თვალსაზრისი გლეხობის ძირითად მასებთან კავშირის, საშუალო გლეხებთან კავშირის შესახებ.

ბუხარინის ჯგუფის შეცდომა საშუალო გლეხის საკითხში ის არის, რომ იგი ვერ ხედავს საშუალო გლეხის ორმაგ ბუნებას, ორმაგ მდგომარეობას მუშათა კლასსა და კაპიტალისტებს შორის. «საშუალო გლეხი მერყეევი კლასია», ამბობდა ლენინი. რატომ? იმიტომ, რომ საშუალო გლეხი, ერთი მხრივ, მშრომელია, რაც მას აახლოებს მუშათა კლასთან, ხოლო მეორე მხრივ — მესაკუთრეა, რაც მას აახლოებს კულაკთან. აქედან წარმოსდგება საშუალო გლეხის მერყეობა. და ეს სწორია არა მარტო თეორიულად. ეს მერყეობა მჟღავნდება აგრეთვე პრაქტიკაში ყოველდღიურად, ყოველსაათობით.

«გლეხი, — ამბობს ლენინი, — როგორც მშრომელი, მიიწევს სოციალიზმისაკენ, უპირატესობას აძლევს მუშების დიქტატურას ბურჟუაზიის დიქტატურის წინაშე. გლეხი, როგორც პურის გამყიდველი, მიიწევს ბურჟუაზიისაკენ, თავისუფალი ვაჭრობისაკენ, ე. ი. უკან,

«შეჩვეული», ძველი, «საუკუნეობრივი» კაპიტალიზმისაკენ» (ტ. XXIV, გვ. 314).

ამიტომ საშუალო გლეხთან კავშირი შეიძლება მტკიცე იყოს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ იგი მიმართულია კაპიტალისტური ელემენტების წინააღმდეგ, საერთოდ კაპიტალიზმის წინააღმდეგ, თუ იგი უზრუნველყოფს მუშათა კლასის ხელმძღვანელ როლს ამ კავშირში, თუ იგი აადვილებს კლასების მოსპობის საქმეს.

ბუხარინის ჯგუფს ავიწყდება ეს უბრალო და გასაგები რამ.

დ) ნეპისა და საბაზრო ურთიერთობის შესახებ

ბუხარინის მეოთხე შეცდომა ნეპის (ახალი ეკონომიური პოლიტიკის) საკითხს ეხება. ბუხარინის შეცდომა აქ ის არის, რომ იგი ვერ ხედავს ნეპის ორმხრივობას, იგი ხედავს ნეპის მხოლოდ ერთ მხარეს. როცა ჩვენ 1921 წელს ნეპი შემოვიღეთ, მაშინ მის მახვილს მივმართავდით სამხედრო კომუნიზმის წინააღმდეგ, ისეთი რეჟიმისა და წესების წინააღმდეგ, რომლებიც გამორიცხავენ კერძო ვაჭრობის **რაიმე** თავისუფლებას. ჩვენ მიგვაჩნდა და მიგვაჩნია, რომ ნეპი ნიშნავს კერძო ვაჭრობის **ერთგვარ** თავისუფლებას. ბუხარინს საქმის ეს მხარე დაუხსომებია. და ეს ძალიან კარგია.

მაგრამ ბუხარინი ცდება, როცა ფიქრობს, რომ ნეპი საქმის ამ მხარით ამოიწურება. ბუხარინს ავიწყდება, რომ ნეპს მეორე მხარეც აქვს. საქმე ის არის, რომ ნეპი სრულიადაც არ ნიშნავს კერძო ვაჭრობის **სრულ** თავისუფლებას, ბაზარზე ფასების **თავისუფალ** თამაშს. ნეპი არის კერძო ვაჭრობის თავისუფლება **განსაზღვრულ** ფარგლებში, **განსაზღვრულ** ჩარჩოებში, **როცა უზრუნველყოფილია სახელმწიფოს მომწესრიგებელი როლი ბაზარზე.** სწორედ ამაში

მდგომარეობს ნეპის მეორე მხარე. ამასთან ნეპის ეს მხარე უფრო მნიშვნელოვანია ჩვენთვის, ვიდრე მისი პირველი მხარე. ჩვენში ბაზარზე არ არის ფასების თავისუფალი თამაში, როგორც ეს ჩვეულებრივ ხდება კაპიტალისტურ ქვეყნებში. ჩვენ ძირითადად განვსაზღვრავთ პურის ფასებს. ჩვენ განვსაზღვრავთ სამრეწველო საქონლის ფასებს. ჩვენ ვცდილობთ ვახორციელებდეთ პროდუქციის თვითღირებულების შემცირებისა და სამრეწველო საქონლის ფასების შემცირების პოლიტიკას, ვისწრაფით შევინარჩუნოთ სოფლის მეურნეობის პროდუქტების ფასების სტაბილურობა. განა ცხადი არ არის, რომ კაპიტალისტურ ქვეყნებში ბაზარზე ასეთი განსაკუთრებული და სპეციფიკური წესები არ არსებობს.

აქედან გამომდინარეობს, რომ, სანამ არსებობს ნეპი, შენარჩუნებულ უნდა იქნას მისი ორივე მხარე: პირველი მხარეც, რომელიც მიმართულია სამხედრო კომუნიზმის რეჟიმის წინააღმდეგ და მიზნად ისახავს კერძო ვაჭრობის **ერთგვარი** თავისუფლების უზრუნველყოფას, და მეორე მხარეც, რომელიც მიმართულია კერძო ვაჭრობის **სრული** თავისუფლების წინააღმდეგ და მიზნად ისახავს ბაზარზე სახელმწიფოს მომწესრიგებელი როლის უზრუნველყოფას. მოსპეთ ერთ-ერთი რომელიმე ეს მხარე, — და ახალი ეკონომიური პოლიტიკა აღარ გექნებათ.

ბუხარინი ფიქრობს, რომ ნეპს საფრთხე შეიძლება მოელოდეს მხოლოდ «მარცხნიდან», იმ ადამიანებისაგან, რომლებსაც სურთ მოსპონ ვაჭრობის **ყოველგვარი** თავისუფლება. ეს არ არის მართალი. ეს ყოვლად უხეში შეცდომაა. ესეც არ იყოს, ასეთი საფრთხე ახლა ყველაზე ნაკლებად რეალურია, ვინაიდან ჩვენს ადგილობრივ და ცენტრალურ ორგანიზაციებში ახლა არა გვყავს, ან თითქმის არა გვყავს ისეთი ადამიანები, რომლებსაც არ ესმოდეთ ვაჭ-

რობის **ერთგვარი** თავისუფლების შენარჩუნების მთელი აუცილებლობა და მიზანშეწონილობა.

გაცილებით უფრო რეალურია საფრთხე მარჯვნიდან, საფრთხე იმ ადამიანთა მხრივ, რომელთაც სურთ მოსპონ ბაზარზე სახელმწიფოს მომწესრიგებელი როლი, სურთ «გაათავისუფლონ» ბაზარი და ამრიგად დასაბამი მისცენ კერძო ვაჭრობის სრული თავისუფლების ერას. სავსებით უეჭველია, რომ ეს საფრთხე — მარჯვნიდან ნეპის ჩაშლის საფრთხე ახლა გაცილებით უფრო რეალურია.

არ უნდა დავივიწყოთ, რომ წვრილბურჟუაზიული სტიქია მუშაობს სწორედ ამ მიმართულებით, — ნეპის მარჯვნიდან ჩაშლის მიმართულებით. უნდა გვახსოვდეს აგრეთვე, რომ კულაკებისა და შეძლებული ელემენტების მოთქმა, სპეკულანტებისა და შემსყიდველების მოთქმა, რომელიც ხშირად გავლენას ახდენს ბევრ ჩვენს ამხანაგზე, თავს ესხმის ნეპს სწორედ ამ მხრიდან. ის ფაქტი, რომ ბუხარინი ვერ ხედავს ნეპის ჩაშლის ამ მეორე, ნამდვილად რეალურ, საფრთხეს, — ეს ფაქტი უეჭველად მოწმობს, რომ იგი წვრილბურჟუაზიული სტიქიის გავლენაში მოექცა.

ბუხარინი წინადადებას იძლევა მოვახდინოთ ბაზრის «ნორმალიზაცია» და ვაწარმოოთ «მანევრირება» პურის დამზადების ფასებით რაიონებში, ე. ი. გავადიდოთ პურის ფასები. რას ნიშნავს ეს? ეს იმას ნიშნავს, რომ მას არ აკმაყოფილებს ბაზრის საბჭოთა პირობები, მას სურს თანდათანობით შეასუსტოს სახელმწიფოს მომწესრიგებელი როლი ბაზარზე და წინადადებას იძლევა — წავიდეთ დათმობებზე წვრილბურჟუაზიული სტიქიის წინაშე, რომელიც მარჯვნიდან ფუშავს ნეპს.

დავუშვათ ერთ წუთს, რომ ჩვენ დავიჯერეთ ბუხარინის რჩევა. რა გამოვა აქედან? ჩვენ ვადიდებთ პურის ფასებს, ვთქვათ, შემოდგომაზე, დამზადების პერიოდის და-

საწყისში. მაგრამ ვინაიდან ბაზარზე ყოველთვის არიან ისეთი ადამიანები, ყოველგვარი სპეკულანტები და შემსყიდველები, რომლებსაც შეუძლიათ ერთისამად მეტი მისცენ პურში, და ვინაიდან ჩვენ არ შეგვიძლია გამოვედევნოთ სპეკულანტებს, რადგან ისინი ყიდულობენ რაღაც ათეულ მილიონ ფუთს, ჩვენ კი ასეულმილიონობით ფუთი უნდა ვიყიდოთ, პურის მფლობელები სულ ერთია შემოინახავენ პურს ფასების შემდგომი გადიდების მოლოდინში. მაშასადამე, ჩვენ მოგვიხდება პურის ფასის კვლავ მომატება გაზაფხულზე, როცა უმთავრესად იჩენს თავს პურის ძირითადი საჭიროება სახელმწიფოსათვის. მაგრამ რას ნიშნავს პურის ფასის გადიდება გაზაფხულზე? ეს ნიშნავს ყელის გამოჭრას ღარიბი გლეხობისა და სოფლის ხელმოკლე ფენებისათვის, რომლებიც თვითონ იძულებული არიან იყიდონ გაზაფხულზე დანაკლისი პური, ნაწილობრივ სათესლედ, ნაწილობრივ მოხმარებისათვის, სწორედ ის პური, რომელიც მათ შემოდგომაზე უფრო იაფად გაყიდეს. შევძლებთ თუ არა ჩვენ რაიმე სერიოზულს მივაღწიოთ ამ ოპერაციების შედეგად იმ მხრივ, რომ საკმაო რაოდენობით მივიღოთ პური? ყველაზე მოსალოდნელია, რომ ვერ შევძლებთ, ვინაიდან ყოველთვის მოინახებიან სპეკულანტები და შემსყიდველები, რომლებიც შესძლებენ კვლავ ერთიორად და ერთისამად მეტი მისცენ ამავე პურში. მაშასადამე, ჩვენ, სპეკულანტებისა და შემსყიდველების გასწრების ამაო ცდაში, მზად უნდა ვიყოთ კვლავ გავადიდოთ პურის ფასები.

მაგრამ აქედან გამოდის, რომ, რაკი ერთხელ დავადექით პურის ფასების გადიდების გზას, შემდეგშიც უნდა დავეშვათ დაბლა, თუმცა მაინც არ გვექნება პურის საკმაო რაოდენობით მიღების გარანტია.

მაგრამ საქმე ამით როდი მთავრდება:

ჯერ-ერთი, რაკი პურის **დამზადების** ფასებს გავადიდებთ, ჩვენ შემდეგ უნდა გავადიდოთ სოფლის მეურნეობის მიერ წარმოებული ნედლეულის ფასებიც, რათა დავიცვათ ერთგვარი პროპორცია სოფლის მეურნეობის პროდუქტების ფასებში.

მეორეც, პურის დამზადების ფასებს რომ ავწევთ, ჩვენ ვერ შევინარჩუნებთ პურის დაბალ საცალო ფასს ქალაქებში, — მაშასადამე, იძულებული ვიქნებით გავადიდოთ პურის **გასაყიდი** ფასებიც. ხოლო ვინაიდან ჩვენ არ შეგვიძლია ვაწყენინოთ და არც უნდა ვაწყენინოთ მუშებს, — აჩქარებული ტემპით უნდა გავადიდოთ ხელფასი. მაგრამ ამან არ შეიძლება არ გამოიწვიოს სამრეწველო საქონლის ფასების აწევაც, ვინაიდან წინააღმდეგ შემთხვევაში შეიძლება მოხდეს სახსრების გადაქაჩვა ქალაქიდან სოფელში, წინააღმდეგ ინდუსტრიალიზაციის ინტერესებისა.

შედეგად ჩვენ იძულებული ვიქნებით გავუთანასწოროთ ერთმანეთს სამრეწველო საქონლისა და სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტების ფასები არა **კლებადი** ან ყოველ შემთხვევაში სტაბილიზებული ფასების ბაზაზე, არამედ როგორც პურის, ისე სამრეწველო საქონლის **მზარდი** ფასების ბაზაზე.

სხვანაირად რომ ვთქვათ, იძულებული ვიქნებით კურსი ავიღოთ სამრეწველო საქონლისა და სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტების **გაძვირებაზე.**

ძნელი გასაგები არ არის, რომ ფასებით ასეთმა «მანევრირებამ» არ შეიძლება არ გამოიწვიოს ფასების საბჭოთა პოლიტიკის სრული ლიკვიდაცია, ბაზარზე სახელმწიფოს მომწესრიგებელი როლის ლიკვიდაცია და წვრილბურჟუაზიული სტიქიის სრული აშვება.

ვისთვის იქნება ეს ხელსაყრელი?

მხოლოდ ქალაქისა და სოფლის შეძლებული ფენებისათვის, ვინაიდან ძვირი სამრეწველო საქონელი და სა-

სოფლო-სამეურნეო პროდუქტები არ შეიძლება მიუწვდომელი არ გახდეს როგორც მუშათა კლასისათვის, ისე ღარიბი გლეხობისა და სოფლის ხელმოკლე ფენებისათვის. მოიგებენ კულაკები და მდიდრები, ნეპმანები და სხვა შეძლებული კლასები.

ესეც კავშირი იქნება, მაგრამ კავშირი თავისებური — კავშირი სოფლისა და ქალაქის შეძლებულ ფენებთან. მუშებსა და სოფლის ხელმოკლე ფენებს სრული უფლება ექნებათ გვკითხონ: ვისი ხელისუფლება ვართ ჩვენ, მუშურ-გლეხური თუ კულაკურ-ნეპმანური?

გათიშვა მუშათა კლასთან და სოფლის ხელმოკლე ფენებთან, კავშირი სოფლისა და ქალაქის მდიდარ ფენებთან — აი სადამდე უნდა მიგვიყვანოს ბაზრის ბუხარინულმა «ნორმალიზაციამ» და რაიონებში პურის ფასებით «მანევრირებამ».

ცხადია, რომ პარტია ვერ დაადგება ამ დამღუპველ გზას.

თუ რამდენად აერია ბუხარინს ყველა ეს ცნება ნეპის შესახებ და რა მაგრად მოექცა იგი ბურჟუაზიული სტიქიის ტყვეობაში, — ეს ჩანს, სხვათა შორის, იმ უაღრესად უარყოფითი დამოკიდებულებიდან, რომელსაც იჩენს იგი ქალაქსა და სოფელს შორის, სახელმწიფოსა და გლეხობას შორის საქონელბრუნვის ახალი ფორმების საკითხისადმი. იგი აღშფოთებულია და გაჰყვირის იმის წინააღმდეგ, რომ სახელმწიფო გადაიქცა გლეხობისათვის საქონლის მიმწოდებლად, ხოლო გლეხობა სახელმწიფოსათვის პურის მიმწოდებელი ხდება. მას მიაჩნია ეს ნეპის ყველა წესის დარღვევად, ნეპის თითქმის ჩაშლად. საკითხავია, რატომ, რა საფუძვლით?

რა შეიძლება ცუდი იყოს იმაში, რომ სახელმწიფო, სახელმწიფო მრეწველობა გლეხობისათვის საქონლის მიმწოდებელია, უშუამავლოდ, ხოლო გლეხობა — მრეწვე-

ლობისათვის, სახელმწიფოსათვის პურის მიმწოდებელია აგრეთვე უშუამავლოდ?

რა შეიძლება ცუდი იყოს მარქსიზმისა და მარქსისტული პოლიტიკის თვალსაზრისით იმაში, რომ გლეხობა უკვე **გადაიქცა** სახელმწიფო მრეწველობის საჭიროებისათვის ბამბის, ჭარხლის, სელის მიმწოდებლად, ხოლო სახელმწიფო მრეწველობა — სოფლის მეურნეობის ამ დარგებისათვის ქალაქის საქონლის, თესლისა და წარმოების იარაღების მიმწოდებლად?

კონტრაქტაციის მეთოდი აქ წარმოადგენს ქალაქსა და სოფელს შორის საქონელბრუნვის ამ ახალი ფორმების დადგენის ძირითად მეთოდს. მაგრამ კონტრაქტაციის მეთოდი განა ეწინააღმდეგება ნეპის მოთხოვნებს?

რა შეიძლება ცუდი იყოს იმაში, რომ გლეხობა კონტრაქტაციის იმავე მეთოდის მეოხებით სახელმწიფოსათვის პურის მიმწოდებელიც **ხდება,** და არა მარტო ბამბისა, ჭარხლისა, სელისა?

რატომ შეიძლება წვრილი პარტიობით ვაჭრობას, წვრილ ვაჭრობას ეწოდებოდეს საქონელბრუნვა, ხოლო მსხვილი პარტიობით ვაჭრობა საქონლის ფასებისა და ხარისხის შესახებ წინასწარ შედგენილი ხელშეკრულებებით (კონტრაქტაცია) არ შეიძლება ჩაითვალოს საქონელბრუნვად?

განა ძნელი გასაგებია, რომ ქალაქსა და სოფელს შორის კონტრაქტაციის მეთოდით საქონელბრუნვის ეს ახალი მასობრივი ფორმები წარმოიშვა სწორედ ნეპის საფუძველზე, რომ ეს ფორმები წარმოადგენენ ჩვენი ორგანიზაციების მიერ წინ გადადგმულ უდიდეს ნაბიჯს სახალხო მეურნეობის გეგმიანი, სოციალისტური ხელმძღვანელობის გაძლიერების აზრით?

ბუხარინმა დაკარგა ასეთი უბრალო და გასაგები ამბების გაგების უნარი.

ე) ეგრეთწოდებული «ხარკის» შესახებ

ბუხარინის მეხუთე შეცდომა (მე ვლაპარაკობ მის მთავარ შეცდომებზე) ის არის, რომ იგი ოპორტუნისტულად ამახინჯებს პარტიულ ხაზს ქალაქსა და სოფელს შორის «მაკრატლის» საკითხში, ეგრეთწოდებული «ხარკის» საკითხში.

რაზეა ლაპარაკი პოლიტბიუროს და ცენტრალური საკონტროლო კომისიის პრეზიდიუმის გაერთიანებული სხდომის (1929 წლის თებერვალი) ცნობილ რეზოლუციაში «მაკრატლის» საკითხზე? იქ ლაპარაკია იმაზე, რომ ჩვეულებრივი — პირდაპირი და არაპირდაპირი — გადასახადების გარდა, რომლებსაც გლეხობა სახელმწიფოს უხდის, იგი იძლევა კიდევ ერთგვარ ზეგადასახადს სამრეწველო საქონელში ზედმეტის გადახდისა და სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტების ფასების ხაზით ნაკლების მიღების სახით.

მართალია თუ არა, რომ ეს ზეგადასახადი, რასაც გლეხობა იხდის, ნამდვილად არსებობს? დიახ, მართალია. რა ეწოდება მას ჩვენში სხვანაირად? მას ჩვენში ეწოდება აგრეთვე «მაკრატელი», სოფლის მეურნეობიდან მრეწველობაში სახსრების «გადაქაჩვა» ჩვენი ინდუსტრიის სწრაფი განვითარების მიზნით.

საჭიროა თუ არა იგი, ეს «გადაქაჩვა»? ჩვენს შორის უთანხმოება არ არის იმის შესახებ, რომ ეს «გადაქაჩვა», როგორც დროებითი ღონისძიება, საჭიროა, თუ ჩვენ ნამდვილად გვსურს შევინარჩუნოთ მრეწველობის განვითარების სწრაფი ტემპი. ხოლო ინდუსტრიის სწრაფი

ზრდა ჩვენ აუცილებლად უნდა შევინარჩუნოთ, ვინაიდან იგი საჭიროა არა მარტო თვით მრეწველობისათვის, არამედ უწინარეს ყოვლისა სოფლის მეურნეობისათვის, გლეხობისათვის, რომელსაც ყველაზე მეტად ესაჭიროება ახლა ტრაქტორები, სასოფლო-სამეურნეო მანქანები, სასუქები.

შეგვიძლია თუ არა ჩვენ ახლა მოვსპოთ ეს ზეგადასახადი? სამწუხაროდ, არ შეგვიძლია. ჩვენ უნდა მოვსპოთ იგი პირველი შესაძლებლობისთანავე, უახლოეს წლებში. მაგრამ ახლა მისი მოსპობა არ შეგვიძლია.

და აი, სწორედ ეს ზეგადასახადი, რომელსაც «მაკრატლის» შედეგად ვიღებთ, შეადგენს «რაღაც ხარკის მსგავსს». არა ხარკს, არამედ «რაღაც ხარკის მსგავსს». ეს არის ჩვენი ჩამორჩენილობისათვის «ხარკის მსგავსი რაღაც». ეს ზეგადასახადი საჭიროა იმისათვის, რომ წინ წავწიოთ ინდუსტრიის განვითარება და ბოლო მოვუღოთ ჩვენს ჩამორჩენილობას.

ხომ არ ნიშნავს ეს იმას, რომ ამ დამატებითი გადასახადის აღებით ჩვენ გლეხობის ექსპლოატაციას ვეწევით? არა, არ ნიშნავს. საბჭოთა ხელისუფლების ბუნება ვერ დაუშვებს გლეხობის რაიმე ექსპლოატაციას სახელმწიფოს მხრივ. ჩვენი ამხანაგების სიტყვებში ივლისის პლენუმზე პირდაპირ ნათქვამია, რომ საბჭოთა წესწყობილების პირობებში გლეხობის ექსპლოატაცია **გამორიცხულია** სოციალისტური სახელმწიფოს მხრივ, ვინაიდან მშრომელი გლეხობის კეთილდღეობის განუწყვეტელი ზრდა საბჭოთა საზოგადოების განვითარების კანონია, ეს კი გლეხობის ექსპლოატაციის ყოველგვარ შესაძლებლობას გამორიცხავს.

ასატანია თუ არა ეს დამატებითი გადასახადი გლეხობისათვის? დიახ, ასატანია. რატომ?

ჯერ-ერთი, იმიტომ, რომ ამ დამატებითი გადასახადის აღება გლეხობის მატერიალური მდგომარეობის განუწყვეტელი გაუმჯობესების პირობებში ხდება.

მეორეც, იმიტომ, რომ გლეხს აქვს თავისი პირადი მეურნეობა, რომლის შემოსავალიც შესაძლებლობას აძლევს მას გადაიხადოს დამატებითი გადასახადი, რაც არ შეიძლება ითქვას მუშაზე, რომელსაც პირადი მეურნეობა არა აქვს და რომელიც, მიუხედავად ამისა, მთელ თავის ძალღონეს ახმარს ინდუსტრიალიზაციის საქმეს.

მესამეც, იმიტომ, რომ დამატებითი გადასახადის ზომა წლითიწლობით მცირდება.

სწორად ვიქცევით თუ არა, ამ დამატებითს გადასახადს «რაღაც ხარკის მსგავსს» რომ ვუწოდებთ? უთუოდ, სწორად ვიქცევით. ამ სიტყვებით ჩვენს ამხანაგებს შთავაგონებთ, რომ დამატებითი გადასახადი ოდიოზურია, არასასურველია და დიდი ხნის ვადით მისი დატოვება შეუწყნარებელია. გლეხობის დამატებითს გადასახადს ასე რომ ვუწოდებთ, ჩვენ გვინდა ვთქვათ, რომ ვიღებთ მას არა სურვილით, არამედ საჭიროების გამო, რომ ჩვენ, ბოლშევიკებმა, ყველა ზომა უნდა მივიღოთ იმისათვის, რომ პირველი შესაძლებლობისთანავე, რაც შეიძლება მალე მოვსპოთ ეს დამატებითი გადასახადი.

ასეთია «მაკრატლის», «გადაჭაჩვის», «ზეგადასახადის» საკითხი, იმის საკითხი, რაც ზემოაღნიშნულ დოკუმენტებში დახასიათებულია, როგორც «ხარკის მსგავსი რაღაც».

ბუხარინმა, რიკოვმა და ტომსკიმ სცადეს მოემიზეზებინათ სიტყვა «ხარკი» და დაიწყეს პარტიისათვის ბრალის დადება გლეხობის სამხედრო-ფეოდალური ექსპლოატაციის პოლიტიკაში. მაგრამ ახლა ბრმებიც კი ხედავენ, რომ ეს იყო ბუხარინელების უპატიოსნო ცდა — ყოვლად უხეშად დაეწამებინათ ცილი ჩვენი პარტიისათვის. ახლა თვითონ ისინიც კი იძულებული არიან მდუმარედ აღიარონ, რომ სამ-

ხედრო-ფეოდალური ექსპლოატაციის შესახებ ლაყბობაში ისინი სამარცხვინოდ ჩაფლავდნენ.

ვინაიდან ორში ერთი:

ან ბუხარინელები აღიარებენ, რომ ამჟამად «მაკრატელი» და სოფლის მეურნეობიდან მრეწველობაში სახსრების «გადაქაჩვა» აუცილებელია, — და მაშინ მათ უნდა აღიარონ თავიანთი ბრალდებების ცილისმწამებლური ხასიათი და პარტიის სრული სიმართლე;

ან ისინი უარყოფენ, რომ ამჟამად «მაკრატელი» და «გადაქაჩვა» აუცილებელია, მაგრამ მაშინ პირდაპირ თქვან ეს იმისათვის, რომ პარტიას შეეძლოს შეიტანოს ისინი ჩვენი ქვეყნის ინდუსტრიალიზაციის მოწინააღმდეგეთა რიცხვში.

მე შემიძლია, ყოველ შემთხვევაში, დავიმოწმო ბუხარინის, რიკოვისა და ტომსკის მთელი რიგი სიტყვები, სადაც ისინი უშენიშვნოდ აღიარებენ, რომ ამჟამად «მაკრატელი» აუცილებელია, რომ სოფლის მეურნეობიდან მრეწველობაში სახსრების «გადაქაჩვა» აუცილებელია. და ეს ხომ აღიარებაა ფორმულისა «ხარკის მსგავსი რაღაც».

როგორაა საქმე, კვლავ დგანან ისინი «გადაქაჩვის» თვალსაზრისზე, ამჟამად «მაკრატლის» შენარჩუნების თვალსაზრისზე თუ არა? პირდაპირ თქვან ეს.

ბუხარინი. გადაქაჩვა საჭიროა, მაგრამ «ხარკი» შეუფერებელი სიტყვაა. (ს ა ე რ თ ო ს ი ც ი ლ ი).

სტალინი. მაშასადამე, **საკითხის არსზე ჩვენ უთანხმოება არა გვაქვს,** მაშასადამე, სოფლის მეურნეობიდან მრეწველობაში სახსრების «გადაქაჩვა», ეგრეთწოდებული «მაკრატელი», დამატებითი გადასახადი, «ხარკის მსგავსი რაღაც» — ამჟამად ქვეყნის ინდუსტრიალიზაციის აუცილებელი, მაგრამ დროებითი საშუალებაა.

ძალიან კარგი. მაშ რაღაშია საქმე, რის გამოა აურზაური? არ მოსწონთ **სიტყვა** «ხარკი», თუ «ხარკის მსგავსი

რაღაც», ვინაიდან ეს გამოთქმა მარქსისტულ ლიტერატურაში უხმარად მიაჩნიათ?

რაკი ასეა, ვილაპარაკოთ **სიტყვა** «ხარკის» შესახებ.

მე ვამტკიცებ, ამხანაგებო, რომ ამ სიტყვამ უკვე დიდი ხანია მოიპოვა მოქალაქეობის უფლება ჩვენს მარქსისტულ ლიტერატურაში, მაგალითად, ამხ. ლენინის სტატიებში. ამან შეიძლება გააკვირვოს ზოგი ვინმე იმათგან, ვინც ლენინს არ კითხულობს, მაგრამ ეს ფაქტია, ამხანაგებო. ბუხარინი აქ «ყბედობდა» იმის შესახებ, რომ მარქსისტული ლიტერატურა თითქოს ვერ ურიგდება სიტყვა «ხარკს». იგი აღშფოთებული იყო და გაკვირვებას გამოთქვამდა იმის გამო, რომ პარტიის ცენტრალური კომიტეტი და საერთოდ მარქსისტები თავს ნებას აძლევენ იხმარონ სიტყვა «ხარკი». მაგრამ რა არის აქ გასაკვირველი, თუ დამტკიცებულია, რომ ამ სიტყვამ უკვე დიდი ხანია მოიპოვა მოქალაქეობის უფლებები ისეთი მარქსისტის სტატიებში, როგორიც არის ამხ. ლენინი? ან იქნებ ლენინი ვერ აკმაყოფილებს მარქსისტის მოთხოვნებს ბუხარინის თვალსაზრისით? მაშ პირდაპირ თქვით, ძვირფასო ამხანაგებო.

აიღეთ, მაგალითად, **ისეთი მარქსისტის სტატია**, როგორიც არის ლენინი, ««მემარცხენე» ბალღობისა და წვრილბურჟუაზიულობის შესახებ» (1918 წ. მაისი) და წაიკითხეთ იქ შემდეგი ადგილი:

«წვრილი ბურჟუა, რომელიც ათასებს ინახავს, სახელმწიფო კაპიტალიზმის მტერია, და მას სურს ამ ათასების რეალიზაცია მოახდინოს აუცილებლად თავისთვის, ღარიბი გლეხობის წინააღმდეგ, ყოველგვარი საერთო-სახელმწიფოებრივი კონტროლის წინააღმდეგ, ხოლო ათასების ჯამი მრავალმილიარდიან ბაზას აძლევს სპეკულაციას, რომელიც ფუშავს ჩვენს სოციალისტურ მშენებლობას. დავუშვათ, რომ მუშების გარკვეული რაოდენობა რამდენიმე დღეში იძლევა ღირებულებათა ჯამს, რაც გამოიხატება ციფრ 1 000-ით. შემდეგ, დავუშვათ, რომ ამ ჯამიდან 200 გვეკარგება წვრილი სპეკულაციის, ყოველგვარი მტაცებლობის შედეგად და საბჭოთა დეკრეტებისა და საბჭოთა წეს-

ბისათვის წვრილმესაკუთრული «გვერდის ავლის» გამო. ყოველი შეგნებული მუშა იტყვის: რომ შემეძლოს 300 მივცე ათასიდან, მეტი წესრიგისა და ორგანიზაციის შექმნის გზით, სიამოვნებით მივცემდი სამასს ორასის ნაცვლად, ვინაიდან საბჭოთა ხელისუფლების დროს შემდეგში ამ «ხარკის» შემცირება, ვთქვათ, ასამდე ან ორმოცდაათამდე, სულ იოლი ამოცანა იქნება, რაკი წესრიგი და ორგანიზაცია მოგვარდება, რაკი ყოველგვარი სახელმწიფო მონოპოლიის წვრილმესაკუთრული ჩაშლა საბოლოოდ გაცამტვერდება» (ტ. XXII, გვ. 515).

ვგონებ, ნათელია. ხომ არ გამოვაცხადოთ ამხ. ლენინი ამის საფუძველზე მუშათა კლასის სამხედრო-ფეოდალური ექსპლოატაციის პოლიტიკის მომხრედ? სინჯეთ, ძვირფასო ამხანაგებო!

ხმა. მაინც საშუალო გლეხის მიმართ არასოდეს არ ხმარებულა «ხარკის» ცნება.

სტალინი. ხომ არ ფიქრობთ თქვენ, რომ საშუალო გლეხი უფრო ახლოა პარტიასთან, ვიდრე მუშათა კლასი? რა უხეირო მარქსისტი ყოფილხართ. (სართო სიცილი). თუ მუშათა კლასის შესახებ შეიძლება «ხარკზე» ლაპარაკი, მუშათა კლასის შესახებ, რომლის პარტიაც ჩვენ ვართ, რატომ არ შეიძლება იგივე ვთქვათ საშუალო გლეხზე, რომელიც ჩვენი მოკავშირეა და მეტი არაფერი?

ზოგმა შარიანმა ადამიანმა შეიძლება იფიქროს, რომ სიტყვა «ხარკი» სტატიაში ««მემარცხენე» ბალღობის შესახებ» ამხ. ლენინს წამოსცდა, შემთხვევით წამოსცდა. მაგრამ შემოწმება გვიჩვენებს, რომ შარიანი ადამიანების ეჭვი მოკლებულია ყოველგვარ საფუძველს. აიღეთ ამხ. ლენინის მეორე სტატია ან, უფრო სწორად რომ ვთქვათ, ბროშურა «სასურსათო გადასახადის შესახებ» (1921 წ. აპრილი) და წაიკითხეთ იქ გვ. 324 (ტ. XXVI, გვ. 324). თქვენ დაინახავთ, რომ ეს-ეს არის მოყვანილი ციტატა «ხარკის» შესახებ იქ სიტყვასიტყვით გამეორებულია ამხ. ლენინის მიერ. დასასრულ, აიღეთ ამხ. ლენინის სტატია «საბჭოთა ხელისუფლების მორიგი ამოცანები» (ტ. XXII,

გვ. 448, 1918 წ. მარტი — აპრილი) და დაინახავთ, რომ ლენინი აქაც ლაპარაკობს «ხარკზე (უკვე უბრჭყალებოდ), რასაც ჩვენ ვიხდით ჩვენი ჩამორჩენილობისათვის საყოველთაო-სახალხო აღრიცხვისა და ქვემოდან კონტროლის ორგანიზაციის საქმეში».

გამოდის, რომ **სიტყვა** «ხარკი» ლენინის სტატიებში სრულებითაც არ წარმოადგენს შემთხვევითს ელემენტს. ეს **სიტყვა** ამხ. ლენინს ნახმარი აქვს იმისათვის, რომ ხაზგასმით აღნიშნოს «ხარკის» დროებითი ხასიათი, აღძრას ბოლშევიკებში ენერგია და წარმართოს იგი იქითკენ, რომ პირველი შესაძლებლობისთანავე მოვსპოთ ეს «ხარკი», რომელსაც მუშათა კლასი იხდის ჩვენი ჩამორჩენილობისათვის, ჩვენი «მოუწესრიგებლობისათვის».

გამოდის, რომ გამოთქმით «ხარკის მსგავსი რაღაც» მე მარქსისტების საკმაოდ კარგ საზოგადოებაში ვარ, ამხ. ლენინთან ვარ.

ბუხარინი აქ ამბობდა, რომ მარქსისტებმა თავიანთ ლიტერატურაში სიტყვა «ხარკი» არ უნდა შეიწყნარონო. რომელ მარქსისტებზე ლაპარაკობდა იგი? თუ ის გულისხმობდა ისეთ, უკაცრავად პასუხია, მარქსისტებს, როგორიც არიან სლეპკოვი, მარეცკი, პეტროვსკი, როზიტი და სხვ., რომლებიც ლიბერალებს უფრო ჰგვანან, ვიდრე მარქსისტებს, მაშინ ბუხარინის აღშფოთება სავსებით გასაგებია. ხოლო თუ იგი გულისხმობს ნამდვილ მარქსისტებს, მაგალითად, ამხ. ლენინს, უნდა ვაღიაროთ, რომ სიტყვა «ხარკმა» მათ შორის უკვე დიდი ხანია მოიპოვა მოქალაქეობის უფლება, ხოლო ბუხარინს, რომელიც ნაკლებად იცნობს ლენინის ნაწარმოებებს, აქ კოვზი ნაცარში ჩაუვარდა.

მაგრამ «ხარკის» საკითხი ამით როდი მთავრდება. საქმე ის არის, რომ ბუხარინმა და მისმა მეგობრებმა შემთხვევით როდი მოიმიზეზეს სიტყვა «ხარკი» და ალაპარაკდნენ

გლეხობის სამხედრო-ფეოდალური ექსპლოატაციის პოლიტიკაზე. უეჭველია, სამხედრო-ფეოდალურ ექსპლოატაციაზე ხმაური რომ ატეხეს, მათ სურდათ გამოეთქვათ თავიანთი უკიდურესი უკმაყოფილება ჩვენი პარტიის იმ პოლიტიკის გამო კულაკობის მიმართ, რომელსაც ჩვენი ორგანიზაციები ახორციელებენ. გლეხობის მიმართ ხელმძღვანელობის საქმეში პარტიის ლენინური პოლიტიკით უკმაყოფილებამ, პურის დამზადების დარგში ჩვენი პოლიტიკით უკმაყოფილებამ, კოლმეურნეობებისა და საბჭოთა მეურნეობების ყოველმხრივი განვითარების ჩვენი პოლიტიკით უკმაყოფილებამ, დასასრულ, ბაზრის «განთავისუფლებისა» და კერძო ვაჭრობის სრული თავისუფლების დამკვიდრების სურვილმა, — აი რამ პოვა გამოხატულება ბუხარინის გოდებაში გლეხობის სამხედრო-ფეოდალური ექსპლოატაციის პოლიტიკის შესახებ.

მე არ ვიცი ჩვენი პარტიის ისტორიაში სხვა ისეთი მაგალითი, რომ პარტიისათვის ბრალი დაედოთ სამხედრო-ფეოდალური ექსპლოატაციის პოლიტიკაში. პარტიის წინააღმდეგ მიმართული ეს იარაღი მარქსისტების არსენალიდან არ არის აღებული. მაშ საიდან არის იგი აღებული? კადეტების ლიდერ მილიუკოვის არსენალიდან. როცა კადეტებს სურთ წაჰკიდონ მუშათა კლასი გლეხობას, ისინი ჩვეულებრივ ამბობენ: თქვენ, ბატონო ბოლშევიკებო, სოციალიზმს გლეხობის ძვლებზე აშენებთო. «ხარკის» შესახებ ხმაურის ატეხით ბუხარინი ბანს აძლევს ბატონ მილიუკოვებს, კუდში მისჩანჩალებს ხალხის მტრებს.

3) ინდუსტრიის განვითარების ტემპისა და ქალაქისა და სოფლის კავშირის ახალი ფორმების შესახებ

დასასრულ, საკითხი ინდუსტრიის განვითარების ტემპისა და ქალაქსა და სოფელს შორის კავშირის ახალი ფორმების შესახებ. ეს საკითხი ჩვენი უთანხმოების ერთ-

ერთი უმნიშვნელოვანესი საკითხია. ამ საკითხის მნიშვნელობა ის არის, რომ მასში თავმოყრილია პარტიის სამეურნეო პოლიტიკის საკითხების გამო ჩვენს შორის არსებული **პრაქტიკული** უთანხმოების ყველა ძაფი.

რა არის ქალაქისა და სოფლის კავშირის ახალი ფორმები, რას ნიშნავს ეს **ჩვენი** სამეურნეო პოლიტიკის თვალსაზრისით?

უწინარეს ყოვლისა, ეს ნიშნავს იმას, რომ ქალაქისა და სოფლის კავშირის ძველ ფორმებს გარდა, როცა მრეწველობა აკმაყოფილებდა უმთავრესად გლეხის **პირად** მოთხოვნილებებს (ჩითი, ფეხსაცმელი, საერთოდ მანუფაქტურა და სხვ.), ჩვენ გვესაჭიროება კავშირის კიდევ ახალი ფორმები, როცა მრეწველობა დააკმაყოფილებს გლეხური მეურნეობის **საწარმოო** საჭიროებებს (სასოფლო-სამეურნეო მანქანები, ტრაქტორები, გაუმჯობესებული თესლი, სასუქი და სხვ.).

თუ ჩვენ წინათ ვაკმაყოფილებდით **უმთავრესად** გლეხის პირად მოთხოვნილებებს და ნაკლებად ვეხებოდით მისი მეურნეობის საწარმოო საჭიროებებს, ახლა, გლეხის პირად მოთხოვნილებათა წინანდებურად დაკმაყოფილებასთან ერთად, დიდად უნდა გავაძლიეროთ მომარაგება სასოფლო-სამეურნეო მანქანებით, ტრაქტორებით, სასუქით და სხვ., რასაც პირდაპირი დამოკიდებულება აქვს სასოფლო-სამეურნეო წარმოების რეკონსტრუქციასთან ახალ ტექნიკურ ბაზაზე.

სანამ საქმე ეხებოდა სოფლის მეურნეობის **აღდგენას** და გლეხების მიერ ყოფილი მემამულეთა და კულაკთა მიწების ათვისებას, ჩვენ შეგვეძლო დავჯერებოდით კავშირის ძველ ფორმებს. მაგრამ ახლა, როცა საქმე ეხება სოფლის მეურნეობის **რეკონსტრუქციას,** ეს აღარ კმარა. **ახლა** საჭიროა უფრო შორს წავიდეთ, — დავეხმაროთ გლეხო-

ბას გარდაქმნას სასოფლო-სამეურნეო წარმოება ახალი ტექნიკისა და კოლექტიური შრომის ბაზაზე.

მეორეც, ეს ნიშნავს იმას, რომ ჩვენი მრეწველობის ხელახლა შეიარაღებასთან ერთად სერიოზულად უნდა დავიწყოთ სოფლის მეურნეობის ხელახლა შეიარაღებაც. ჩვენ ვეწევით ჩვენი მრეწველობის ხელახლა შეიარაღებას და ნაწილობრივ უკვე ხელახლა შევაიარაღეთ იგი, ვუქმნით მას ახალ ტექნიკურ ბაზას, ვამარაგებთ მას ახალი გაუმჯობესებული მანქანებით, ახალი გაუმჯობესებული კადრებით. ჩვენ ვაშენებთ ახალ ქარხნებსა და ფაბრიკებს, ჩვენ ვახდენთ ძველების რეკონსტრუქციას და ვაფართოებთ მათ, ჩვენ ვავითარებთ მეტალურგიას, ქიმიას, მანქანათმშენებლობას. ამ საფუძველზე იზრდება ქალაქები, მრავლდება ახალი სამრეწველო პუნქტები, ფართოვდება ძველები. ამ ბაზაზე იზრდება მოთხოვნილება სასურსათო პროდუქტებზე, მრეწველობისათვის საჭირო ნედლეულზე. სოფლის მეურნეობაში კი რჩება ძველი იარაღები, მიწის დამუშავების ძველი, მამაპაპური მეთოდები, ძველი, პრიმიტიული, ახლა უკვე უვარგისი ან თითქმის უვარგისი ტექნიკა, სამეურნეო საქმიანობისა და შრომის ძველი წვრილგლეხური ინდივიდუალური ფორმები.

რად ღირს, მაგალითად, ის ფაქტი, რომ რევოლუციამდე ჩვენში იყო დაახლოებით 16 მილიონი კომლი, ახლა კი სულ მცირე 25 მილიონი კომლია? რას მოწმობს ეს, თუ არა იმას, რომ სოფლის მეურნეობა სულ უფრო დაქსაქსულ, დაქუცმაცებულ ხასიათს იღებს? ხოლო დაქსაქსულ წვრილ მეურნეობათა დამახასიათებელი ნიშანი ის არის, რომ მათ არ ძალუძთ სათანადოდ გამოიყენონ ტექნიკა, მანქანები, ტრაქტორები, აგრონომიული მეცნიერების მიღწევები, რომ ისინი მცირესაქონლიანი მეურნეობებია.

აქედან წარმოსდგება სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტთა ნაკლები საქონლიანობა.

აქედან წარმოსდგება ქალაქსა და სოფელს შორის, მრეწველობასა და სოფლის მეურნეობას შორის კავშირის გაწყვეტის საფრთხე.

აქედან წარმოსდგება სოფლის მეურნეობის გაძლიერების, ჩვენი ინდუსტრიის განვითარების ტემპთან მისი შეფარდების აუცილებლობა.

და აი, კავშირის გაწყვეტის ეს საფრთხე რომ არ იყოს, საჭიროა სერიოზულად დავიწყოთ სოფლის მეურნეობის ხელახლა შეიარაღება ახალი ტექნიკის ბაზაზე. მისი ხელახლა შეიარაღებისათვის კი საჭიროა თანდათანობით გავაერთიანოთ დაქუცმაცებული გლეხური ინდივიდუალური მეურნეობანი მსხვილ მეურნეობებად, კოლმეურნეობებად, საჭიროა ვაშენოთ სოფლის მეურნეობა კოლექტიური შრომის ბაზაზე, საჭიროა გავამსხვილოთ კოლექტივები, საჭიროა განვავითაროთ ძველი და ახალი საბჭოთა მეურნეობები, საჭიროა სისტემატურად გამოვიყენოთ კონტრაქტაციის მასობრივი ფორმები სოფლის მეურნეობის ყველა ძირითად დარგში, საჭიროა განვავითაროთ სისტემა მანქანა-ტრაქტორთა სადგურებისა, რომლებიც გლეხობას ეხმარებიან ახალი ტექნიკის ათვისებასა და შრომის კოლექტივიზებაში, — ერთი სიტყვით, საჭიროა თანდათანობით გადავიყვანოთ წვრილი გლეხური ინდივიდუალური მეურნეობანი მსხვილი კოლექტიური წარმოების ბაზაზე, ვინაიდან მხოლოდ საზოგადოებრივი ტიპის მსხვილ წარმოებას შეუძლია მთლიანად გამოიყენოს მეცნიერების მიღწევები და ახალი ტექნიკა და ბუმბერაზული ნაბიჯებით წასწიოს წინ ჩვენი სოფლის მეურნეობის განვითარება.

ეს, რა თქმა უნდა, არ ნიშნავს, რომ ჩვენ უყურადღებოდ უნდა მივატოვოთ ღარიბ და საშუალო გლეხთა ინდივიდუალური მეურნეობა. არა, არ ნიშნავს. ღარიბ და

საშუალო გლეხთა ინდივიდუალური მეურნეობა ასრულებს და უახლოეს მომავალშიც შეასრულებს უპირატეს როლს სურსათითა და ნედლეულით მრეწველობის მომარაგების საქმეში. სწორედ ამიტომ საჭიროა დავეხმაროთ ღარიბ და საშუალო გლეხთა ინდივიდუალურ მეურნეობას, რომელიც ჯერ კიდევ არ არის გაერთიანებული კოლმეურნეობებში.

მაგრამ ეს ნიშნავს, რომ მარტო ინდივიდუალური გლეხური მეურნეობა საკმარისი **აღარ** არის. ამას მოწმობს ჩვენი სიძნელენი პურის დამზადების საქმეში. ამიტომ ღარიბ და საშუალო გლეხთა ინდივიდუალური მეურნეობის განვითარებას უნდა **დაემატოს** მეურნეობის კოლექტიური ფორმებისა და საბჭოთა მეურნეობების ყოველმხრივი განვითარება.

ამიტომ საჭიროა ღარიბ და საშუალო გლეხთა ინდივიდუალურ მეურნეობასა და მეურნეობის კოლექტიურ საზოგადოებრივ ფორმებს შორის გავდოთ ხიდი მასობრივი კონტრაქტაციის სახით, მანქანა-ტრაქტორთა სადგურების სახით, კოოპერაციული საზოგადოებრიობის ყოველნაირად განვითარების სახით, რათა გავუადვილოთ გლეხებს კოლექტიური შრომის რელსებზე გადაიყვანონ თავიანთი წვრილი ინდივიდუალური მეურნეობა.

ეს პირობები თუ არ იქნა, შეუძლებელია სოფლის მეურნეობის სერიოზული განვითარება. ეს პირობები თუ არ იქნა, შეუძლებელია მარცვლეულის პრობლემის გადაჭრა. ეს პირობები თუ არ იქნა, შეუძლებელია გლეხობის ხელმოკლე ფენების ხსნა გაჩანაგებისაგან, სიღატაკისაგან.

დასასრულ, ეს ნიშნავს, რომ ყოველმხრივ უნდა განვავითაროთ ჩვენი ინდუსტრია, როგორც სასოფლო-სამეურნეო წარმოების ძირითადი მასაზრდოებელი წყარო, მისი რეკონსტრუქციის ხაზით, უნდა განვავითაროთ მეტალურგია, ქიმია, მანქანათმშენებლობა, უნდა ვაშენოთ სატრაქ-

ტორო ქარხნები, სასოფლო-სამეურნეო მანქანების ქარხნები და სხვ.

საჭირო არ არის იმის მტკიცება, რომ შეუძლებელია კოლმეურნეობების განვითარება, შეუძლებელია მანქანა-ტრაქტორთა სადგურების განვითარება, თუ გლეხობის ძირითად მასებს არ წავწევთ სამეურნეო საქმიანობის კოლექტიური ფორმებისაკენ მასობრივი კონტრაქტაციის საშუალებით, თუ სოფლის მეურნეობას საკმაო რაოდენობით არ მოვამარაგებთ ტრაქტორებით, სასოფლო-სამეურნეო მანქანებით და სხვ.

მაგრამ მანქანებითა და ტრაქტორებით სოფლის მომარაგება შეუძლებელია, თუ გაძლიერებული ტემპით არ განვავითარებთ ჩვენს ინდუსტრიას. აქედან წარმოსდგება ჩვენი ინდუსტრიის განვითარების სწრაფი ტემპი, რაც კოლექტივიზმის ბაზაზე სოფლის მეურნეობის რეკონსტრუქციის გასაღებს წარმოადგენს.

ასეთია ქალაქისა და სოფლის კავშირის ახალი ფორმების აზრი და მნიშვნელობა.

ბუხარინის ჯგუფი იძულებულია სიტყვიერად აღიაროს კავშირის ახალი ფორმების აუცილებლობა. მაგრამ ეს მხოლოდ **სიტყვიერი** აღიარებაა, რომელიც ნავარაუდევია იმისათვის, რომ კავშირის ახალი ფორმების სიტყვიერი აღიარების დროში შემოგვაპაროს სრულიად **საწინააღმდეგო** რამ. ნამდვილად ბუხარინი ქალაქსა და სოფელს შორის კავშირის ახალი ფორმების წინააღმდეგია. ბუხარინისათვის გამოსავალ პუნქტს წარმოადგენს არა ინდუსტრიის, როგორც სასოფლო-სამეურნეო წარმოების რეკონსტრუქციის ბერკეტის, განვითარების სწრაფი ტემპი, არამედ ინდივიდუალური გლეხური მეურნეობის განვითარება. ის პირველ რიგში აყენებს ბაზრის «ნორმალიზაციას» და ფასების თავისუფალი თამაშის დაშვებას სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტების ბაზარზე, კერძო ვაჭრობის სრული თავისუფლების დაშვებას. აქედან

წარმოსდგება მისი უნდობლობა კოლმეურნეობებისადმი, რაც გამოაშკარავდა მის სიტყვაში ცენტრალური კომიტეტის ივლისის პლენუმზე და მის თეზისებში ცენტრალური კომიტეტის ივლისის პლენუმის წინ. აქედან წარმოსდგება მისი უარყოფითი დამოკიდებულება პურის დამზადების დროს კულაკობის წინააღმდეგ მიმართული საგანგებო ზომების ყველა და ყოველგვარი ფორმისადმი.

ცნობილია, რომ ბუხარინი ისე გაურბის საგანგებო ზომებს, როგორც ეშმაკი საკმეველს.

ცნობილია, რომ ბუხარინი ჯერ კიდევ ვერ მიხვედრილა, რომ ახლანდელ პირობებში კულაკი საკმაო რაოდენობით არ ჩაგვაბარებს პურს ნებაყოფლობით, თვითდინების წესით.

ახლა ეს დამტკიცებულია დამზადების დარგში ჩვენი მუშაობის ორი წლის გამოცდილებით.

მაგრამ როგორ მოვიქცეთ, სასაქონლო პური მაინც რომ არ გვეყოს? ბუხარინი ამაზე გვიპასუხებს: ნუ აწუხებთ კულაკს საგანგებო ზომებით და შემოიტანეთ პური უცხოეთიდანო. იგი ჯერ კიდევ ამ ცოტა ხნის წინათ წინადადებას იძლეოდა შემოგვეტანა უცხოეთიდან 50 მილიონამდე ფუთი პური, ე. ი. ვალუტით 100 მილიონამდე მანეთისა. მაგრამ თუ ვალუტა იმისათვის არის საჭირო, რომ შემოვიტანოთ მოწყობილობა ინდუსტრიისათვის? ბუხარინი ამაზე გვიპასუხებს: უპირატესობა უნდა მივცეთ პურის შემოტანას უცხოეთიდან, მრეწველობისათვის საჭირო მოწყობილობის შემოტანა კი, ალბათ, უკანა რიგში უნდა მოვაქციოთ.

ამრიგად, გამოდის, რომ მარცვლეულის პრობლემის გადაჭრისა და სოფლის მეურნეობის რეკონსტრუქციის საფუძველს წარმოადგენს არა ინდუსტრიის განვითარების სწრაფი ტემპი, არამედ ინდივიდუალური გლეხური მეურნეობის განვითარება, კერძოდ, კულაკური მეურნეობისაც,

თავისუფალი ბაზრისა და იქ ფასების თავისუფალი თამაშის საფუძველზე.

ამრიგად საქმე გვაქვს სამეურნეო პოლიტიკის ორ სხვადასხვა გეგმასთან.

პარტიის გეგმა:

1. ჩვენ ვეწევით მრეწველობის ხელახლა შეიარაღებას (რეკონსტრუქციას).

2. ჩვენ სერიოზულად ვიწყებთ სოფლის მეურნეობის ხელახლა შეიარაღებას (რეკონსტრუქციას).

3. ამისათვის საჭიროა გავაფართოოთ კოლმეურნეობებისა და საბჭოთა მეურნეობების მშენებლობა, მასობრივად გამოვიყენოთ კონტრაქტაცია და მანქანა-ტრაქტორთა სადგურები, როგორც ინდუსტრიასა და სოფლის მეურნეობას შორის **საწარმოო კავშირის** დამყარების საშუალება.

4. რაც შეეხება პურის დამზადების ახლანდელ სიძნელეებს, უნდა ვაღიაროთ, რომ დასაშვებია დროებითი საგანგებო ზომები, განმტკიცებული საშუალო და ღარიბ გლეხთა მასების საზოგადოებრივი მხარდაჭერით, როგორც იმის ერთ-ერთი საშუალება, რომ დავძლიოთ კულაკობის წინააღმდეგობა და მაქსიმალურად გამოვართვათ მას პურის ჭარბი ნაწილი, **რაც საჭიროა** იმისათვის, რომ არ მივმართოთ პურის იმპორტს და შევინარჩუნოთ ვალუტა ინდუსტრიის განვითარებისათვის.

5. ღარიბ და საშუალო გლეხთა ინდივიდუალური მეურნეობა ასრულებს და კვლავაც შეასრულებს უპირატეს როლს სურსათითა და ნედლეულით ქვეყნის მომარაგების საქმეში, მაგრამ მარტო იგი საკმარისი ალარ არის, — ამიტომ ღარიბ და საშუალო გლეხთა ინდივიდუალური მეურნეობის განვითარებას უნდა **დაემატოს** კოლმეურნეობებისა და საბჭოთა მეურნეობების განვითარება, მასობრივი კონტრაქტაცია, მანქანა-ტრაქტორთა სადგურების გაძლიერებული განვითარება, რათა გაადვილდეს კაპიტალისტური ელე-

შენტების განდევნა სოფლის მეურნეობიდან და ინდივიდუალურ გლეხურ მეურნეობათა თანდათანობითი გადაყვანა მსხვილ კოლექტიურ მეურნეობათა რელსებზე, კოლექტიური შრომის რელსებზე.

6. მაგრამ ყოველივე ამას რომ მივაღწიოთ, საჭიროა უწინარეს ყოვლისა გავაძლიეროთ ინდუსტრიის, მეტალურგიის, ქიმიის, მანქანათმშენებლობის, სატრაქტორო ქარხნების, სასოფლო-სამეურნეო მანქანათა ქარხნების და სხვ. განვითარება. უამისოდ შეუძლებელია მარცვლეულის პრობლემის გადაჭრა, ისევე როგორც შეუძლებელია სოფლის მეურნეობის რეკონსტრუქცია.

დასკვნა: **სოფლის მეურნეობის რეკონსტრუქციის გასაღებს წარმოადგენს ჩვენი ინდუსტრიის განვითარების სწრაფი ტემპი.**

ბუხარინის გეგმა:

1. ბაზრის «ნორმალიზაცია», ბაზარზე ფასების თავისუფალი თამაშის დაშვება და პურის ფასების გადიდება, იმისდა მიუხედავად, რომ ამას შეუძლია გამოიწვიოს სამრეწველო საქონლის, ნედლეულის, პურის გაძვირება.

2. ინდივიდუალური გლეხური მეურნეობის ყოველნაირად განვითარება კოლმეურნეობებისა და საბჭოთა მეურნეობების განვითარების ტემპის ერთგვარი შენელების პირობებში (ბუხარინის თეზისები ივლისში, ბუხარინის სიტყვა ივლისის პლენუმზე).

3. დამზადება თვითდინების გზით, რაც ყოველთვის და ყოველგვარ პირობებში გამორიცხავს კულაკობის წინააღმდეგ საგანგებო ზომების თუნდაც ნაწილობრივ გამოყენებას, ამ ზომებს მხარსაც რომ უჭერდეს საშუალო და ღარიბი გლეხობის მასა.

4. თუ პური დაგვაკლდა, 100 მილიონამდე მანეთის პურის შემოტანა უცხოეთიდან.

5. და თუ ვალუტა საკმარისი არ აღმოჩნდა იმისათვის, რომ დაიფაროს პურის შემოტანაც და მრეწველობისათვის საჭირო მოწყობილობის შემოტანაც, მაშინ უნდა შემცირდეს მოწყობილობის შემოტანა, მაშასადამე უნდა შენელდეს ჩვენი ინდუსტრიის განვითარების ტემპიც, — წინააღმდეგ შემთხვევაში ჩვენ მივიღებთ იმას, რომ სოფლის მეურნეობა იწყებს «ერთ ადგილზე ტკეპნას», ანდა იგი «პირდაპირ თავქვე დაეშვება».

დასკვნა: **სოფლის მეურნეობის რეკონსტრუქციის გასაღებს წარმოადგენს ინდივიდუალური გლეხური მეურნეობის განვითარება.**

აი რა მიმართულებას იღებს საქმე, ამხანაგებო!

ბუხარინის გეგმა არის ინდუსტრიის განვითარების ტემპის **შენელების** და ქალაქსა და სოფელს შორის კავშირის ახალი ფორმებისათვის **ძირის გამოთხრის** გეგმა.

ასეთია ჩვენი უთანხმოება.

ზოგჯერ გვეკითხებიან: ხომ არ დავაგვიანეთ კავშირის ახალი ფორმების განვითარება, კოლმეურნეობების, საბჭოთა მეურნეობებისა და სხვ. განვითარება?

არიან ადამიანები, რომლებიც ამტკიცებენ, პარტიამ ეს საქმე სულ ცოტა ორი წლით დააგვიანაო. ეს მართალი არ არის, ამხანაგებო. ეს სრულიად არ არის მართალი. ასე ლაპარაკი შეუძლიათ მხოლოდ «მემარცხენე» მყვირალებს, რომლებსაც წარმოდგენა არა აქვთ სსრ კავშირის ეკონომიკაზე.

რას ნიშნავს დაგვიანება ამ საქმეში? თუ ლაპარაკია კოლმეურნეობებისა და საბჭოთა მეურნეობების აუცილებლობის გათვალისწინებაზე, ეს საქმე ჯერ კიდევ ოქტომბრის გადატრიალების დროს დავიწყეთ. კოლმეურნეობებისა და საბჭოთა მეურნეობების აუცილებლობა პარტიას რომ ჯერ კიდევ მაშინ, ოქტომბრის გადატრიალების პერიოდში ჰქონდა გათვალისწინებული, — ამაში არავითარი ეჭვის შეტანა არ

შეიძლება. ბოლოს, შეიძლება აიღოთ ჩვენი პროგრამა, რომელიც მიიღო პარტიის VIII ყრილობამ (1919 წ. მარტი). იქ მთელი სიცხადით არის გათვალისწინებული კოლმეურნეობებისა და საბჭოთა მეურნეობების აუცილებლობა.

მაგრამ ჩვენი პარტიის ხელმძღვანელი ზედაფენის მიერ კოლმეურნეობებისა და საბჭოთა მეურნეობების აუცილებლობის მარტო გათვალისწინება საკმარისი როდია კოლმეურნეობებისა და საბჭოთა მეურნეობებისათვის **მასობრივი მოძრაობის** განსახორციელებლად და მოსაწყობად. მაშასადამე, ლაპარაკია არა გათვალისწინებაზე, არამედ კოლმეურნეობებისა და საბჭოთა მეურნეობების მშენებლობის გეგმის **განხორციელებაზე**. მაგრამ ასეთი გეგმის განხორციელებისათვის საჭიროა მთელი რიგი პირობები, რომლებიც ჩვენში დღემდე არ არსებობდა და რომლებიც მხოლოდ უკანასკნელ ხანს შეიქმნა.

აი რაშია საქმე, ამხანაგებო.

კოლმეურნეობებისა და საბჭოთა მეურნეობებისათვის მასობრივი მოძრაობის გეგმა რომ განვახორციელოთ, ამისათვის უწინარეს ყოვლისა საჭიროა, რომ ამ საქმეში პარტიის ზედაფენას მხარი დაუჭიროს პირველ რიგში პარტიამ **მასობრივად**. ხოლო ჩვენი პარტია, როგორც ცნობილია, მილიონიანია. მაშასადამე, საჭირო იყო დაგვერწმუნებინა ფართო პარტიული მასები, რომ ხელმძღვანელი ზედაფენის პოლიტიკა სწორია. ეს — პირველი.

შემდეგ, ამისათვის საჭიროა, რომ გლეხობის წიაღში შეიქმნას მასობრივი მოძრაობა კოლმეურნეობებისათვის, რომ გლეხობას კი არ ეშინოდეს კოლმეურნეობებისა, არამედ თვითონ მიდიოდეს კოლმეურნეობებში, როცა იგი გამოცდილებით დარწმუნდება კოლმეურნეობათა უპირატესობაში ინდივიდუალურ მეურნეობასთან შედარებით. ეს კი სერიოზული საქმეა, რომელიც გარკვეულ დროს მოითხოვს. ეს — მეორე.

შემდეგ, ამისათვის საჭიროა, რომ სახელმწიფოს ჰქონდეს საკოლმეურნეო მშენებლობის დასაფინანსებლად, კოლმეურნეობებისა და საბჭოთა მეურნეობების დასაფინანსებლად საჭირო მატერიალური სახსრები. ამ საქმისათვის კი საჭიროა მრავალი ასეული მილიონი მანეთი, ძვირფასო ამხანაგებო. ეს — მესამე.

ბოლოს, ამისათვის საჭიროა, რომ ინდუსტრია ცოტად თუ ბევრად საკმაოდ იყოს განვითარებული, განვითარებული იმდენად, რომ სოფლის მეურნეობა მოამარაგოს მანქანებით, ტრაქტორებით, სასუქით და სხვ.. ეს — მეოთხე.

განა შეიძლება იმის მტკიცება, რომ ორი თუ სამი წლის წინათ ყველა ეს პირობა უკვე გვქონდა? არა, ამის მტკიცება არ შეიძლება.

არ უნდა დავივიწყოთ, რომ ჩვენ ვართ **მმართველი და არა ოპოზიციური** პარტია. ოპოზიციურ პარტიას შეუძლია წამოაყენოს ლოზუნგები, — მე ვლაპარაკობ მოძრაობის ძირითად პრაქტიკულ ლოზუნგებზე, — იმ ანგარიშით, რომ განახორციელოს ისინი ძალაუფლების მოპოვების შემდეგ. ოპოზიციურ პარტიას ბრალს ვერავინ დასდებს იმაში, რომ **იგი** თავის **ძირ**ითად ლოზუნგებს დაუყოვნებლივ არ ახორციელებს, ვინაიდან ყველას ესმის, რომ საჭესთან დგას არა ის, ოპოზიციური პარტია, არამედ სხვა პარტიები.

სულ სხვა პირობებში იმყოფება მმართველი პარტია, როგორსაც ჩვენი ბოლშევიკური პარტია წარმოადგენს. ასეთი პარტიის ლოზუნგები წარმოადგენენ არა უბრალო სააგიტაციო ლოზუნგებს, არამედ რაღაც გაცილებით უფრო მეტს, ვინაიდან მათ აქვთ **პრაქტიკული გადაწყვეტილების** ძალა, **კანონის ძალა,** რომლებიც ახლავე უნდა განხორციელდეს. ჩვენს პარტიას არ შეუძლია წამოაყენოს პრაქტიკული ლოზუნგი და შემდეგ გადადოს მისი განხორციელება. ეს მასების მოტყუება იქნებოდა. პრაქტიკული ლოზუნგი, განსაკუთრებით ისეთი სერიოზული ლოზუნგი რომ წამოაყენო,

როგორიც არის გლეხობის მილიონიანი მასების გადაყვანა კოლექტივიზმის რელსებზე, უნდა გქონდეს მისი პირდაპირი განხორციელების პირობები, ბოლოს, უნდა შექმნა, მოაწყო ეს პირობები. აი რატომ არ არის ჩვენთვის საკმარისი პარტიული ზედაფენის მიერ კოლმეურნეობებისა და საბჭოთა მეურნეობების აუცილებლობის მხოლოდ გათვალისწინება. აი რატომ გვესაჭიროება კიდევ ისეთი პირობები, რომლებიც აუცილებელია ჩვენი ლოზუნგების დაუყოვნებლივ **განხორციელებისათვის, ცხოვრებაში გატარებისათვის.**

იყო თუ არა ჩვენი პარტია **მასობრივად** მზად კოლმეურნეობებისა და საბჭოთა მეურნეობების ყოველმხრივი განვითარებისათვის, ვთქვათ, ორი თუ სამი წლის წინათ? არა, ამისათვის ის ჯერ კიდევ მზად არ იყო. ქალაქსა და სოფელს შორის კავშირის ახალი ფორმებისაკენ სერიოზული მობრუნება პარტიულ მასებში დაიწყო მხოლოდ პურის დამზადების **პირველი** სერიოზული სიძნელეების შემდეგ. საჭირო გახდა ეს სიძნელენი, რომ პარტიას მასობრივად ეგრძნო კავშირის ახალი ფორმების, უწინარეს ყოვლისა კი კოლმეურნეობებისა და საბჭოთა მეურნეობების სწრაფი განვითარების მთელი აუცილებლობა და ამ საქმეში გადაჭრით დაეჭირა მხარი თავისი ცენტრალური კომიტეტისათვის. აი ერთი პირობა, რომელიც წინათ არ გვქონდა და რომელიც ამჟამად მოგვეპოვება.

იყო თუ არა ჩვენში ორი თუ სამი წლის წინათ გლეხობის მილიონიანი მასების სერიოზული მოძრაობა კოლმეურნეობების ან საბჭოთა მეურნეობების სასარგებლოდ? არა, არ იყო. ყველამ იცის, რომ ორი თუ სამი წლის წინათ გლეხობა მტრულად იყო განწყობილი საბჭოთა მეურნეობების მიმართ, ხოლო კოლმეურნეობებს იგი დასცინოდა როგორც არაფრის მაქნის «კომუნიას». ახლა კი? ახლა სხვა საქმეა. ახლა ჩვენ უკვე გვყავს გლეხობის მთელი ფენები, რომლე-

ბიც საბჭოთა მეურნეობებსა და კოლმეურნეობებს უყურებენ როგორც გლეხური მეურნეობისათვის თესლეულით, გაუმჯობესებული პირუტყვით, მანქანებით, ტრაქტორებით დახმარების გაწევის წყაროს. ახლა მხოლოდ მიაწოდე მანქანები და ტრაქტორები, — და კოლმეურნეობების საქმე გაძლიერებული ტემპით წავა წინ.

საიდან წარმოიშვა ასეთი გარდატეხა გლეხობის გარკვეულ, საკმაოდ მნიშვნელოვან ფენებში? რამ შეუწყო მას ხელი?

უწინარეს ყოვლისა კოოპერაციისა და კოოპერაციული საზოგადოებრიობის განვითარებამ. უეჭველია, მძლავრად რომ არ განვითარებულიყო კოოპერაცია, განსაკუთრებით სასოფლო-სამეურნეო კოოპერაცია, რომელმაც გლეხებში შექმნა ფსიქოლოგიური ბაზა კოლმეურნეობების სასარგებლოდ, ჩვენში არ იქნებოდა ის სწრაფვა კოლმეურნეობებისაკენ, რასაც ახლა გლეხობის მთელი ფენები იჩენენ.

აქ დიდი როლი შეასრულა აგრეთვე კარგად მოწყობილი კოლმეურნეობების არსებობამ, რომლებმაც გლეხებს მისცეს იმის კარგი ნიმუშები, თუ როგორ შეიძლება სოფლის მეურნეობის გაუმჯობესება წვრილ გლეხურ მეურნეობათა გაერთიანებით მსხვილ, კოლექტიურ მეურნეობებად.

აქ თავისი როლი შეასრულა აგრეთვე კეთილმოწყობილი საბჭოთა მეურნეობების არსებობამ, რომლებიც ეხმარებოდნენ გლეხებს მეურნეობის გაუმჯობესების საქმეში. მე ალარ ვლაპარაკობ სხვა ფაქტებზე, რომლებიც ყოველი თქვენგანისათვის კარგად არის ცნობილი. აი კიდევ ერთი პირობა, რომელიც არ გვქონდა წინათ და რომელიც ამჟამად გვაქვს.

შემდეგ, განა შეიძლება იმის მტკიცება, რომ ჩვენ ორი თუ სამი წლის წინათ შესაძლებლობა გვქონდა სერიოზულად დაგვეფინანსებინა კოლმეურნეობები და საბჭოთა მეურნეობები, გაგვეღო ამ საქმისათვის ასეულმილიონო-

ბით მანეთი? არა, ამის მტკიცება არ შეიძლება. თქვენ კარგად იცით, რომ ჩვენ არ გვყოფნიდა სახსრები მრეწველობის იმ მინიმუმის განსავითარებლადაც კი, ურომლისოდაც საერთოდ შეუძლებელია რაიმე ინდუსტრიალიზაცია, სოფლის მეურნეობის რეკონსტრუქციაზე რომ არაფერი ვთქვათ. შეგვეძლო თუ არა ჩვენ ეს სახსრები წაგვერთმია მრეწველობისათვის, რომელიც ქვეყნის ინდუსტრიალიზაციის ბაზას წარმოადგენს, და გადაგვეცა კოლმეურნეობებისა და საბჭოთა მეურნეობებისათვის? ცხადია, არ შეგვეძლო. ახლა კი? ახლა ჩვენ გვაქვს სახსრები კოლმეურნეობებისა და საბჭოთა მეურნეობების განსავითარებლად.

დასასრულ, განა შეიძლება იმის მტკიცება, რომ ორი თუ სამი წლის წინათ ინდუსტრიაში უკვე გვქონდა საკმაო ბაზა სოფლის მეურნეობის გაძლიერებული მომარაგებისათვის მანქანებით, ტრაქტორებით და სხვ.? არა, ამის მტკიცება არ შეიძლება. მაშინ ამოცანა ის იყო, რომ შეგვექმნა **ინდუსტრიული ბაზის მინიმუმი** სოფლის მეურნეობის მოსამარაგებლად **მომავალში** მანქანებითა და ტრაქტორებით. სწორედ ამ ბაზის შექმნაზე დაგვეხარჯა მაშინ ჩვენი მცირე ფინანსური სახსრები. ახლა კი? ახლა ჩვენ გვაქვს ეს ინდუსტრიული ბაზა სოფლის მეურნეობისათვის. ყოველ შემთხვევაში იგი, ეს ბაზა, ჩვენში აჩქარებული ტემპით იქმნება.

გამოდის, რომ კოლმეურნეობებისა და საბჭოთა მეურნეობების მასობრივი განვითარებისათვის საჭირო პირობები ჩვენში მხოლოდ უკანასკნელ დროს შეიქმნა.

აი როგორია საქმის ვითარება, ამხანაგებო.

აი რატომ არ შეიძლება ითქვას, რომ ჩვენ დავაგვიანეთ ქალაქსა და სოფელს შორის კავშირის **ახალი ფორმების** განვითარება.

8) ბუხარინი როგორც თეორეტიკოსი

ასეთია, ძირითადად, მემარჯვენე ოპოზიციის თეორეტიკოსის — ბუხარინის — მთავარი შეცდომები ჩვენი პოლიტიკის ძირითად საკითხებში.

ამბობენ, ბუხარინი ჩვენი პარტიის ერთ-ერთი თეორეტიკოსიაო. ეს, რა თქმა უნდა, სწორია. მაგრამ საქმე ის არის, რომ თეორიის მხრივ მას ყველაფერი რიგზე როდი აქვს. ეს ჩანს თუნდაც იქიდან, რომ მან პარტიული თეორიისა და პოლიტიკის საკითხებში დაახვავა მთელი გროვა შეცდომები, რომლებიც ეს-არის დავახასიათე. არ შეიძლება, რომ ეს შეცდომები, შეცდომები კომინტერნის ხაზით, შეცდომები კლასობრივი ბრძოლის, კლასობრივი ბრძოლის გამწვავების, გლეხობის, ახალი ეკონომიური პოლიტიკის, ქალაქსა და სოფელს შორის კავშირის ახალი ფორმების საკითხებში, — არ შეიძლება, რომ ყველა ეს შეცდომა მას შემთხვევით მოსვლოდეს. არა, ეს შეცდომები შემთხვევითი როდია. ისინი, ბუხარინის ეს შეცდომები, გამომდინარეობენ მისი არასწორი თეორიული თვალსაზრისიდან, მისი თეორიული ხარვეზებიდან. დიახ, ბუხარინი თეორეტიკოსია, მაგრამ ის არ არის სავსებით მარქსისტი თეორეტიკოსი, ისეთი თეორეტიკოსია, რომელმაც ჯერ კიდევ უნდა ისწავლოს, რომ მარქსისტი თეორეტიკოსი გახდეს.

მიუთითებენ ამხანაგ ლენინის ცნობილ წერილზე ბუხარინის როგორც თეორეტიკოსის შესახებ. მოდით, წავიკითხოთ ეს წერილი:

«ცენტრალური კომიტეტის ახალგაზრდა წევრებიდან, — ამბობს ლენინი, — რამდენიმე სიტყვა მინდა ვთქვა ბუხარინზე და პიატაკოვზე. ესენი, ჩემი აზრით, ყველაზე თვალსაჩინო ძალებია (ყველაზე ახალგაზრდა ძალებს შორის), და მათ შესახებ მხედველობაში უნდა ვიქონიოთ შემდეგი: ბუხარინი არის პარტიის არა მარტო უძვირფასესი და უთვალსაჩინოესი თეორეტიკოსი, იგი აგრეთვე სამართლიანად ითვ-

ლება მთელი პარტიის საყვარელ პირად, მაგრამ **მისი თეორიული შეხედულებანი ძალიან დიდი ეჭვით შეიძლება მივიჩნიოთ სავსებით მარქსისტულ შეხედულებებად, ვინაიდან მას ახასიათებს რაღაც სქოლასტიკური (მას არასოდეს არ უსწავლია და, ვფიქრობ, სავსებით არასოდეს არ ესმოდა დიალექტიკა)»** * (1926 წ. ივლისის პლენუმის სტენოგრამა, ნაკვ. IV, გვ. 66).

ამრიგად, თეორეტიკოსი უდიალექტიკოდ. თეორეტიკოსი-სქოლასტიკოსი. თეორეტიკოსი, რომლის «თეორიული შეხედულებანი ძალიან დიდი ეჭვით შეიძლება მივიჩნიოთ სავსებით მარქსისტულ შეხედულებებად». ასეთია ბუხარინის თეორიული ფიზიონომიის დახასიათება, რომელიც ლენინმა მოგვცა.

თქვენ თვითონ გესმით, ამხანაგებო, რომ ასეთმა თეორეტიკოსმა ჯერ კიდევ უნდა ისწავლოს. და ბუხარინს რომ ესმოდეს, რომ ის ჯერ კიდევ არ არის სავსებით დასრულებული თეორეტიკოსი, რომ მას კიდევ ესაჭიროება სწავლა, რომ ის ისეთი თეორეტიკოსია, რომელსაც ჯერ კიდევ ვერ შეუთვისებია დიალექტიკა, ხოლო დიალექტიკა მარქსიზმის სულია, — მას რომ ეს ესმოდეს, ის უფრო თავმდაბალი იქნებოდა, და ამით პარტია მხოლოდ მოიგებდა. მაგრამ უბედურება ის არის, რომ ბუხარინს თავმდაბლობა არ მოსდგამს. უბედურება ის არის, რომ მას არა თუ თავმდაბლობა არ მოსდგამს, არამედ იმასაც კი კისრულობს, რომ ასწავლოს ჩვენს მასწავლებელს ლენინს მთელ რიგ საკითხებში და უწინარეს ყოვლისა სახელმწიფოს საკითხში. აი რა არის ბუხარინის უბედურება.

ნება მომეცით ამის გამო მოვიყვანო ლენინსა და ბუხარინს შორის 1916 წელს მომხდარი ცნობილი თეორიული დავა სახელმწიფოს საკითხზე. ამას ჩვენთვის მნიშვნელობა აქვს იმისათვის, რომ გამოვააშკარაოთ როგორც უზომო პრეტენზიები ბუხარინისა, რომელიც აპირებს ასწავლოს

* ხაზგასმა ჩემია. ი. სტ.

ლენინს, ისე ფესვები მისი თეორიული სისუსტისა ისეთ მნიშვნელოვან საკითხებში, როგორიც არის პროლეტარიატის დიქტატურის საკითხი, კლასთა ბრძოლის საკითხი და სხვ.

როგორც ცნობილია, ჟურნალ «ახალგაზრდობის ინტერნაციონალში» [7] 1916 წელს **Nota Bene**-ს ხელმოწერით დაიბეჭდა ბუხარინის სტატია, რომელიც არსებითად მიმართული იყო ამხანაგ ლენინის წინააღმდეგ. ამ სტატიაში ბუხარინი წერს:

«...სრულიად შემცდარია სოციალისტებსა და ანარქისტებს შორის განსხვავების ძიება იმაში, რომ პირველნი სახელმწიფოს მომხრენი არიან, ხოლო მეორენი — წინააღმდეგნი. ნამდვილად განსხვავება იმაში მდგომარეობს, რომ რევოლუციურ სოციალ-დემოკრატიას სურს შოაწყოს ახალი საზოგადოებრივი წარმოება როგორც ცენტრალიზებული, ე. ი. ტექნიკურად ყველაზე უფრო პროგრესული წარმოება, მაშინ როდესაც დეცენტრალიზებული ანარქიული წარმოება იქნებოდა მხოლოდ ნაბიჯის უკან გადადგმა ძველი ტექნიკისაკენ, საწარმოთა ძველი ფორმისაკენ...»

«...სოციალ-დემოკრატიისათვის, რომელიც არის ანდა ყოველ შემთხვევაში უნდა იყოს მასების აღმზრდელი, ახლა უფრო მეტად, ვიდრე ოდესმე, საჭიროა ხაზი გაუსვას თავის პრინციპულ მტრობას სახელმწიფოსადმი... ახლანდელმა ომმა გვიჩვენა, თუ რა ღრმად გაიდგა ფესვები სახელმწიფოებრიობამ მუშათა შეგნებაში».

აკრიტიკებს რა ბუხარინის ამ შეხედულებებს, ლენინი 1916 წელს გამოქვეყნებულ ცნობილ სტატიაში ამბობს:

«ეს არ არის სწორი. ავტორი აყენებს კითხვას, თუ რით განსხვავდება ერთიმეორისაგან სოციალისტებისა და ანარქისტების დამოკიდებულება **სახელმწიფოსადმი**, მაგრამ უპასუხებს **არა** ამ, არამედ **სხვა** კითხვაზე, თუ რით განსხვავდება ერთიმეორისაგან მათი დამოკიდებულება მომავალი საზოგადოების ეკონომიური საფუძვლისადმი. ეს, რა თქმა უნდა, მეტად მნიშვნელოვანი და საჭირო საკითხია. მაგრამ აქედან არ გამომდინარეობს, რომ შეიძლებოდეს დავივიწყოთ ის, რაც **მთავარია** სახელმწიფოსადმი სოციალისტებისა და ანარქისტების დამოკიდებულების განსხვავებაში. სოციალისტები იმის მომხრენი არიან, რომ

თანამედროვე სახელმწიფო და მისი დაწესებულებანი გამოყენებულ იქნას მუშათა კლასის განთავისუფლებისათვის ბრძოლაში, აგრეთვე იმის მომხრენი არიან, რომ სახელმწიფო საჭიროა გამოყენებულ იქნას კაპიტალიზმიდან სოციალიზმზე თავისებური გარდამავალი ფორმისათვის. ასეთ გარდამავალ ფორმას, **ასევე** სახელმწიფოს, წარმოადგენს პროლეტარიატის დიქტატურა. ანარქისტებს სურთ «გააუქმონ» სახელმწიფო, «ააფეთქონ» («sprengen») იგი, როგორც წერს ერთ ადგილას **ამხ. Nota Bene**, შეცდომით მიაწერს რა ამ შეხედულებას სოციალისტებს. სოციალისტები — ავტორს, სამწუხაროდ, ძალიან არასრულად მოჰყავს ენგელსის სიტყვები ამის შესახებ — ცნობენ სახელმწიფოს «კვდომას», თანდათანობით «მიძინებას» ბურჟუაზიის ექსპროპრიაციის **შემდეგ»**...

«სახელმწიფოსადმი «პრინციპულ მტრობას» რომ «ხაზი გაუსვა», საჭიროა მართლაც «ცხადად» გესმოდეს იგი, ავტორს კი სწორედ ეს სიცხადე არ გააჩნია. ხოლო ფრაზა «სახელმწიფოებრიობის ფესვების» შესახებ უკვე სრულიად დაბნეული, არამარქსისტული და არასოციალისტურია. «სახელმწიფოებრიობა» კი არ შეეჯახა სახელმწიფოებრიობის უარყოფას, არამედ ოპორტუნისტული პოლიტიკა (ე. ი. ოპორტუნისტული, რეფორმისტული, ბურჟუაზიული დამოკიდებულება სახელმწიფოსადმი) შეეჯახა რევოლუციურ სოციალ-დემოკრატიულ პოლიტიკას (ე. ი. რევოლუციურ სოციალ-დემოკრატიულ დამოკიდებულებას ბურჟუაზიული სახელმწიფოსადმი და სახელმწიფოს გამოყენებისადმი ბურჟუაზიის წინააღმდეგ მის დასამხობად). ეს სრულიად, სრულიად სხვადასხვა რამეა» (ტ. XIX, გვ. 296).

ვგონებ ცხადია, თუ რაშია აქ საქმე და რა ნახევრად-ანარქისტულ წუმპეში შეტოპა ბუხარინმა!

სტენი. ლენინს მაშინ გაშლილი სახით ჯერ კიდევ არ ჰქონდა ფორმულირებული სახელმწიფოს «აფეთქების» აუცილებლობა. ბუხარინი ანარქისტულ შეცდომებს უშვებდა, მაგრამ მაინც უახლოვდებოდა ამ საკითხის ფორმულირებას.

სტალინი. არა, ახლა ლაპარაკია არა ამაზე, ლაპარაკია საერთოდ სახელმწიფოსადმი დამოკიდებულებაზე, ლაპარაკია იმაზე, რომ, ბუხარინის აზრით, მუშათა კლასი **პრინციპულად** მტრულად უნდა იყოს განწყობილი **ყოველგვარი**

სახელმწიფოსადმი, მათ შორის მუშათა კლასის სახელმწიფოსადმიც.

სტენი. ლენინი მაშინ ლაპარაკობდა მხოლოდ სახელმწიფოს გამოყენებაზე და ბუხარინის წინააღმდეგ მიმართულ კრიტიკაში არაფერს ამბობდა «აფეთქებაზე».

სტალინი. სცდებით: სახელმწიფოს «აფეთქება» მარქსისტული კი არა, ანარქისტული ფორმულაა. გარწმუნებთ, რომ აქ ლაპარაკია იმაზე, რომ მუშებმა ხაზგასმით უნდა აღნიშნონ, ბუხარინის (და ანარქისტების) აზრით, თავიანთი პრინციპული მტრობა ყოველგვარი სახელმწიფოსადმი, მაშასადამე გარდამავალი პერიოდის სახელმწიფოსადმიც, მუშათა კლასის სახელმწიფოსადმი.

სცადეთ ჩააგონოთ ჩვენს მუშებს, რომ მუშათა კლასი პრინციპული მტრობით უნდა გაიმსჭვალოს პროლეტარული დიქტატურისადმი, რომელიც ხომ აგრეთვე სახელმწიფოა.

ბუხარინის პოზიცია, რომელიც მოცემულია «ახალგაზრდობის ინტერნაციონალში» მოთავსებულ მის სტატიაში, არის პოზიცია სახელმწიფოს უარყოფისა კაპიტალიზმიდან სოციალიზმზე გარდამავალ პერიოდში.

ბუხარინს აქ გამოეპარა «წვრილმანი», სახელდობრ — მას გამოეპარა მთელი გარდამავალი პერიოდი, როცა მუშათა კლასს არ შეიძლება არ ჰქონდეს თავისი საკუთარი სახელმწიფო, თუ მას ნამდვილად სურს დათრგუნოს ბურჟუაზია და აშენოს სოციალიზმი. ეს — პირველი.

მეორეც, მართალი არ არის, თითქოს ამხანაგი ლენინი მაშინ თავის კრიტიკაში არ შეჰხებია საერთოდ სახელმწიფოს «აფეთქების», «გაუქმების» თეორიას. ლენინი არა მარტო ეხებოდა ამ თეორიას, როგორც ეს ჩანს ჩემს მიერ მოყვანილი ციტატებიდან, არამედ მან კიდევაც გააკრიტიკა იგი როგორც ანარქისტული თეორია, დაუპირდაპირა მას ბურჟუაზიის დამხობის შემდეგ ახალი სახელმწიფოს,

სახელდობრ — პროლეტარული დიქტატურის სახელმწიფოს **შექმნისა** და **გამოყენების** თეორია.

ბოლოს, არ შეიძლება ერთმანეთში ავურიოთ სახელმწიფოს «აფეთქებისა» და «გაუქმების» ანარქისტული თეორია და **პროლეტარული** სახელმწიფოს «კვდომის», ანუ **ბურჟუაზიულ**-სახელმწიფოებრივი მანქანის «დანგრევის», «დამსხვრევის» მარქსისტული თეორია. ზოგიერთს მიდრეკილება აქვს ერთმანეთში აურიოს ეს ორი სხვადასხვა ცნება და ფიქრობს, რომ ისინი ერთსა და იმავე აზრს გამოხატავენ. მაგრამ ეს არ არის სწორი. ლენინი ემყარებოდა **ბურჟუაზიულ**-სახელმწიფოებრივი მანქანის «დანგრევისა» და **პროლეტარული** სახელმწიფოს «კვდომის» სწორედ მარქსისტულ თეორიას, როცა აკრიტიკებდა საერთოდ სახელმწიფოს «აფეთქებისა» და «გაუქმების» ანარქისტულ თეორიას.

იქნებ ზედმეტი არ იყოს, თუ აქ, მეტი სიცხადისათვის, მოვიყვან ამბ. ლენინის ერთ-ერთ ხელნაწერს სახელმწიფოს შესახებ, რომელიც, როგორც ჩანს, დაწერილია 1916 წლის დამლევს ან 1917 წლის დამდეგს (1917 წ. თებერვლის რევოლუციამდე). ამ ხელნაწერიდან შეიძლება ადვილად დავინახოთ, რომ:

ა) აკრიტიკებდა რა ბუხარინის ნახევრად-ანარქისტულ შეცდომებს სახელმწიფოს საკითხში, ლენინი ემყარებოდა პროლეტარული სახელმწიფოს «კვდომისა» და ბურჟუაზიულ-სახელმწიფოებრივი მანქანის «დანგრევის» მარქსისტულ თეორიას,

ბ) თუმცა ბუხარინი, ლენინის თქმით, «უფრო ახლოა ჰეშმარიტებასთან, ვიდრე კაუცკი», მაგრამ ის მაინც «კაუცკელთა მხილების ნაცვლად ხელს უწყობს მათ თავისი შეცდომებით».

აი ამ ხელნაწერის ტექსტი:

«სახელმწიფოს საკითხში **მეტისმეტად** დიდი მნიშვნელობა აქვს ენგელსის 1875 წლის 18—28 მარტის წერილს **ბებელისადმი.**

აი უმთავრესი ადგილი მთლიანად:

«...თავისუფალი სახალხო სახელმწიფო გადაიქცა თავისუფალ სახელმწიფოდ. ამ სიტყვების გრამატიკული აზრით, თავისუფალი სახელმწიფო ისეთი სახელმწიფოა, რომელშიც სახელმწიფო თავისუფალია თავის მოქალაქეთა მიმართ, ე. ი. ისეთი სახელმწიფოა, სადაც დესპოტური მთავრობაა. **საჭიროა უკუგდებულ იქნას მთელი ეს ლაყბობა სახელმწიფოს შესახებ,** განსაკუთრებით კომუნის შემდეგ, **რომელიც აღარ იყო სახელმწიფო პირდაპირი აზრით.** ანარქისტები უკვე კარგა ხანია თვალში გვჩრიდნენ «სახალხო სახელმწიფოს», თუმცა უკვე მარქსის თხზულება პრუდონის წინააღმდეგ, ხოლო შემდეგ «კომუნისტური მანიფესტი» პირდაპირ გვეუბნებიან, რომ **სოციალისტური საზოგადოებრივი წყობილების შემოღების შემდეგ სახელმწიფო თავისთავად იშლება (sich auflöst) და ქრება.** ვინაიდან სახელმწიფო არის მხოლოდ გარდამავალი დაწესებულება, რომლითაც უნდა ვისარგებლოთ ბრძოლაში, რევოლუციაში, რათა ძალით დავთრგუნოთ ჩვენი მოწინააღმდეგენი, ამიტომ ლაპარაკი თავისუფალ სახალხო სახელმწიფოზე სრული უაზრობაა: სანამ პროლეტარიატს კიდევ **სჭირდება** (ხაზგასმა ენგელსისაა) სახელმწიფო, ის სჭირდება მას **არა თავისუფლების ინტერესებისათვის, არამედ თავის მოწინააღმდეგეთა დათრგუნვის ინტერესებისათვის, ხოლო როცა შესაძლებელი ხდება თავისუფლებაზე ლაპარაკი, მაშინ სახელმწიფო, როგორც ასეთი, აღარ არსებობს.** ამიტომ ჩვენი წინადადება იქნებოდა სიტყვა **სახელმწიფოს** (ხაზგასმა ენგელსისაა) ნაცვლად ყველგან ხმარებულ იქნას სიტყვა: **«თემი»** (Gemeinwesen), ძველი საუცხოო გერმანული სიტყვა, რომელიც შეესაბამება ფრანგულ სიტყვას «კომუნა»».

შეიძლება ითქვას, რომ ეს ყველაზე შესანიშნავი და, ალბათ, ყველაზე მკვეთრი ადგილია, ასე ვთქვათ, «სახელმწიფოს **წინააღმდეგ**» მარქსისა და ენგელსის თხზულებებში.

(1) «საჭიროა უკუგდებულ იქნას მთელი ლაყბობა სახელმწიფოს შესახებ».

(2) «კომუნა **აღარ** იყო სახელმწიფო პირდაპირი აზრით» (მაშ რა იყო? გარდამავალი ფორმა სახელმწიფოდან არასახელმწიფოსაკენ, ცხადია!).

(3) ანარქისტები უკვე კარგა ხანია «თვალში გვჩრიდნენ» (**in die Zähne geworfen**, სიტყვასიტყვით — სახეში გვირტყამდნენ) «სახალხო **სახელმწიფოს**» (მაშასადამე, მარქსსა და ენგელსს რცხვენოდათ თავიანთი

გერმანელი მეგობრების ამ აშკარა შეცდომისა; — მაგრამ იგი მათ მიაჩნდათ, და, რა თქმა უნდა, **მაშინდელი პირობების მიხედვით** მართებულადაც მიაჩნდათ, გაცილებით ნაკლებ მნიშვნელოვან შეცდომად, ვიდრე ანარქისტების შეცდომა. ეს NB!!).

(4) სახელმწიფო «თავისთავად ირღვევა («იშლება») (**Nota Bene**) და ქრება»... (შეად. შემდეგ: «კვდება») «სოციალისტური საზოგადოებრივი წყობილების შემოღების შემდეგ»...

(5) სახელმწიფო არის «დროებითი დაწესებულება», რომელიც საჭიროა «ბრძოლაში, რევოლუციაში»... (საჭიროა, რა თქმა უნდა, **პროლეტარიატისათვის**)...

(6) სახელმწიფო საჭიროა **არა თავისუფლებისათვის**, არამედ **პროლეტარიატის მოწინააღმდეგეთა დათრგუნვისათვის** (**Niederhaltung**, პირდაპირი აზრით, ნიშნავს არა დათრგუნვას, არამედ რესტავრაციისაგან შეკავებას, მორჩილებაში ყოლას).

(7) როცა თავისუფლება იქნება, მაშინ აღარ იქნება სახელმწიფო.

(8) «ჩვენი» (ე. ი. ენგელსისა და **მარქსის**) წინადადება იქნებოდა **«ყველგან»** (პროგრამაში) «სახელმწიფოს» ნაცვლად ხმარებულ იქნას სიტყვა «თემი» (**Gemeinwesen**), «კომუნა»!!!

აქედან ჩანს, თუ როგორ გაავულგარეს, შებღალეს მარქსი და ენგელსი არა მარტო ოპორტუნისტებმა, არამედ კაუცკიმაც.

ოპორტუნისტებმა ამ 8 უდიადეს აზრში ვერც ერთი **ვერ** გაიგეს!!

მათ აიღეს აწმყოს **მხოლოდ** პრაქტიკული საჭიროება: გამოიყენონ პოლიტიკური ბრძოლა, გამოიყენონ **თანამედროვე** სახელმწიფო პროლეტარიატის გასაწვრთნელად და აღსაზრდელად, «დათმობათა გამოსაგლეჯად». ეს მართალია (ანარქისტების წინააღმდეგ), მაგრამ ეს მარქსიზმის მხოლოდ $^1/_{100}$-ია, თუ შეიძლება ასე არითმეტიკულად გამოითქვას.

თავის პროპაგანდისტულ და საერთოდ პუბლიცისტურ მუშაობაში კაუცკიმ სავსებით მიჩქმალა (თუ დაავიწყდა? თუ ვერ გაიგო?) 1, 2, 5, 6, 7, 8 პუნქტები და მარქსის **«Zerbrechen»** (პანეკუკთან პოლემიკის დროს 1912 თუ 1913 წელს (იხ. ქვემოთ, გვ. 45 — 47) კაუცკი უკვე სავსებით ჩაეფლო ოპორტუნიზმში ამ საკითხის გამო).

ანარქისტებისაგან ჩვენ განგვასხვავებს (α) სახელმწიფოს გამოყენება **ახლა** და (β) პროლეტარიატის **რევოლუციის** დროს (**«პროლეტარიატის დიქტატურა»**) — პრაქტიკისათვის უმნიშვნელოვანესი პუნქტები, მაშინვე. (სწორედ ისინი **დაავიწყდა** ბუხარინს!).

ოპორტუნისტებისაგან — უფრო ღრმა, «უფრო მარადიული» **ჰეშმარიტებანი** (აა) სახელმწიფოს «დროებითი» ხასიათის შესახებ, (ბბ) ამჟამად მასზე **«ლაყბობის» მავნეობის** შესახებ, (გგ) **პროლეტარიატის** დიქტატურის არასავსებით სახელმწიფოებრივი ხასიათის შესახებ, (დდ) სახელმწიფოსა და თავისუფლების წინააღმდეგობის შესახებ, (ეე) სახელმწიფოს ნაცვლად «თემის» უფრო სწორი იდეის (ცნების, საპროგრამო ტერმინის) შესახებ, (ვვ) ბიუროკრატიულ-სამხედრო მანქანის «დამსხვრევის» (Zerbrechen) შესახებ.

არ უნდა დავივიწყოთ კიდევ, რომ **პროლეტარიატის დიქტატურას** გერმანიის აშკარა ოპორტუნისტები (ბერნშტეინი, კოლბი etc.) პირდაპირ უარყოფენ, ხოლო ოფიციალური პროგრამა და კაუცკი უარყოფენ **არაპირდაპირ**, დუმან რა მის შესახებ ყოველდღიურ აგიტაციაში და **ითმენენ** რა კოლბებისა და კომპანიის რენეგატობას.

1916 წ. აგვისტოში ბუხარინს მისწერეს: «აცალე **მომწიფება** შენს აზრებს სახელმწიფოს შესახებ». მან კი **არ აცალა** მომწიფება, გამოძვრა პრესაში როგორც **«Nota Bene»** და ეს ისე მოიმოქმედა, რომ კაუცკელთა მხილების ნაცვლად **ხელი შეუწყო მათ** თავისი `შეცდომებით!! არსებითად კი ბუხარინი უფრო ახლოა ჰეშმარიტებასთან, ვიდრე კაუცკი» [8].

ასეთია სახელმწიფოს საკითხის გამო თეორიული დავის მოკლე ისტორია.

საქმე თითქოს ცხადია: ბუხარინმა დაუშვა ნახევრად-ანარქისტული შეცდომები, — დროა გამოასწოროს ეს შეცდომები და შემდგომ გაჰყვეს ლენინის გზას. მაგრამ მხოლოდ ლენინელებს შეუძლიათ ასე იფიქრონ. ბუხარინი, თურმე, როდი ეთანხმება ამას. პირიქით, ის ამტკიცებს, რომ ცდებოდა არა ის, არამედ ლენინი, რომ ის კი არ წასულა ან უნდა წავიდეს ლენინის გზით, არამედ, პირიქით, ლენინი გახდა იძულებული ბუხარინის გზას გაჰყოლოდა.

ეს დაუჯერებლად მიგაჩნიათ, ამხანაგებო? მაშ მოისმინეთ კიდევ. 1916 წელს მომხდარი ამ დავის დროიდან 9 წლის შემდეგ, რომელთა განმავლობაშიც ბუხარინი დუმდა, **ლენინის გარდაცვალებიდან ერთი წლის შემდეგ,** სახელ-

დობრ 1925 წელს, ბუხარინი კრებულში «სამართლის რევოლუცია» ათავსებს სტატიას «იმპერიალისტური სახელმწიფოს თეორიისათვის», რომელიც თავის დროზე არ მიიღო დასაბეჭდად «სოციალ-დემოკრატის კრებულის» [9] რედაქციამ (ესე იგი ლენინმა); ამ სტატიის **შენიშვნაში** ბუხარინი პირდაპირ აცხადებს, რომ ამ დავაში მართალი იყო არა ლენინი, არამედ ის, ბუხარინი. ეს შეიძლება დაუჯერებლად მოგეჩვენოთ, მაგრამ ეს ფაქტია, ამხანაგებო.

მოისმინეთ ამ შენიშვნის ტექსტი:

««ახალგაზრდობის ინტერნაციონალში» მოთავსებული სტატიის წინააღმდეგ შენიშვნით გამოვიდა ვ. ი. (ესე იგი ლენინი). მკითხველები ადვილად დაინახავენ, რომ მე არ მქონია შეცდომა, რომელსაც მომაწერდნენ, ვინაიდან მე ნათლად ვხედავდი პროლეტარიატის დიქტატურის აუცილებლობას; მეორე მხრივ, ილიჩის შენიშვნიდან ჩანს, რომ ის მაშინ **არასწორად უდგებოდა დებულებას სახელმწიფოს** (რა თქმა უნდა, ბურჟუაზიული სახელმწიფოს) **«აფეთქების» შესახებ, ამ საკითხს ურევდა პროლეტარიატის დიქტატურის კვდომის საკითხში** *. იქნებ, მაშინ უფრო უნდა განმევითარებინა თემა დიქტატურის შესახებ. მაგრამ თავის გასამართლებლად შემიძლია ვთქვა, რომ **მაშინ** ისე საყოველთაოდ იყო გავრცელებული ბურჟუაზიული სახელმწიფოს სოციალ-დემოკრატიული ქება-დიდება, რომ ბუნებრივი იყო მთელი ყურადღების მიპყრობა ამ მანქანის **აფეთქების** საკითხისადმი.

როცა ამერიკიდან რუსეთში ჩამოვედი და ნადეჟდა კონსტანტინეს ასული ვნახე (ეს იყო ჩვენს არალეგალურ VI ყრილობაზე, და ამ დროს ვ. ი. იმალებოდა), მისი პირველი სიტყვები იყო: «ვ. ი. მთხოვა გადმოგცეთ, რომ სახელმწიფოს **საკითხში** მას **ახლა თქვენთან უთანხმოება არა აქვს**». ამ საკითხზე მუშაობის დროს **ილიჩი მივიდა იმავე დასკვნებამდე** * «აფეთქების» შესახებ, მაგრამ მან ეს თემა და შემდეგ დიქტატურის შესახებ მოძღვრებაც იმდენად განავითარა, რომ მთელი ეპოქა შექმნა თეორიული აზრის განვითარებაში ამ მიმართულებით».

ასე წერს ლენინზე ბუხარინი ლენინის გარდაცვალებიდან **ერთი წლის შემდეგ.**

---

* ხაზგასმა ჩემია. **ი. სტ.**

აი ნიმუში სწავლამოუთავებელი თეორეტიკოსის ჰიპერტროფირებული პრეტენზიულობისა!

სავსებით შესაძლებელია, რომ ნადეჟდა კონსტანტინეს ასულმა მართლაც უთხრა ბუხარინს ის, რასაც აქ ბუხარინი წერს. მაგრამ რა გამომდინარეობს აქედან? აქედან მხოლოდ ერთი რამ გამომდინარეობს, რომ ლენინს ერთგვარი საფუძველი ჰქონდა ეფიქრა, რომ ბუხარინმა უარყოს ან მზად არის უარყოს თავისი შეცდომები. ეს არის და ეს. მაგრამ ბუხარინმა სხვანაირად განსაჯა. მან გადაწყვიტა, რომ ამიერიდან სახელმწიფოს მარქსისტული თეორიის შემქმნელად, ან ყოველ შემთხვევაში სულისჩამდგმელად, უნდა ჩაითვალოს არა ლენინი, არამედ ის, ე. ი. ბუხარინი.

დღემდე ჩვენს თავს ვთვლიდით და კვლავაც ვთვლით ლენინელებად. ახლა კი გამოდის, რომ, თურმე, ლენინიც და ჩვენც, მისი მოწაფეები, ბუხარინელები ვყოფილვართ. ცოტა არ იყოს სასაცილოა, ამხანაგებო. მაგრამ რა გაეწყობა, როცა საქმე გაქვს ბუხარინის გაბერილ პრეტენზიულობასთან.

შეიძლება ვიფიქროთ, რომ ბუხარინს წამოსცდა ეს სიტყვები ზემოაღნიშნული სტატიის შენიშვნაში, რომ მან სისულელე თქვა და შემდეგ დაივიწყა იგი. მაგრამ ეს, თურმე, არ არის სწორი. ბუხარინი ამას, თურმე, სავსებით სერიოზულად ამბობდა. ეს თუნდაც იქიდან ჩანს, რომ ბუხარინის ის განცხადება ლენინის **შეცდომებზე** და ბუხარინის **სიმართლეზე**, რომლითაც იგი გამოვიდა ამ შენიშვნაში, ხელმეორედ გამოქვეყნდა ამას წინათ, სახელდობრ 1927 წელს, ესე იგი ლენინის წინააღმდეგ ბუხარინის პირველი გამოსვლიდან ორი წლის შემდეგ, მარეცკის ბიოგრაფიულ ნარკვევში ბუხარინის შესახებ, ამასთან ბუხარინს ფიქრადაც არ მოსვლია პროტესტი განეცხადებინა მარეცკის ასეთი... გამბედაობის წინააღმდეგ. ცხადია, რომ ბუხარინის

გამოსვლა ლენინის წინააღმდეგ არ შეიძლება შემთხვევითად ჩაითვალოს.

ამრიგად, გამოდის, რომ მართალია ბუხარინი, და არა ლენინი, რომ სახელმწიფოს მარქსისტული თეორიის სულისჩამდგმელია არა ლენინი, არამედ ბუხარინი.

ასეთია, ამხანაგებო, ბუხარინის თეორიულ ნაღრძობთა და თეორიულ პრეტენზიათა სურათი.

და ამ ადამიანს ყოველივე ამის შემდეგ გამბედაობა ჰყოფნის თქვას აქ თავის სიტყვაში, რომ ჩვენი პარტიის თეორიულ გეზში «რაღაც სიდამპლეა», რომ ჩვენი პარტიის თეორიულ გეზში არის გადახრა ტროცკიზმისაკენ!

და ამას ამბობს სწორედ ის ბუხარინი, რომელიც უშვებს (და წარსულშიც უშვებდა) მთელ რიგ უაღრესად უხეშ თეორიულ და პრაქტიკულ შეცდომებს, რომელიც დიდი ხანი არ არის, რაც ტროცკის შეგირდი იყო, რომელიც ჯერ კიდევ გუშინ ლენინელების წინააღმდეგ ტროცკისტებთან ბლოკს ეძებდა და მათთან უკანა კარიდან დარბოდა!

განა ეს სასაცილო არ არის, ამხანაგებო?

თ) ხუთწლედი თუ ოთწლედი

ახლა ნება მომეცით გადავიდე რიკოვის სიტყვაზე. თუ ბუხარინი ცდილობდა თეორიულად დაესაბუთებინა მემარჯვენე გადახრა, რიკოვი თავის სიტყვაში ცდილობს ამ საქმეს საფუძვლად დაუდოს პრაქტიკული წინადადებანი და გვაშინებს «საშინელი ამბებით» იმ სიძნელეთა სფეროდან, რომლებიც გვაქვს სოფლის მეურნეობის ხაზით. ეს იმას როდი ნიშნავს, რომ რიკოვი არ შეჰხებია თეორიულ საკითხებს. არა, ის მათ შეეხო. მაგრამ, შეეხო რა მათ, სულ ცოტა ორი სერიოზული შეცდომა დაუშვა.

ხუთწლიანი გეგმის შესახებ თავის რეზოლუციის პროექტში, რომელიც პოლიტბიუროს კომისიამ უარყო, რი-

კოვი ამბობს, რომ «ხუთწლიანი გეგმის ცენტრალური იდეა მდგომარეობს სახალხო შრომის ნაყოფიერების ზრდაში». მიუხედავად იმისა, რომ პოლიტბიუროს კომისიამ უარყო ეს სრულიად **უმართებულო** გეზი, რიკოვი იცავდა მას აჭ თავის სიტყვაში.

მართალია თუ არა, რომ **საბჭოთა ქვეყანაში** ხუთწლიანი გეგმის ცენტრალურ იდეას შრომის ნაყოფიერების ზრდა შეადგენს? არა, არ არის მართალი. ჩვენ ხომ სახალხო შრომის ნაყოფიერების **ყოველგვარი** ზრდა არ გვესაჭიროება. ჩვენ გვესაჭიროება სახალხო შრომის ნაყოფიერების **გარკვეული** ზრდა, სახელდობრ — ისეთი ზრდა, რომელიც უზრუნველყოფს **სახალხო მეურნეობის სოციალისტური სექტორის სისტემატურ უპირატესობას კაპიტალისტურ სექტორთან შედარებით.** ხუთწლიანი გეგმა, რომელიც ამ ცენტრალურ იდეას ივიწყებს, ხუთწლიანი გეგმა კი არა, ხუთწლიანი აბდაუბდაა.

შრომის ნაყოფიერების ზრდით საერთოდ დაინტერესებულია ყოველგვარი საზოგადოება, კაპიტალისტურიც და წინაკაპიტალისტურიც. **საბჭოთა** საზოგადოება სწორედ იმით განსხვავდება ყოველგვარი სხვა საზოგადოებისაგან, რომ ის დაინტერესებულია შრომის ნაყოფიერების არა ყოველგვარი ზრდით, არამედ ისეთი ზრდით, რომელიც უზრუნველყოფს მეურნეობის სოციალისტური ფორმების უპირატესობას მეურნეობის სხვა ფორმებთან და უწინარეს ყოვლისა კაპიტალისტურ ფორმებთან შედარებით, რომელიც ამრიგად უზრუნველყოფს მეურნეობის კაპიტალისტური ფორმების დაძლევასა და განდევნას. რიკოვმა კი დაივიწყა **საბჭოთა** საზოგადოების განვითარების ხუთწლიანი გეგმის ეს მართლაც ცენტრალური იდეა. ეს არის მისი პირველი თეორიული შეცდომა.

მისი მეორე შეცდომა ის არის, რომ იგი არ განასხვავებს ან არ სურს გაიგოს, თუ რა განსხვავებაა საქონელბრუნვის თვალსაზრისით, ვთქვათ, კოლმეურნეობასა და ყოველგვარ ინდივიდუალურ მეურნეობას, კერძოდ ინდივიდუალურ კაპიტალისტურ მეურნეობას შორის. რიკოვი გვარწმუნებს, რომ პურის ბაზარზე საქონელბრუნვის თვალსაზრისით, პურის მიღების თვალსაზრისით ის ვერ ხედავს განსხვავებას კოლმეურნეობასა და პურის კერძო მფლობელს შორის, მაშასადამე, მისთვის სულ ერთია, პურს კოლმეურნეობისაგან ვყიდულობთ, კერძო მფლობელისაგან თუ პურის რომელიმე არგენტინელი შემსყიდველისაგან. ეს სრულიად არ არის მართალი. ეს არის ფრუმკინის ცნობილი განცხადების გამეორება, რომელიც ერთ დროს გვარწმუნებდა, რომ მისთვის სულ ერთია, სად ვიყიდით და ვისგან ვიყიდით პურს, კერძო ვაჭრისაგან თუ კოლმეურნეობისაგან.

ეს არის პურის ბაზარზე კულაკური მახინაციების დაცვის, რეაბილიტაციის, გამართლების შენიღბული ფორმა. ის ფაქტი, რომ ეს დაცვა საქონელბრუნვის თვალსაზრისით წარმოებს, — ეს ფაქტი არ ცვლის იმ გარემოებას, რომ ეს მაინც გამართლებაა კულაკური მახინაციებისა პურის ბაზარზე. თუ საქონელბრუნვის თვალსაზრისით განსხვავება არ არსებობს მეურნეობის კოლექტიურ და არაკოლექტიურ ფორმებს შორის, მაშინ განა ღირს განვავითაროთ კოლმეურნეობები, განა ღირს მივცეთ მათ შეღავათები, განა ღირს ხელი მოვკიდოთ სოფლის მეურნეობაში კაპიტალისტური ელემენტების დაძლევის ძნელ ამოცანას? ცხადია, რიკოვმა უმართებულო გეზი აიღო. ეს არის მისი მეორე თეორიული შეცდომა.

მაგრამ ეს — გაკვრით. გადავიდეთ პრაქტიკულ საკითხებზე, რომლებიც დაყენებულია რიკოვის სიტყვაში.

რიკოვი აქ ამტკიცებდა, რომ ხუთწლიან გეგმას გარდა საჭიროა კიდევ მეორე, პარალელური გეგმა, სახელდობრ — სოფლის მეურნეობის განვითარების ორწლიანი გეგმა. ამ წინადადებას პარალელური ორწლიანი გეგმის შესახებ იგი სოფლის მეურნეობაში არსებული სიძნელეებით ასაბუთებდა. ის ამბობდა: ხუთწლიანი გეგმა კარგი საქმეა, და მე მხარს ვუჭერ მას, მაგრამ თუ ამავე დროს გვექნება სოფლის მეურნეობის ორწლიანი გეგმა, ეს უფრო უკეთესი იქნება, — წინააღმდეგ შემთხვევაში სოფლის მეურნეობის საქმე შეფერხდებაო.

ერთი შეხედვით ეს წინადადება თითქოს ცუდს არაფერს წარმოადგენს. მაგრამ თუ საქმეს ჩავუკვირდებით, გამოდის, რომ სოფლის მეურნეობის ორწლიანი გეგმა მოგონილია იმისათვის, რომ ხაზი გაესვას ხუთწლიანი გეგმის არარეალურ, კანცელარიულ ხასიათს. შეგვეძლო თუ არა დავთანხმებოდით ამას? არა, არ შეგვეძლო. ჩვენ ვეუბნებოდით რიკოვს: თუ თქვენ უკმაყოფილო ხართ ხუთწლიანი გეგმით სოფლის მეურნეობის ხაზით, თუ არასაკმაოდ მიგაჩნიათ ის ასიგნობები, რომლებიც ხუთწლიანი გეგმით სოფლის მეურნეობის განვითარებისათვის არის განკუთვნილი, მაშინ პირდაპირ გვითხარით, როგორია თქვენი დამატებითი წინადადებანი, თქვენი დამატებითი დაბანდებანი, — ჩვენ თანახმა ვართ შევიტანოთ ხუთწლიან გეგმაში ეს დამატებითი დაბანდებანი სოფლის მეურნეობისათვის. და მერე რა გამოირკვა? გამოირკვა, რომ რიკოვს არა აქვს არავითარი დამატებითი წინადადებანი სოფლის მეურნეობისათვის დამატებით დაბანდებათა შესახებ. იბადება კითხვა: მაშ რა საჭიროა სოფლის მეურნეობის პარალელური ორწლიანი გეგმა?

შემდეგ ჩვენ მას ვეუბნებოდით: ხუთწლიან გეგმას გარდა არის კიდევ წლიური გეგმები, რომლებიც ხუთწლიანი

გეგმის ნაწილს წარმოადგენენ, — მოდით შევიტანოთ პირველი ორი წლის წლიურ გეგმებში ის დამატებითი კონკრეტული წინადადებანი სოფლის მეურნეობის განვითარების ხაზით, რომლებიც თქვენ გაქვთ, თუ კი საერთოდ გაქვთ ისინი. და მერე რა გამოირკვა? გამოირკვა, რომ დამატებითი ასიგნობების ასეთი კონკრეტული გეგმები რიკოვს არა აქვს.

მაშინ ჩვენ მივხვდით, რომ რიკოვის წინადადება ორწლიანი გეგმის შესახებ გულისხმობს არა სოფლის მეურნეობის განვითარებას, არამედ სურვილს — ხაზი გაესვას ხუთწლედის არარეალურ, კანცელარიულ ხასიათს, სურვილს — სახელი გაუტეხოს ხუთწლედს. «სულისათვის», საჩვენებლად — ხუთწლიანი გეგმა, საქმისათვის, პრაქტიკული მუშაობისათვის — ორწლიანი გეგმა, — აი რა სტრატეგია გამოუვიდა რიკოვს. ორწლიანი გეგმა რიკოვმა იმისთვის წამოაყენა, რომ შემდეგ, ხუთწლიანი გეგმის პრაქტიკული განხორციელების მსვლელობაში, ხუთწლედისათვის დაეპირისპირებინა ორწლედი, გადაეკეთებინა ხუთწლედი და შეეგუებინა იგი ორწლიანი გეგმისათვის, შეეკვეცა და შეემცირებინა ასიგნობები ინდუსტრიის საქმისათვის.

აი რა მოსაზრებებით უარვყავით რიკოვის წინადადება ორწლიანი პარალელური გეგმის შესახებ.

ი) ნათესი ფართობების საკითხი

რიკოვი აქ აშინებდა პარტიას და გვარწმუნებდა, სსრ კავშირში ნათეს ფართობებს სისტემატური შემცირების ტენდენცია აქვთო. ამასთან იგი თითს იშვერდა პარტიისაკენ და გადაკვრით ამბობდა, ნათესი ფართობების შემცირება პარტიის პოლიტიკის ბრალიაო. იგი პირდაპირ არ ამბობდა, რომ ჩვენში საქმე სოფლის მეურნეობის დეგრადაციისაკენ

მიდის. მაგრამ მისი სიტყვა ისეთ შთაბეჭდილებას ტოვებს, თითქოს ჩვენში დეგრადაციის მსგავსი რამ ხდებოდეს.

მართალია თუ არა, რომ ნათეს ფართობებს სისტემატური შემცირების ტენდენცია აქვთ? არა, არ არის მართალი. რიკოვმა მოიყვანა აქ საშუალო რიცხვები ჩვენი ქვეყნის ნათესი ფართობების შესახებ. მაგრამ საშუალო რიცხვთა მეთოდი, რომელიც შესწორებული არ არის ცნობებით რაიონების მიხედვით, არ შეიძლება განხილულ იქნას როგორც მეცნიერული მეთოდი.

იქნებ რიკოვს როდისმე წაუკითხავს ლენინის «კაპიტალიზმის განვითარება რუსეთში». თუ წაუკითხავს, უნდა ახსოვდეს, როგორ ლანძღავს ლენინი იქ ბურჟუაზიულ ეკონომისტებს, რომლებიც სარგებლობენ ნათესი ფართობების ზრდის საშუალო რიცხვთა მეთოდით და უგულებელყოფენ ცნობებს რაიონების მიხედვით. უცნაურია, რომ რიკოვი ახლა იმეორებს ბურჟუაზიული ეკონომისტების შეცდომებს. და აი, თუ განვიხილავთ ნათესი ფართობების მოძრაობას რაიონების მიხედვით, ე. ი. თუ საქმეს მეცნიერულად მივუდგებით, გამოდის, რომ ზოგ რაიონში ნათესი ფართობები **სისტემატურად** იზრდება, ზოგში კი — **ხანდახან** მცირდება, უმთავრესად მეტეოროლოგიური პირობების გამო, ამასთან არ მოიპოვება ისეთი ცნობები, რომლებიც მოწმობდნენ, რომ სადმე, პურის თუნდაც ერთ-ერთ სერიოზულ რაიონში, ნათესი ფართობების **სისტემატური** შემცირება გვქონდეს.

მართლაც, იმ რაიონებში, სადაც ყინვები ან გვალვა იყო, მაგალითად უკრაინის ზოგიერთ ოლქში, ნათესი ფართობები უკანასკნელ ხანს შემცირდა...

ხმა. არა მთელ უკრაინაში.

შლიხტერი. უკრაინაში ნათესი ფართობები 2,7%-ით გაიზარდა.

სტალინი. მე მხედველობაში მაქვს უკრაინის ველიანი ზოლი. სხვა რაიონებში კი, ვთქვათ, ციმბირში, ვოლგისპირეთში, ყაზახეთში, ბაშკირეთში, სადაც ცუდი კლიმატური პირობები არ იყო, ნათესი ფართობები სისტემატურად იზრდება.

რით აიხსნება, რომ ზოგ რაიონში ნათესი ფართობები სისტემატურად იზრდება, ზოგში კი — ხანდახან მცირდება? მართლაცდა ხომ არ შეიძლება იმის მტკიცება, რომ პარტიის პოლიტიკა უკრაინაში ერთია, ხოლო სსრ კავშირის ალმოსავლეთ ნაწილსა ან ცენტრში — სხვა. ეს ხომ აბსურდია, ამხანაგებო. ცხადია, კლიმატურ პირობებს აქ მცირე მნიშვნელობა როდი აქვთ.

მართალია, კულაკები ამცირებენ ნათეს ფართობებს, კლიმატური პირობებისაგან დამოუკიდებლად. ამაში, შეიძლება ითქვას, «ბრალი მიუძღვის» პარტიის პოლიტიკას, რომელიც იმაში მდგომარეობს, რომ ხელი შეუწყოს ღარიბი და საშუალო გლეხობის მასებს კულაკობის წინააღმდეგ. მაგრამ აქედან რა გამომდინარეობს? განა ჩვენ როდისმე გვიკისრია ისეთი პოლიტიკის წარმოება, რომელიც დააკმაყოფილებდა სოფლის ყველა სოციალურ ჯგუფს, მათ შორის კულაკებსაც? და საერთოდ, განა ჩვენ შეგვიძლია ვაწარმოოთ ისეთი პოლიტიკა, რომელიც დააკმაყოფილებდა ექსპლოატატორებსაც და ექსპლოატირებულებსაც, თუ კი საერთოდ გვინდა ვაწარმოოთ მარქსისტული პოლიტიკა? რა არის აქ გასაკვირველი, თუ ჩვენი ლენინური პოლიტიკის შედეგად, რომელიც მიზნად ისახავს კაპიტალისტური ელემენტების შეზღუდვას და დაძლევას სოფლად, კულაკები იწყებენ თავიანთი ნათესის ნაწილობრივ შემცირებას? განა სხვანაირად შეიძლება იყოს?

იქნებ ეს პოლიტიკა სწორი არ არის, — მაშინ გვითხრან ეს პირდაპირ. განა უცნაური არ არის, რომ ადამიანები, რომლებიც თავიანთ თავს მარქსისტებს უწოდებენ, შეშინე-

ბულები ცდილობენ კულაკების მიერ ნათესის ნაწილობრივ შემცირება გაასაღონ **საერთოდ** ნათესი ფართობების შემცირებად და ივიწყებენ, რომ კულაკებს გარდა არსებობენ აგრეთვე ღარიბი და საშუალო გლეხები, რომელთა ნათესი ფართოვდება, ივიწყებენ, რომ არსებობენ კოლმეურნეობები და საბჭოთა მეურნეობები, რომელთა ნათესი ჩქარი ტემპით იზრდება.

დასასრულ, კიდევ ერთი უმართებულობა რიკოვის სიტყვაში ნათესი ფართობების საკითხის შესახებ. რიკოვი აქ ჩიოდა, რომ აქა-იქ, სახელდობრ იმ ადგილებში, სადაც კოლმეურნეობები ყველაზე მეტად არის განვითარებული, ღარიბი და საშუალო გლეხობის ინდივიდუალური ფართობი მცირდებაო. ეს მართალია. მერე რა არის აქ ცუდი? მაშ სხვანაირად როგორ უნდა იყოს? თუ კი ღარიბ და საშუალო გლეხთა მეურნეობანი ინდივიდუალურ ფართობს ტოვებენ და კოლექტიურ მეურნეობაზე გადადიან, განა ცხადი არ არის, რომ კოლმეურნეობების გაფართოებამ და გამრავლებამ უნდა გამოიწვიოს ღარიბი და საშუალო გლეხობის ინდივიდუალური ფართობის შემცირება? მაშ როგორ გინდათ?

ამჟამად კოლმეურნეობებს აქვთ ორ მილიონ ჰექტარზე მეტი მიწა. ხუთწლედის დასასრულს კოლმეურნეობებს 25 მილიონ ჰექტარზე მეტი მიწა ექნებათ. ვის ხარჯზე იზრდება აქ საკოლმეურნეო ფართობი? ღარიბ და საშუალო გლეხთა ინდივიდუალური ფართობის ხარჯზე. მაშ როგორ გინდათ? სხვანაირად როგორ უნდა გადავიყვანოთ ღარიბ და საშუალო გლეხთა ინდივიდუალური მეურნეობანი კოლექტიური მეურნეობის რელსებზე? განა ცხადი არ არის, რომ მთელ რიგ რაიონებში საკოლმეურნეო ფართობი გაიზრდება ინდივიდუალური ფართობის ხარჯზე?

გასაოცარია, რომ ადამიანებს არა სურთ ეს მარტივი რამ გაიგონ.

კ) პურის დამზადებათა შესახებ

პურის საქმეში ჩვენი სიძნელეების შესახებ აქ ბევრი ზღაპარი ითქვა. მაგრამ პურის საქმეში ჩვენი კონიუნქტურული სიძნელეების მთავარი მომენტები მხედველობიდან გამორჩათ.

უწინარეს ყოვლისა დაავიწყდათ, რომ წელს ჭვავი და ხორბალი, — მე ვლაპარაკობ საერთო მოსავალზე, — 500 — 600 მილიონი ფუთით ნაკლები ავიღეთ, ვიდრე გასულ წელს. განა შეიძლებოდა ამას ჩვენს პურის დამზადებაზე გავლენა არ მოეხდინა? ცხადია, არ შეიძლებოდა გავლენა არ მოეხდინა.

იქნებ ეს ცენტრალური კომიტეტის პოლიტიკის ბრალია? არა, ცენტრალური კომიტეტის პოლიტიკა აქ არაფერ შუაშია. ეს აიხსნება სერიოზული მოუსავლობით უკრაინის ველიან ზოლში (ყინვები და გვალვა) და ნაწილობრივი მოუსავლობით ჩრდილოეთ კავკასიაში, ცენტრალურ შავნიადაგიან ოლქში, ჩრდილო-დასავლეთ ოლქში.

უმთავრესად სწორედ ამით აიხსნება, რომ უკრაინაში შარშან 1 აპრილისათვის პური (ჭვავი და ხორბალი) დავამზადეთ 200 მილიონი ფუთი, წელს კი მხოლოდ 26 — 27 მილიონი ფუთი.

ამითვე უნდა აიხსნას ხორბლისა და ჭვავის დამზადების თითქმის 8-ჯერ შემცირება ცენტრალურ შავნიადაგიან ოლქში და 4-ჯერ — ჩრდილოეთ კავკასიაში.

მიმდინარე წელს აღმოსავლეთის ზოგიერთ რაიონში პურის დამზადება თითქმის ერთიორად გაიზარდა. მაგრამ ამას, რა თქმა უნდა, არ შეეძლო შეევსო და არც შეუვსია პურის ის დანაკლისი, რომელიც გვქონდა უკრაინაში, ჩრდილოეთ კავკასიასა და ცენტრალურ შავნიადაგიან ოლქში.

არ უნდა დავივიწყოთ, რომ ნორმალური მოსავლის დროს უკრაინა და ჩრდილოეთი კავკასია ამზადებენ მთელი

იმ პურის დაახლოებით ნახევარს, რომელიც სსრ კავშირში მზადდება.

უცნაურია, რომ ეს გარემოება რიკოვს მხედველობიდან გამორჩა.

დასასრულ, მეორე გარემოება, რომელიც პურის დამზადებაში ჩვენი კონიუნქტურული სიძნელეების მთავარ მომენტს წარმოადგენს. მე მხედველობაში მაქვს წინააღმდეგობა, რასაც სოფლის კულაკური ელემენტები უწევენ საბჭოთა ხელისუფლების პოლიტიკას პურის დამზადების დარგში. რიკოვმა გვერდი აუარა ამ გარემოებას. მაგრამ ამ მომენტისათვის გვერდის ავლა ნიშნავს გვერდი აუარო იმას, რაც მთავარია პურის დამზადების საქმეში. რას მოწმობს პურის დამზადების უკანასკნელი ორი წლის გამოცდილება? იგი იმას მოწმობს, რომ სოფლის შეძლებულ ფენებს, რომლებსაც ხელში მნიშვნელოვანი რაოდენობით აქვთ ჭარბი პური და რომლებიც პურის ბაზარზე სერიოზულ როლს თამაშობენ, არ უნდათ ნებაყოფლობით მოგვცენ პურის საჭირო რაოდენობა საბჭოთა ხელისუფლების მიერ განსაზღვრულ ფასებში. პურით ქალაქებისა და სამრეწველო პუნქტების, წითელი არმიისა და ტექნიკურ კულტურათა რაიონების უზრუნველყოფისათვის ჩვენ გვესაჭიროება ყოველწლიურად 500 მილიონამდე ფუთი პური. თვითდინების წესით ვახერხებთ დაახლოებით 300 — 350 მილიონი ფუთის დამზადებას. დანარჩენი 150 მილიონი ფუთის აღება გვიხდება სოფლის კულაკურ და შეძლებულ ფენებზე ორგანიზებული ზემოქმედების წესით. აი რას მოწმობს უკანასკნელი ორი წლის ჩვენი გამოცდილება პურის დამზადებაში.

რა მოხდა ამ ორი წლის განმავლობაში, საიდან წარმოიშვა ასეთი ცვლილებანი, წინათ რატომ გვშველოდა თვითდინება, ახლა კი იგი არასაკმარისი აღმოჩნდა? მოხდა ის,

რომ ამ წლების განმავლობაში კულაკური და შეძლებული ელემენტები გაიზარდნენ, კარგმოსავლიან მთელ რიგ წლებს მათთვის უშედეგოდ როდი ჩაუვლია, ისინი მომაგრდნენ მეურნეობრივად, დაიგროვეს საკმაო კაპიტალი და ახლა შეუძლიათ მანევრირება ბაზარზე, ჭარბი პურის შემონახვა მაღალი ფასების მოლოდინში და იოლად წასვლა სხვა კულტურებით.

პური არ შეიძლება მიჩნეულ იქნას უბრალო საქონლად. პური ბამბა როდია, რომლის ჭამა არ შეიძლება და რომელსაც ყველას ვერ მიჰყიდი. ბამბისაგან განსხვავებით, პური ჩვენს დღევანდელ პირობებში ისეთი საქონელია, რომელიც ყველას მიაქვს და ურომლისოდაც არსებობა შეუძლებელია. კულაკი ამას ითვალისწინებს, და იგი შემოინახავს ხოლმე მას, რითაც მაგალითს აძლევს საერთოდ იმათ, ვის ხელშიც პურია. კულაკმა იცის, რომ პური ვალუტათა ვალუტაა. კულაკმა იცის, **რომ ჭარბი პური არა მარტო საკუთარი** გამდიდრების საშუალებაა, არამედ ღარიბი გლეხობის დამონების საშუალებაც არის. ახლანდელ პირობებში ჭარბი პური კულაკის ხელში კულაკური ელემენტების სამეურნეო და პოლიტიკური გაძლიერების საშუალებაა. ამიტომ კულაკისათვის ამ ჭარბი პურის გამორთმევით ჩვენ არა მარტო ვაადვილებთ ქალაქებისა და წითელი არმიის მომარაგებას პურით, არამედ ძირსაც ვუთხრით კულაკობის სამეურნეო და პოლიტიკური გაძლიერების საშუალებას.

რა უნდა გაკეთდეს იმისათვის, რომ ეს ჭარბი პური მივიღოთ? უწინარეს ყოვლისა საჭიროა აღმოვფხვრათ თვითდინების ფსიქოლოგია როგორც მავნე და საშიში მოვლენა. საჭიროა **მოვაწყოთ** პურის დამზადება. საჭიროა დავრაზმოთ ღარიბი და საშუალო გლეხობის მასები კულაკობის წინააღმდეგ და მოვაწყოთ მათი საზოგადოებრივი მხარდაჭერა იმ ღონისძიებებისათვის, რომლებსაც საბჭოთა ხელისუფლება

პურის დამზადების გასაძლიერებლად ახორციელებს. მნიშვნელობა პურის დამზადების ურალ-ციმბირის მეთოდისა, რომელიც თვითდაბეგვრის პრინციპის მიხედვით ტარდება, სწორედ იმაში მდგომარეობს, რომ იგი შესაძლებლობას იძლევა დავრაზმოთ სოფლის მშრომელი ფენები კულაკობის წინააღმდეგ პურის დამზადების გასაძლიერებლად. გამოცდილებამ გვიჩვენა, რომ ეს მეთოდი დადებით შედეგებს გვაძლევს. გამოცდილებამ გვიჩვენა, რომ ამ დადებით შედეგებს ვიღებთ ორი მიმართულებით: ჯერ-ერთი, სოფლის შეძლებულ ფენებს ვართმევთ ჭარბ პურს და ამით ვაადვილებთ ჩვენი ქვეყნის მომარაგებას; მეორეც, ამ საქმეზე ვრაზმავთ ღარიბი და საშუალო გლეხობის მასებს კულაკობის წინააღმდეგ, ვანათლებთ მათ პოლიტიკურად და ვქმნით მათგან ჩვენს მძლავრ მრავალმილიონიან პოლიტიკურ არმიას სოფლად. ზოგიერთი ამხანაგი ანგარიშს არ უწევს ამ უკანასკნელ გარემოებას. ნამდვილად კი სწორედ იგი წარმოადგენს პურის დამზადების ურალ-ციმბირის მეთოდის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან შედეგს, თუ ყველაზე მნიშვნელოვანს არა.

მართალია, ეს მეთოდი ზოგჯერ უკავშირდება კულაკობის წინააღმდეგ საგანგებო ზომების მიღებას, რაც ბუხარინისა და რიკოვის კომიკურ გოდებას იწვევს. განა რა არის აქ ცუდი? რატომ არ შეიძლება ზოგჯერ, გარკვეულ პირობებში გამოვიყენოთ საგანგებო ზომები ჩვენი კლასობრივი მტრის წინააღმდეგ, კულაკობის წინააღმდეგ? რატომ შეიძლება ქალაქებში ასობით ვაპატიმრებდეთ სპეკულანტებს და ვასახლებდეთ ტურუხანსკის მხარეში, კულაკებს კი, რომლებიც პურით სპეკულაციას ეწევიან და ცდილობენ ყელში სწვდნენ საბჭოთა ხელისუფლებას და დაიმონონ ღარიბი გლეხობა, არ შეიძლება საზოგადოებრივი იძულების წესით ჩამოვართვათ ჭარბი პური იმ ფასებში, რა ფასებშიც და-

რიბი და საშუალო გლეხები აბარებენ პურს ჩვენს დამამზადებელ ორგანიზაციებს? საიდან გამომდინარეობს ეს? განა ჩვენი პარტია როდისმე **პრინციპულად** წინააღმდეგი ყოფილა სპეკულანტების და კულაკობის მიმართ საგანგებო ზომების გამოყენებისა? განა ჩვენ არა გვაქვს კანონი სპეკულანტების წინააღმდეგ?

რიკოვი და ბუხარინი, როგორც ჩანს, **პრინციპულად** წინააღმდეგი არიან კულაკობის მიმართ საგანგებო ზომების ყოველგვარი გამოყენებისა. მაგრამ ეს ხომ ბურჟუაზიულ-ლიბერალური პოლიტიკაა და არა მარქსისტული პოლიტიკა. არ შეიძლება თქვენ არ იცოდეთ, რომ ლენინი ახალი ეკონომიური პოლიტიკის შემოღების შემდეგ იმ აზრსაც კი გამოთქვამდა, რომ დავბრუნებოდით ღარიბთა კომიტეტების პოლიტიკას, რა თქმა უნდა, გარკვეულ პირობებში. ხოლო რა არის კულაკების წინააღმდეგ საგანგებო ზომების ნაწილობრივ გამოყენება? ღარიბთა კომიტეტების პოლიტიკასთან შედარებით ეს წვეთიც არ არის ზღვაში.

მათ, ბუხარინის ჯგუფის მომხრეებს, იმედი აქვთ დაარწმუნონ კლასობრივი მტერი იმაში, რომ მან ნებაყოფლობით თქვას უარი თავის ინტერესებზე და ნებაყოფლობით ჩაგვაბაროს თავისი ჭარბი პური. მათ იმედი აქვთ, რომ კულაკი, რომელიც გაიზარდა, რომელიც სპეკულაციას ეწევა, რომელსაც შესაძლებლობა აქვს იოლად წავიდეს სხვა კულტურებით და რომელიც მალავს თავის ჭარბ პურს, — მათ იმედი აქვთ, რომ აი ეს კულაკი ნებაყოფლობით მოგვცემს თავის ჭარბ პურს ჩვენს დამზადების ფასებში. ისინი ჭკუაზე ხომ არ შეშლილან? განა ცხადი არ არის, რომ მათ არ ესმით კლასობრივი ბრძოლის მექანიკა, არ იციან, რა არის კლასები?

იციან თუ არა მათ, როგორ დასცინიან კულაკები ჩვენს მუშაკებს და საბჭოთა ხელისუფლებას სასოფლო კრებებ-

ზე, რომლებიც პურის დამზადების გასაძლიერებლად იმართება? იციან თუ არა მათ ისეთი ფაქტები, როცა ჩვენი აგიტატორი, მაგალითად, ყაზახეთში, ორ საათს არწმუნებდა პურის მფლობელებს ჩაებარებინათ პური ჩვენი ქვეყნის მომარაგებისათვის, კულაკი კი გამოვიდა ჩიბუხით პირში და უპასუხა: «ყმაწვილო, მოდი ერთი იცეკვე, და ორიოდე ფუთ პურს მოგცემო».

ხმები. არამზადები!

სტალინი. მოდით და დაარწმუნეთ ასეთი ხალხი.

დიახ, ამხანაგებო, კლასი კლასია. ამ ჭეშმარიტებას ვერ გაექცევი. ურალ-ციმბირის მეთოდი სწორედ იმით არის კარგი, რომ იგი აადვილებს კულაკების წინააღმდეგ გლეხობის ღარიბი და საშუალო ფენების ამხედრების შესაძლებლობას, აადვილებს კულაკების წინააღმდეგობის დაძლევის შესაძლებლობას და აიძულებს მათ ჩააბარონ ჭარბი პური საბჭოთა ხელისუფლების ორგანოებს.

ბუხარინის ჯგუფის რიგებში ახლა ყველაზე მოდური სიტყვას წარმოადგენს სიტყვა «გადახვევები» პურის დამზადებაში. ეს სიტყვა მათ ყველაზე ხშირად სახმარ სიტყვად აქვთ, რადგან იგი მათ ეხმარება თავიანთი ოპორტუნისტული ხაზის შენიღბვაში. როცა მათ სურთ შენიღბონ თავიანთი ხაზი, ისინი ჩვეულებრივ ამბობენ: ჩვენ, რა თქმა უნდა, კულაკების მიმართ მტკიცე ზომების წინააღმდეგი როდი ვართ, მაგრამ წინააღმდეგი ვართ გადახვევებისა, რომლებსაც ამ მხრივ უშვებენ და რომლებიც საშუალო გლეხის ინტერესებს ლახავენო. შემდეგ მოჰყვებიან ამბებს ამ გადახვევების «საშინელებათა» შესახებ, კითხულობენ «გლეხების» წერილებს, კითხულობენ მარკოვისთანა ამხანაგების პანიკურ წერილებს და შემდეგ გამოჰყავთ დასკვნა: უნდა გაუქმდეს კულაკობის მიმართ მტკიცე ზომების პოლიტიკაო.

როგორ მოგწონთ: **რადგან** სწორი პოლიტიკის გატარებაში გადახვევებია, **ამიტომ,** თურმე, **უნდა გაუქმდეს თვით ეს სწორი პოლიტიკა.** ასეთია ოპორტუნისტების ჩვეულებრივი ხერხი: სწორი ხაზის გატარებისას გადახვევების დაშვების გამო — გაუქმდეს ეს ხაზი და შეიცვალოს იგი ოპორტუნისტული ხაზით. ამასთან ბუხარინის ჯგუფის მომხრენი გულმოდგინედ მალავენ იმას, რომ არსებობს კიდევ მეორე გვარი, უფრო საშიში და უფრო მავნე გადახვევები, სახელდობრ — გადახვევები კულაკობასთან შეზრდის, სოფლის შეძლებულ ფენებთან შეგუების მიმართულებით, მემარჯვენე უკლონისტების ოპორტუნისტული პოლიტიკით პარტიის რევოლუციური პოლიტიკის შეცვლის მიმართულებით.

რა თქმა უნდა, ჩვენ ყველანი ამ გადახვევების წინააღმდეგი ვართ. ჩვენ ყველანი იმის წინააღმდეგი ვართ, რომ კულაკობის წინააღმდეგ მიმართული დარტყმა საშუალო გლეხებს შეეხოს. ეს ცხადია, და ამაში არ შეიძლება არავითარი ეჭვის შეტანა. მაგრამ ჩვენ გადაჭრით წინააღმდეგი ვართ იმისა, რომ გადახვევებზე ლაყბობით, რასაც გულმოდგინედ ეწევა ბუხარინის ჯგუფი, გავაუქმოთ ჩვენი პარტიის რევოლუციური პოლიტიკა და შევცვალოთ იგი ბუხარინის ჯგუფის ოპორტუნისტული პოლიტიკით. არა, ეს ფანდი მათ არ გაუვათ.

დაასახელეთ პარტიის თუნდაც ერთი პოლიტიკური ღონისძიება, რომელსაც ესა თუ ის გადახვევა არ ახლდეს. აქედან ის გამომდინარეობს, რომ საჭიროა ვებრძოლოთ გადახვევებს. მაგრამ განა შეიძლება **ამის საფუძველზე** ვაძაგოთ თვით ხაზი, რომელიც ერთადერთი სწორი ხაზია?

ავიღოთ ისეთი ღონისძიება, როგორიც არის 7-საათიანი სამუშაო დღის გატარება. სრულიად უეჭველია, **რომ ესაა** ერთ-ერთი უაღრესად რევოლუციური ღონისძიება იმ ღონისძიებათა შორის, რომლებსაც ჩვენი პარტია უკანასკნელ

ხანს ატარებს. ვინ არ იცის, რომ ამ, არსებითად უღრმეს რევოლუციურ, ღონისძიებას ჩვენში ხშირად ახლავს მთელი რიგი გადახვევები, ზოგჯერ უსაზიზღრესი გადახვევები? განა ეს იმას ნიშნავს, რომ უნდა გავაუქმოთ 7-საათიანი სამუშაო დღის გატარების პოლიტიკა?

ესმით თუ არა ბუხარინული ოპოზიციის მომხრეებს, რა წუმპეში ვარდებიან ისინი, როცა საბუთად იყენებენ გადახვევებს პურის დამზადების საქმეში?

ლ) ვალუტის რეზერვებისა და პურის იმპორტის შესახებ

ბოლოს, რამდენიმე სიტყვა პურის იმპორტისა და ვალუტის რეზერვების შესახებ. მე უკვე ვთქვი, რომ რიკოვმა და მისმა უახლოესმა მეგობრებმა რამდენჯერმე დააყენეს საკითხი უცხოეთიდან პურის შემოტანის შესახებ. რიკოვი ჯერ ამბობდა, საჭიროა შემოვიტანოთ 80 — 100 მილიონი ფუთი პურიო. ეს შეადგენს დაახლოებით 200 მილიონ მანეთს ვალუტით. შემდეგ მან დააყენა საკითხი 50 მილიონი ფუთის, ე. ი. ვალუტით 100 მილიონი მანეთის პურის შემოტანის შესახებ. ჩვენ ეს საქმე უარვყავით, რადგან გადავწყვიტეთ, რომ უმჯობესია მტკიცე ზომები მივიღოთ კულაკის წინააღმდეგ და გამოვწუროთ მას ჭარბი პური, რაც მას ცოტა როდი აქვს, ვიდრე დავხარჯოთ ვალუტა, რომელიც იმისათვის გვაქვს გადადებული, რომ შემოვიტანოთ მოწყობილობა ჩვენი მრეწველობისათვის.

ახლა რიკოვი ფრონტს იცვლის. ახლა ის გვარწმუნებს, რომ კაპიტალისტები პურს ნისიად გვაძლევენ, ჩვენ კი თითქოს არ გვსურს ავიღოთ იგი. მან თქვა, რომ მის ხელში გაიარა რამდენიმე დეპეშამ, რომლებიდანაც ჩანს, რომ კაპიტალისტებს უნდათ ნისიად მოგვცენ პური. ამასთან იგი საქმეს ისე სახავდა, რომ ჩვენში თითქოს არიან ისეთი ადამიანები, რომლებსაც არ სურთ ნისიად მიიღონ პური **ან**

ქინიანობის გამო, ან რომელიღაც სხვა გაუგებარი მიზეზების გამო.

ყოველივე ეს ფუჭი სიტყვებია, ამხანაგებო. სასაცილო იქნებოდა იმის ფიქრი, რომ დასავლეთელ კაპიტალისტებს ერთბაშად აზრად მოუვიდათ და შეეცოდეთ, სურთ თითქმის მუქთად ან გრძელვადიანი კრედიტით მოგვცენ რამდენიმე ათეული მილიონი ფუთი პური. ეს ფუჭი სიტყვებია, ამხანაგებო.

მაშ რაშია საქმე? საქმე ის არის, რომ კაპიტალისტთა სხვადასხვა ჯგუფები აი უკვე ნახევარი წელიწადია ცდილობენ მოგვსინჯონ, მოსინჯონ ჩვენი ფინანსური შესაძლებლობა, ჩვენი კრედიტუნარიანობა, ჩვენი სიმტკიცე. ისინი მიმართავენ ჩვენს სავაჭრო წარმომადგენლებს პარიზში, ჩეხოსლოვაკიაში, ამერიკაში, არგენტინაში და გვპირდებიან მოგვყიდონ პური ნისიად სულ მოკლე ვადით, სამი თვით ან, მაქსიმუმი, ექვსი თვით. მათ სურთ მიაღწიონ არა იმდენად იმას, რომ ნისიად მოგვყიდონ პური, რამდენადაც იმას, რომ გაიგონ, მართლა მძიმეა თუ არა ჩვენი მდგომარეობა, მართლა ამოიწურა თუ არა ჩვენი ფინანსური შესაძლებლობანი, მტკიცედ ვდგავართ თუ არა ფინანსური მდგომარეობის თვალსაზრისით და ხომ არ წამოვეგებით ანკესზე, რომელსაც ისინი გვიგებენ.

ამჟამად კაპიტალისტურ სამყაროში დიდი დავაა ჩვენი ფინანსური შესაძლებლობების შესახებ. ზოგი ამბობს, რომ ჩვენ უკვე გავკოტრდით და საბჭოთა ხელისუფლების დაცემა რამდენიმე თვის საქმეა, თუ რამდენიმე კვირისა არა. სხვები ამბობენ, ეს მართალი არ არის, საბჭოთა ხელისუფლება მტკიცედ დგას, ფინანსური შესაძლებლობანი აქვს და პური საკმარისი რაოდენობით მოეპოვებაო.

ამჟამად ამოცანა ის არის, რომ გამოვიჩინოთ ჯეროვანი სიმტკიცე და გამძლეობა, არ დავუჯეროთ ცრუ დაპირებებს

პურის ნისიად მოცემის შესახებ და დავანახოთ კაპიტალისტურ სამყაროს, რომ შეგვიძლია იოლად წავიდეთ პურის შემოუტანლად. ეს მარტო ჩემი აზრი როდია. ეს პოლიტბიუროს უმრავლესობის აზრია.

ამ საფუძვლით გადავწყვიტეთ უარი ვთქვათ ნანსენის მაგვარ სხვადასხვა ქველმოქმედთა წინადადებაზე სსრ კავშირში ნისიად 1 მილიონი დოლარის პურის შემოტანის შესახებ.

ამავე საფუძვლით უარყოფითი პასუხი გავეცით კაპიტალისტური სამყაროს ყველა ამ მზვერავებს პარიზში, ამერიკაში, ჩეხოსლოვაკიაში, რომლებიც ნისიად მცირეოდენ პურს გვთავაზობდნენ.

ამავე საფუძვლით გადავწყვიტეთ გამოვიჩინოთ მომჭირნეობის მაქსიმუმი პურის ხარჯვაში, ორგანიზებულობის მაქსიმუმი პურის დამზადების საქმეში.

აქ ჩვენ ორ მიზანს ვისახავდით: ერთი მხრივ — იოლად წავიდეთ პურის შემოუტანლად და შევინარჩუნოთ ვალუტა მოწყობილობის შემოსაზიდად, მეორე მხრივ — ვუჩვენოთ ყველა ჩვენს მტერს, რომ მტკიცედ ვდგავართ და არ ვფიქრობთ დავუჯეროთ დაპირებებს მოწყალების შესახებ.

სწორი იყო თუ არა ასეთი პოლიტიკა? მე ვფიქრობ, რომ იგი ერთადერთი სწორი პოლიტიკა იყო. იგი სწორი იყო არა მარტო იმიტომ, რომ აქ, ჩვენი ქვეყნის შიგნით, აღმოვაჩინეთ პურის მიღების ახალი შესაძლებლობანი. იგი სწორი იყო იმიტომაც, რომ პურის იმპორტის გარეშე იოლად წასვლით და კაპიტალისტური სამყაროს მზვერავთა თავიდან მოშორებით ჩვენ განვამტკიცეთ ჩვენი საერთაშორისო მდგომარეობა, გავაძლიერეთ ჩვენი კრედიტუნარიანობა და გავაცამტვერეთ ლაყბობა საბჭოთა ხელისუფლების «მომავალი დაღუპვის» შესახებ.

ამ დღეებში ერთგვარი წინასწარი მოლაპარაკება გვქონდა გერმანელ კაპიტალისტთა წარმომადგენლებთან. ისინი გვპირდებიან მოგვცენ 500-მილიონიანი კრედიტი, ამასთან საქმე ისე გამოიყურება, რომ მათ მართლაც საჭიროდ მიაჩნიათ მოგვცენ ეს კრედიტი, რათა უზრუნველყონ საბჭოთა დაკვეთები თავიანთი მრეწველობისათვის.

ამ დღეებში ჩვენთან იყო ინგლისელ კონსერვატორთა დელეგაცია, რომელსაც აგრეთვე საჭიროდ მიაჩნია აღნიშნოს საბჭოთა ხელისუფლების სიმტკიცე და ჩვენთვის კრედიტების მოცემის მიზანშეწონილობა, რათა უზრუნველყოს თავისთვის საბჭოთა სამრეწველო დაკვეთები.

მე ვფიქრობ, რომ ჩვენ არ გვექნებოდა ეს ახალი შესაძლებლობანი კრედიტების მიღების აზრით, უწინარეს ყოვლისა გერმანელების მხრივ, ხოლო შემდეგ ინგლისელ კაპიტალისტთა ერთი ჯგუფის მხრივაც, ის საჭირო სიმტკიცე რომ არ გამოგვეჩინა, რომელზეც ზემოთ ვილაპარაკე.

მაშასადამე, საქმე ეხება არა იმას, რომ ჩვენ თითქოს ჟინიანობის გამო უარს ვამბობთ მივიღოთ მოჩვენებითი პური მოჩვენებითი გრძელვადიანი კრედიტით. საქმე ეხება იმას, რომ გამოვიცნოთ ჩვენი მტრების სახე, გამოვიცნოთ მათი ნამდვილი სურვილები და გამოვიჩინოთ სიმტკიცე, რაც საჭიროა ჩვენი საერთაშორისო მდგომარეობის განსამტკიცებლად.

აი, ამხანაგებო, რატომ ვთქვით უარი პურის იმპორტზე.

როგორც ხედავთ, პურის იმპორტის საკითხი არც ისე უბრალოა, როგორც ამას აქ რიკოვი სახავდა. პურის იმპორტის საკითხი ჩვენი საერთაშორისო მდგომარეობის საკითხია.

V

პარტიული ხელმძღვანელობის საკითხები

ამრიგად, ჩვენ განვიხილეთ ყველა მთავარი საკითხი ჩვენი უთანხმოებისა როგორც თეორიის სფეროში, ისე კომინტერნის ხაზით და ჩვენი პარტიის საშინაო პოლიტიკის სფეროში. ნათქვამიდან ჩანს, რომ რიკოვის განცხადება ჩვენში **ერთიანი** ხაზის არსებობის შესახებ სინამდვილეს არ შეეფერება. ნათქვამიდან ჩანს, რომ ჩვენ ნამდვილად გვაქვს **ორი** ხაზი. ერთი ხაზია პარტიის გენერალური ხაზი, ჩვენი პარტიის რევოლუციური ლენინური ხაზი. მეორე ხაზია ბუხარინის ჯგუფის ხაზი. ეს მეორე ხაზი ჯერ კიდევ სავსებით გაფორმებული არ არის ნაწილობრივ იმიტომ, რომ ბუხარინის ჯგუფის რიგებში შეხედულებათა წარმოუდგენელი არევდარევაა, ნაწილობრივ იმიტომ, რომ იგი, ეს მეორე ხაზი, რომელიც სუსტია პარტიაში თავისი ხვედრითი წონით, ცდილობს ასე თუ ისე შეინიღბოს. მაგრამ იგი, ეს ხაზი, როგორც ხედავთ, მაინც არსებობს, და არსებობს როგორც ხაზი, რომელიც **განსხვავდება** პარტიის ხაზისაგან, როგორც ხაზი, რომელიც თავის თავს **უპირდაპირებს** პარტიის გენერალურ ხაზს ჩვენი პოლიტიკის თითქმის ყველა საკითხში. ეს მეორე ხაზი **მემარჯვენე** გადახრის ხაზია.

ახლა გადავიდეთ პარტიული ხელმძღვანელობის საკითხებზე.

ა) ბუხარინის ჯგუფის ფრაქციულობის შესახებ

ბუხარინი ამბობდა, რომ პარტიაში ჩვენ ოპოზიცია არა გვყავს, რომ იგი, ბუხარინის ჯგუფი, ოპოზიციას არ წარმოადგენს. ეს არ არის მართალი, ამხანაგებო. პლენუმზე წარმოებული კამათიდან სრული სიცხადით გამოირკვა, რომ ბუხარინის ჯგუფის სახით ახალი ოპოზიცია გვყავს. ამ ჯგუ-

ფის ოპოზიციური მუშაობა იმაში მდგომარეობს, რომ იგი ცდილობს რევიზია გაუწიოს პარტიის ხაზს, იგი ცდილობს გადასინჯოს პარტიის ხაზი და ნიადაგს ამზადებს იმისათვის, რომ იგი, პარტიის ხაზი, შეცვალოს სხვა ხაზით, ოპოზიციის ხაზით, რომელიც სხვა არა შეიძლება იყოს რა, თუ არ მემარჯვენე გადახრის ხაზი.

ბუხარინი ამბობდა, სამეული ფრაქციულ ჯგუფს არ წარმოადგენსო. ეს მართალი არ არის, ამხანაგებო. ბუხარინის ჯგუფი ფრაქციულობის ყველა ელემენტს შეიცავს. აქ არის პლატფორმაც, აქ არის ფრაქციული კარჩაკეტილობაც, აქ არის გადადგომის პოლიტიკაც, აქ არის ცენტრალური კომიტეტის წინააღმდეგ ორგანიზებული ბრძოლაც. კიდევ რაღა არის საჭირო? რა საჭიროა სიმართლის დაფარვა ბუხარინის ჯგუფის ფრაქციულობის შესახებ, როცა იგი თავისთავად ცხადია? ცენტრალური კომიტეტისა და ცენტრალური საკონტროლო კომისიის პლენუმი სწორედ იმიტომ შეიკრიბა, რომ აქ მთელი სიმართლე თქვას ჩვენი უთანხმოების შესახებ. სიმართლე კი ის არის, რომ ბუხარინის ჯგუფი ფრაქციული ჯგუფია. და ეს უბრალოდ ფრაქციული ჯგუფი კი არ არის, არამედ — მე ვიტყოდი — ყველაზე უსიამოვნო და ყველაზე წვრილმანია იმ ფრაქციულ ჯგუფთაგან, რომლებიც კი პარტიაში გვყოლია.

ეს ჩანს თუნდაც იქიდან, რომ იგი ახლა ცდილობს თავისი ფრაქციული მიზნებისათვის გამოიყენოს ისეთი უმნიშვნელო წვრილმანი, როგორიცაა მღელვარება აჭარაში. მართლაცდა, რას წარმოადგენს ეგრეთწოდებული «აჯანყება» აჭარაში ისეთ აჯანყებებთან შედარებით, როგორიც კრონშტადტის აჯანყება იყო? მე ვფიქრობ, რომ ამ აჯანყებასთან შედარებით ეგრეთწოდებული «აჯანყება» აჭარაში წვეთიც არ არის ზღვაში. იყო თუ არა ისეთი შემთხვევები, რომ ტროცკისტები ან ზინოვიეველები ცდილიყვნენ გამოე-

ყენებინათ ეს სერიოზული აჯანყება კრონშტადტში ცენტრალური კომიტეტის წინააღმდეგ, პარტიის წინააღმდეგ? უნდა ვაღიარო, ამხანაგებო, რომ ასეთი შემთხვევები არ ყოფილა. პირიქით, ოპოზიციური ჯგუფები, რომლებიც ამ სერიოზული აჯანყების პერიოდში ჩვენს პარტიაში იყვნენ, ეხმარებოდნენ პარტიას მის ჩაქრობაში და ვერ ბედავდნენ გამოეყენებინათ იგი პარტიის წინააღმდეგ.

ბუხარინის ჯგუფი კი როგორ იქცევა ახლა? თქვენ უკვე გქონდათ შემთხვევა დარწმუნებულიყავით, რომ იგი ცდილობს უაღრესად წვრილმანურად, უაღრესად უხამსად გამოიყენოს პარტიის წინააღმდეგ ეს მიკროსკოპული «აჯანყება» აჭარაში. აბა რა არის ეს, თუ არა ფრაქციული დაბრმავებისა და ფრაქციული დაწვრილმანების უკიდურესი საზღვარი?

ჩვენგან, როგორც ეტყობა, მოითხოვენ, რომ ჩვენში არ იყოს შემთხვევები მღელვარებისა კაპიტალისტური სახელმწიფოების მოსაზღვრე განაპირა მხარეებში. ჩვენგან, როგორც ჩანს, მოითხოვენ ისეთ პოლიტიკას, რომელიც აკმაყოფილებდეს ჩვენი საზოგადოების ყველა კლასს, მდიდრებსაც და ღარიბებსაც, მუშებსაც და კაპიტალისტებსაც. ჩვენგან, როგორც ჩანს, მოითხოვენ, რომ ჩვენში არ იყონ უკმაყოფილო ელემენტები. ჭკუაზე ხომ არ შეშლილან ისინი, ეს ამხანაგები ბუხარინის ჯგუფიდან?

როგორ შეიძლება მოითხოვდნენ ჩვენგან, პროლეტარული დიქტატურის ადამიანებისაგან, რომლებიც ბრძოლას ვეწევით კაპიტალისტური სამყაროს წინააღმდეგ, როგორც ჩვენი ქვეყნის შიგნით, ისე მის გარეთაც, — როგორ შეიძლება მოითხოვდნენ ჩვენგან, რომ ჩვენს ქვეყანაში არ იყონ უკმაყოფილოები და რომ ზოგჯერ არ იყოს შემთხვევები მღელვარებისა ჩვენდამი მტრულად განწყობილი სახელმწიფოების მოსაზღვრე ზოგიერთ განაპირა მხარეში? მაშინ

რისთვის არსებობს კაპიტალისტური გარემოცვა, თუ არა იმისათვის, რომ საერთაშორისო კაპიტალი მთელი ძალებით ცდილობდეს მოაწყოს ჩვენს საზღვრისპირა რაიონებში ჩვენი ქვეყნის უკმაყოფილო ელემენტების გამოსვლა საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ? აბა ვის შეუძლია, გარდა წყალწყალა ლიბერალებისა, წამოგვიყენოს ასეთი მოთხოვნები? განა ცხადი არ არის, რომ ფრაქციულ წვრილმანობას ზოგჯერ შეუძლია ადამიანები ლიბერალურ სიბრმავემდე და შეზღუდულობამდე მიიყვანოს?

ბ) ლოიალობისა და კოლექტიური ხელმძღვანელობის შესახებ

რიკოვი აქ გვარწმუნებდა, ბუხარინი ჩვენი პარტიის ცენტრალური კომიტეტის მიმართ პარტიის ერთ-ერთი ყველაზე «უმწიკვლო» და «ლოიალური» წევრიაო.

ნება გვიბოძეთ ეჭვი შევიტანოთ ამაში. ჩვენ არ შეგვიძლია დავუჯეროთ რიკოვის სიტყვებს. ჩვენ ფაქტებს მოვითხოვთ. რიკოვს კი სწორედ ფაქტები არა აქვს.

ავიღოთ, მაგალითად, ისეთი ფაქტი, როგორიცაა ბუხარინის ფარული მოლაპარაკება კამენევის ჯგუფთან, რომელიც ტროცკისტებთან არის დაკავშირებული, მოლაპარაკება ფრაქციული ბლოკის შექმნის შესახებ, ცენტრალური კომიტეტის პოლიტიკის შეცვლის შესახებ, პოლიტბიუროს შემადგენლობის შეცვლის შესახებ, ცენტრალური კომიტეტის წინააღმდეგ გამოსვლისათვის პურის დამზადების კრიზისის გამოყენების შესახებ. საკითხავია, სად არის აქ ბუხარინის «ლოიალობა», «უმწიკვლობა» თავისი ცენტრალური კომიტეტის მიმართ?

განა ეს, პირიქით, პოლიტბიუროს ერთ-ერთი წევრის მხრივ თავისი ცენტრალური კომიტეტის მიმართ, თავისი პარტიის მიმართ **ყოველგვარი** ლოიალობის დარღვევა არ არის? თუ ამას ცენტრალური კომიტეტის მიმართ ლოია-

ლობა ეწოდება, მაშინ რაღას ეწოდება თავისი ცენტრალური კომიტეტისადმი ღალატი?

ბუხარინს უყვარს ლაპარაკი ლოიალობაზე, პატიოსნებაზე, მაგრამ რატომ არ შეეცდება იგი შეხედოს თავის თავს და ჰკითხოს: განა უაღრესად უპატიოსნოდ არ არღვევს იგი თავისი ცენტრალური კომიტეტის მიმართ ლოიალობის ელემენტარულ მოთხოვნებს, როცა ფარულ მოლაპარაკებას აწარძოებს ტროცკისტებთან თავისი ცეხტრალური კომიტეტის წინააღმდეგ და ამრიგად ღალატობს თავის ცენტრალურ კომიტეტს?

ბუხარინი აქ ლაპარაკობდა, პარტიის ცენტრალურ კომიტეტში კოლექტიური ხელმძღვანელობა არ არისო, და გვარწმუნებდა, რომ ცენტრალური კომიტეტის პოლიტბიუროს უმრავლესობა არღვევს კოლექტიური ხელმძღვანელობის მოთხოვნებს.

რა თქმა უნდა, ჩვენი პლენუმი ყველაფერს ითმენს. მას შეუძლია მოითმინოს ბუხარინის ეს უსირცხვილო და თვალთმაქცური განცხადებაც. მაგრამ ადამიანმა მართლაც უნდა დაკარგოს სირცხვილის გრძნობა, რომ იკისროს გამბედაობა ასეთნაირად გამოვიდეს პლენუმზე ცენტრალური კომიტეტის უმრავლესობის წინააღმდეგ.

მართლაცდა, რა კოლექტიურ ხელმძღვანელობაზე შეიძლება აქ ლაპარაკი, როცა ცენტრალური კომიტეტის უმრავლესობა სახელმწიფო ურემში შებმულა, მთელი თავისი ძალღონის დაძაბვით ეწევა მას წინ და სთხოვს ბუხარინის ჯგუფს დაეხმაროს მას ამ ძნელ საქმეში, ბუხარინის ჯგუფი კი არა თუ არ ეხმარება თავის ცენტრალურ კომიტეტს, არამედ პირიქით — ყოველნაირად უშლის ხელს, დაბრკოლებებს უქმნის, ემუქრება გადადგომით და უთანხმდება პარტიის მტრებს, ტროცკისტებს, ჩვენი პარტიის ცენტრალური კომიტეტის წინააღმდეგ?

ვის შეუძლია, გარდა პირმოთნეებისა, უარყოს, რომ ბუხარინს, რომელიც ტროცკისტებთან ქმნის ბლოკს პარტიის წინააღმდეგ და ღალატობს თავის ცენტრალურ კომიტეტს, არა სურს განახორციელოს და არც განახორციელებს კოლექტიურ ხელმძღვანელობას ჩვენი პარტიის ცენტრალურ კომიტეტში?

ვის შეუძლია, გარდა ბრმებისა, ვერ დაინახოს, რომ თუ ბუხარინი მაინც ლაყბობს კოლექტიურ ხელმძღვანელობაზე ცენტრალურ კომიტეტში და თითს იშვერს ცენტრალური კომიტეტის უმრავლესობის წინააღმდეგ, ამას იგი იმიტომ სჩადის, რომ ამრიგად თავისი გამცემლური პოზიცია შენიღბოს?

საჭიროა აღინიშნოს, რომ ბუხარინი პირველად როდი არღვევს ლოიალობისა და კოლექტიური ხელმძღვანელობის ელემენტარულ მოთხოვნებს პარტიის ცენტრალური კომიტეტის მიმართ. ჩვენი პარტიის ისტორიამ იცის იმის მაგალითები, თუ ბრესტის ზავის პერიოდში, ლენინის სიცოცხლეში, როგორ დარბოდა ბუხარინი, როცა ზავის საკითხში უმცირესობაში დარჩა, მემარცხენე ესერებთან, ჩვენი პარტიის მტრებთან, აწარმოებდა მათთან ფარულ მოლაპარაკებას და ცდილობდა შეეკრა მათთან ბლოკი ლენინისა და ცენტრალური კომიტეტის წინააღმდეგ. რის შესახებ უთანხმდებოდა მაშინ იგი მემარცხენე ესერებს, — ეს ჩვენ, სამწუხაროდ, ჯერ კიდევ არ ვიცით [10]. მაგრამ ჩვენ ვიცით, რომ მემარცხენე ესერებს მაშინ განზრახვა ჰქონდათ დაეპატიმრებინათ ლენინი და მოეხდინათ ანტისაბჭოთა გადატრიალება... მაგრამ ყველაზე გასაკვირველი ის არის, რომ, დარბოდა რა მემარცხენე ესერებთან და აწყობდა მათთან კონსპირაციას ცენტრალური კომიტეტის წინააღმდეგ, ბუხარინი განაგრძობდა ყვირილს, ისევე როგორც ახლა, კოლექტიური ხელმძღვანელობის საჭიროების შესახებ.

ჩვენი პარტიის ისტორიამ გარდა ამისა იცის მაგალითები, როცა, ლენინის სიცოცხლეში, ბუხარინი, რომელსაც ჩვენი პარტიის მოსკოვის საოლქო ბიუროში უმრავლესობა ჰყავდა და რომელსაც მხარს უჭერდა «მემარცხენე» კომუნისტების ჯგუფი, პარტიის ყველა წევრს მოუწოდებდა — უნდობლობა გამოეცხადებინათ პარტიის ცენტრალური კომიტეტისათვის, უარი ეთქვათ მისთვის დამორჩილებაზე და დაეყენებინათ საკითხი ჩვენს პარტიაში გათიშვის შესახებ. ეს იყო ბრესტის ზავის პერიოდში, მას შემდეგ, რაც ცენტრალურმა კომიტეტმა უკვე გამოიტანა თავისი დადგენილება ბრესტის ზავის პირობების მიღების საჭიროების შესახებ.

ასეთია ბუხარინის ლოიალობა და კოლექტიური ხელმძღვანელობა.

რიკოვი აქ ლაპარაკობდა კოლეგიური მუშაობის საჭიროებაზე. ამასთან იგი თითს იშვერდა პოლიტბიუროს უმრავლესობისაკენ და აღნიშნავდა, რომ ის და მისი უახლოესი მეგობრები კოლეგიური მუშაობის მომხრენი არიან, ხოლო პოლიტბიუროს უმრავლესობა, მაშასადამე, კოლეგიური მუშაობის წინააღმდეგია. ამასთან რიკოვს თავისი განცხადების დასადასტურებლად ერთი ფაქტიც არ მოუყვანია.

რიკოვის ეს არაკი რომ გამოვააშკარაოთ, ნება მომეცით მოვიყვანო რამდენიმე ფაქტი, რამდენიმე მაგალითი, რომლებიც გვიჩვენებენ, თუ როგორ ახორციელებს რიკოვი კოლეგიურ მუშაობას.

პირველი მაგალითი. თქვენ იცით ამერიკაში ოქროს გატანის ისტორია. ბევრი თქვენგანი იქნებ ფიქრობს, რომ ოქრო ამერიკაში გატანილ იქნა სახკომსაბჭოს ან ცენტრალური კომიტეტის გადაწყვეტილებით, ან ცენტრალური კომიტეტის თანხმობით, ან ამის შესახებ იცოდა ცენტრალურმა კომიტეტმა. მაგრამ ეს მართალი არ არის, ამხანა-

გებო. ცენტრალურ კომიტეტსა და სახკომსაბჭოს ამ საქმესთან არავითარი დამოკიდებულება არა აქვთ. ჩვენ გვაქვს გადაწყვეტილება, რომ არ შეიძლება ოქროს გატანა ცენტრალური კომიტეტის სანქციის გარეშე. მაგრამ ეს გადაწყვეტილება დარღვეულ იქნა. ვინ დართო მისი გატანის ნება? ოქრო, თურმე, გატანილ იქნა რიკოვის ერთ-ერთი მოადგილის ნებართვით, და ეს იცოდა რიკოვმა და დასტურიც მისცა.

რა არის ეს, — კოლეგიური მუშაობა?

მეორე მაგალითი. საქმე ეხება მოლაპარაკებას ამერიკის ერთ-ერთ დიდ კერძო ბანკთან, რომლის ქონება ნაციონალიზებულ იქნა ოქტომბრის გადატრიალების შემდეგ და რომელიც ახლა ზარალის ანაზღაურებას მოითხოვს. ცენტრალურმა კომიტეტმა შეიტყო, რომ ამ ბანკთან მოლაპარაკებას აწარმოებს ჩვენი სახელმწიფო ბანკის წარმომადგენელი მისი ზარალის ანაზღაურების პირობების შესახებ.

კერძო პრეტენზიების ანაზღაურების საკითხი, როგორც იცით, ერთ-ერთი უაღრესად სერიოზული საკითხია, რომელსაც პირდაპირი დამოკიდებულება აქვს ჩვენს საგარეო პოლიტიკასთან. შეიძლება იფიქროთ, რომ ეს მოლაპარაკება წარმოებდა სახკომსაბჭოს ან ცენტრალური კომიტეტის ნებართვით. მაგრამ ეს მართალი არ არის, ამხანაგებო. ცენტრალურ კომიტეტსა და სახკომსაბჭოს ამ საქმესთან არავითარი დამოკიდებულება არა აქვთ. შემდეგში, ამ მოლაპარაკების ამბავი რომ შეიტყო, ცენტრალურმა კომიტეტმა დაადგინა შემწყდარიყო მოლაპარაკება. მაგრამ იბადება კითხვა: ვისი სანქციით წარმოებდა ეს მოლაპარაკება? იგი, თურმე, წარმოებდა რიკოვის ერთ-ერთი მოადგილის სანქციით, და ეს იცოდა რიკოვმა და დასტურიც მისცა.

რა არის ეს, — კოლეგიური მუშაობა?

მესამე მაგალითი. საქმე ეხება კულაკებისა და საშუალო გლეხების მომარაგებას სასოფლო-სამეურნეო მანქანებით. საქმე ეხება იმას, რომ რსფს რესპუბლიკის ეკონომსაბჭომ [11], სადაც თავმჯდომარეობს რიკოვის ერთ-ერთი მოადგილე რსფს რესპუბლიკის ხაზით, დაადგინა **შემცირებულიყო** საშუალო გლეხების მომარაგება სასოფლო-სამეურნეო მანქანებით და **გადიდებულიყო** სოფლის ზედაფენების, ესე იგი კულაკების მომარაგება მანქანებით. აი რსფს რესპუბლიკის ეკონომსაბჭოს ამ ანტიპარტიული და ანტისაბჭოთა დადგენილების ტექსტი:

«ყაზახეთისა და ბაშკირეთის ასს რესპუბლიკების, ციმბირისა და ქვემო ვოლგის მხარეებისა და შუა ვოლგის და ურალის ოლქებისათვის სასოფლო-სამეურნეო მანქანა-იარაღების გასაღების პროცენტები, რაც ამ პუნქტშია აღნიშნული, სოფლის ზედაფენებისათვის **დიდდება** 20%-მდე, ხოლო საშუალო ფენებისათვის **მცირდება** 30%-მდე».

როგორ მოგწონთ: რსფს რესპუბლიკის ეკონომსაბჭო, კულაკების წინააღმდეგ პარტიის გაძლიერებული შეტევისა და კულაკობის წინააღმდეგ ღარიბი და საშუალო გლეხობის მასების დარაზმვის პერიოდში, დადგენილებას იღებს მანქანებით საშუალო გლეხების მომარაგების ნორმის **შემცირებისა** და სოფლის ზედაფენების მომარაგების ნორმის **გადიდების** შესახებ.

და ამას ეწოდება ლენინური, კომუნისტური პოლიტიკა!

შემდეგში ცენტრალურმა კომიტეტმა, ეს ამბავი რომ შეიტყო, გააუქმა ეკონომსაბჭოს დადგენილება. მაგრამ ვისი სანქციით იქნა მიღებული ეს ანტისაბჭოთა დადგენილება? იგი მიღებულ იქნა რიკოვის ერთ-ერთი მოადგილის სანქციით, და ეს იცოდა რიკოვმა და დასტურიც მისცა.

რა არის ეს, — კოლეგიური მუშაობა?

ვგონებ, ეს მაგალითები საკმარისია იმის საჩვენებლად, თუ როგორ ახორციელებენ კოლეგიურ მუშაობას რიკოვი და მისი მოადგილეები.

გ) მემარჯვენე გადახრასთან ბრძოლის შესახებ

ბუხარინი ლაპარაკობდა პოლიტბიუროს იმ სამი წევრის «მოქალაქეობრივი სიკვდილით დასჯაზე», რომლებსაც, მისი სიტყვით, ჩვენი პარტიის ორგანიზაციები «ამუშავებენ». ის ლაპარაკობდა, რომ პარტიამ პოლიტბიუროს სამი წევრი, ბუხარინი, რიკოვი და ტომსკი, «მოქალაქეობრივი სიკვდილით დასაჯა», აკრიტიკებდა რა მათს შეცდომებს პრესაში და კრებებზე, მაშინ როცა ისინი, პოლიტბიუროს ეს სამი წევრი, «იძულებული» იყვნენ გაჩუმებულიყვნენ.

ყოველივე ეს ფუჭი ლაყბობაა, ამხანაგებო. ეს არის ყალბი სიტყვები მოლიბერალო კომუნისტისა, რომელიც ცდილობს მოადუნოს პარტია მის ბრძოლაში მემარჯვენე გადახრის წინააღმდეგ. ბუხარინის აზრით გამოდის, რომ რაკი ის და მისი მეგობრები ჩაეფლნენ მემარჯვენე-უკლონისტურ შეცდომებში, პარტიას უფლება არა აქვს ამხილოს ეს შეცდომები, პარტიამ უნდა შეწყვიტოს ბრძოლა მემარჯვენე გადახრასთან და ელოდოს იმ მომენტს, როცა ბუხარინი და მისი მეგობრები ინებებენ და უარს იტყვიან თავიანთ შეცდომებზე.

მეტად ბევრს ხომ არ მოითხოვს ჩვენგან ბუხარინი? ხომ არ ფიქრობს იგი, რომ პარტია მისთვის არსებობს და არა იგი პარტიისათვის? ვინ აიძულებს მას გაჩუმდეს, იყოს უძრავ მდგომარეობაში, როცა მთელი პარტია მობილიზებულია მემარჯვენე გადახრის წინააღმდეგ და გადამწყვეტი იერიშები მიაქვს სიძნელეთა წინააღმდეგ? რატომ არ უნდა გამოვიდნენ ახლა იგი, ბუხარინი, და მისი უახლოესი მეგობრები და არ გააჩაღონ გადამწყვეტი ბრძოლა მემარჯვენე გადახრისა და მასთან შემარიგებლობის წინააღმდეგ? განა ვინმეს შეუძლია ეჭვი შეიტანოს იმაში, რომ პარტია მიესალმებოდა ბუხარინსა და მის უახლოეს მეგობრებს, თუ კი

ისინი გადაწყვეტდნენ გადაედგათ ეს, არც თუ იმდენად ძნელი ნაბიჯი? რატომ ვერ გადაუწყვეტიათ მათ გადადგან ეს, ბოლოს და ბოლოს, მათთვის სავალდებულო ნაბიჯი? იმიტომ ხომ არა, რომ ისინი თავისი ჯგუფის ინტერესებს პარტიისა და მისი გენერალური ხაზის ინტერესებზე მაღლა აყენებენ? ვისი ბრალია, რომ ბუხარინი, რიკოვი და ტომსკი არ მონაწილეობენ მემარჯვენე გადახრასთან ბრძოლაში? განა ცხადი არ არის, რომ ლაპარაკი პოლიტბიუროს სამი წევრის «მოქალაქეობრივი სიკვდილით დასჯაზე» არის პოლიტბიუროს სამი წევრის უხეიროდ შენიღბული ცდა — აიძულონ პარტია გაჩუმდეს და შეწყვიტოს ბრძოლა მემარჯვენე გადახრის წინააღმდეგ?

მემარჯვენე გადახრასთან ბრძოლა არ შეიძლება ჩვენი პარტიის მეორეხარისხოვან ამოცანად მივიჩნიოთ. მემარჯვენე გადახრასთან ბრძოლა ჩვენი პარტიის ერთ-ერთი გადამწყვეტი ამოცანაა. თუ ჩვენს საკუთარ წრეში, ჩვენს საკუთარ პარტიაში, პროლეტარიატის პოლიტიკურ შტაბში, რომელიც ხელმძღვანელობს მოძრაობას და წინ მიუძღვის პროლეტარიატს, — თუ სწორედ ამ შტაბში დავუშვებთ მემარჯვენე უკლონისტთა თავისუფალ არსებობას და თავისუფალ მოქმედებას, რომლებიც ცდილობენ პარტიის დემობილიზებას, მუშათა კლასის გახრწნას, ჩვენი პოლიტიკის შეგუებას «საბჭოთა» ბურჟუაზიის გემოვნებასთან და, ამრიგად, ქედის მოხრას ჩვენი სოციალისტური მშენებლობის სიძნელეთა წინაშე, — თუ ჩვენ ყოველივე ამას დავუშვებთ, ეს რის მომასწავებელი იქნება? განა ეს იმის მომასწავებელი არ იქნება, რომ ჩვენ მზად ვართ თანდათანობით შევანელოთ რევოლუცია, ჩავშალოთ ჩვენი სოციალისტური მშენებლობა, გავექცეთ სიძნელეებს, დავუთმოთ პოზიციები კაპიტალისტურ ელემენტებს?

ესმის თუ არა ბუხარინის ჯგუფს, რომ მემარჯვენე გადახრასთან ბრძოლაზე ხელის აღება იმას ნიშნავს, რომ ვუღალატოთ მუშათა კლასს, ვუღალატოთ რევოლუციას?

ესმის თუ არა ბუხარინის ჯგუფს, რომ მემარჯვენე გადახრისა და მასთან შემარიგებლობის დაუძლევლად შეუძლებელია ჩვენს წინაშე მდგომ სიძნელეთა დაძლევა, ხოლო ამ სიძნელეთა დაუძლევლად შეუძლებელია სოციალისტური მშენებლობის გადამწყვეტ წარმატებათა მიღწევა?

რად ღირს ყოველივე ამის შემდეგ უბადრუკი სიტყვები პოლიტბიუროს სამი წევრის «მოქალაქეობრივი სიკვდილით დასჯის» შესახებ?

არა, ამხანაგებო, «მოქალაქეობრივი სიკვდილით დასჯაზე» ლიბერალური ლაყბობით ბუხარინელები ვერ შეაშინებენ პარტიას. პარტია მათგან მოითხოვს მემარჯვენე გადახრისა და მასთან შემარიგებლობის წინააღმდეგ გადამწყვეტ ბრძოლას ერთ მწყობრში ჩვენი პარტიის ცენტრალური კომიტეტის ყველა წევრთან ერთად. იგი მოითხოვს ამას ბუხარინის ჯგუფისაგან იმისათვის, რომ გაადვილდეს მუშათა კლასის მობილიზაციის საქმე, დაძლეულ იქნას კლასობრივი მტრების წინააღმდეგობა და მოეწყოს ჩვენი სოციალისტური მშენებლობის სიძნელეთა გადაჭრით დაძლევა.

ან შეასრულებენ ბუხარინელები პარტიის ამ მოთხოვნას, და მაშინ პარტია მიესალმება მათ, ან ისინი არ გააკეთებენ ამას, — მაგრამ რაც მაშინ მოუვათ, თავიანთ თავს დააბრალონ.

VI

დასკვნები

გადავდივარ დასკვნებზე.

შემომაქვს შემდეგი წინადადებანი:

1) საჭიროა, უწინარეს ყოვლისა, დაგმობილ იქნას ბუხარინის ჯგუფის შეხედულებანი. საჭიროა დაგმობილ იქნას

ამ ჯგუფის შეხედულებანი, რომლებიც მოყვანილია მის დეკლარაციებში და მის წარმომადგენელთა სიტყვებში, მიჩნეულ იქნას, რომ ეს შეხედულებანი შეუთავსებელია პარტიის ხაზთან და რომ ისინი მთლიანად ემთხვევიან მემარჯვენე გადახრის პოზიციას.

2) საჭიროა დაგმობილ იქნას ბუხარინის ფარული მოლაპარაკება კამენევის ჯგუფთან, როგორც ბუხარინის ჯგუფის არალოიალობისა და ფრაქციულობის ყველაზე მკაფიო გამოხატულება.

3) საჭიროა დაგმობილ იქნას გადადგომის პოლიტიკა, რომელსაც ბუხარინი და ტომსკი მიმართავდნენ, როგორც პარტიული დისციპლინის ელემენტარულ მოთხოვნათა უხეში დარღვევა.

4) საჭიროა მოიხსნან ბუხარინი და ტომსკი იმ პოსტებიდან, რომლებიც მათ უკავიათ, და მიეცეთ მათ გაფრთხილება, რომ ცენტრალური კომიტეტის დადგენილებებისადმი დაუმორჩილებლობის ოდნავი ცდის შემთხვევაში ცენტრალური კომიტეტი იძულებული იქნება გამოიყვანოს ისინი პოლიტბიუროს შემადგენლობიდან.

5) საჭიროა ზომების მიღება, რომ კრებებზე პოლიტბიუროს ცალკეული წევრებისა და კანდიდატების გამოსვლებში დაშვებულ არ იქნას რაიმე გადახრები პარტიის ხაზიდან, ცენტრალური კომიტეტისა და მისი ორგანოების გადაწყვეტილებებიდან.

6) საჭიროა ზომების მიღება, რომ პრესის ორგანოებში, როგორც პარტიულ, ისე საბჭოთა ორგანოებში, როგორც გაზეთებში, ისე ჟურნალებში მთლიანად ტარდებოდეს პარტიის ხაზი და მისი ხელმძღვანელი ორგანოების გადაწყვეტილებანი.

7) საჭიროა დაწესდეს სპეციალური ზომები, თვით ცენტრალური კომიტეტიდან და პარტიიდან გარიცხვამდე,

იმათ წინააღმდეგ, ვინც შეეცდება დაარღვიოს პარტიის, მისი ცენტრალური კომიტეტის, მისი პოლიტბიუროს გადაწყვეტილებათა საიდუმლოება.

8) საჭიროა ცენტრალური კომიტეტისა და ცენტრალური საკონტროლო კომისიის გაერთიანებული პლენუმის რეზოლუცია შინაპარტიულ საკითხებზე დაეგზავნოს პარტიის ყველა ადგილობრივ ორგანიზაციას და XVI კონფერენციის [12] წევრებს, ჯერჯერობით კი იგი არ გამოქვეყნდეს პრესაში.

ასეთია, ჩემი აზრით, მდგომარეობიდან გამოსავალი.

ზოგიერთი ამხანაგი მოითხოვს ბუხარინისა და ტომსკის დაუყოვნებლივ გარიცხვას ცენტრალური კომიტეტის პოლიტბიუროდან. მე არ ვეთანხმები ამ ამხანაგებს. ჩემი აზრით, ამჟამად შეიძლება არ მივმართოთ ასეთ უკიდურეს ზომას.

მთლიანად იბეჭდება პირველად.